

ŠTUDIJSKA KNJIŽNICA V MARIBORU

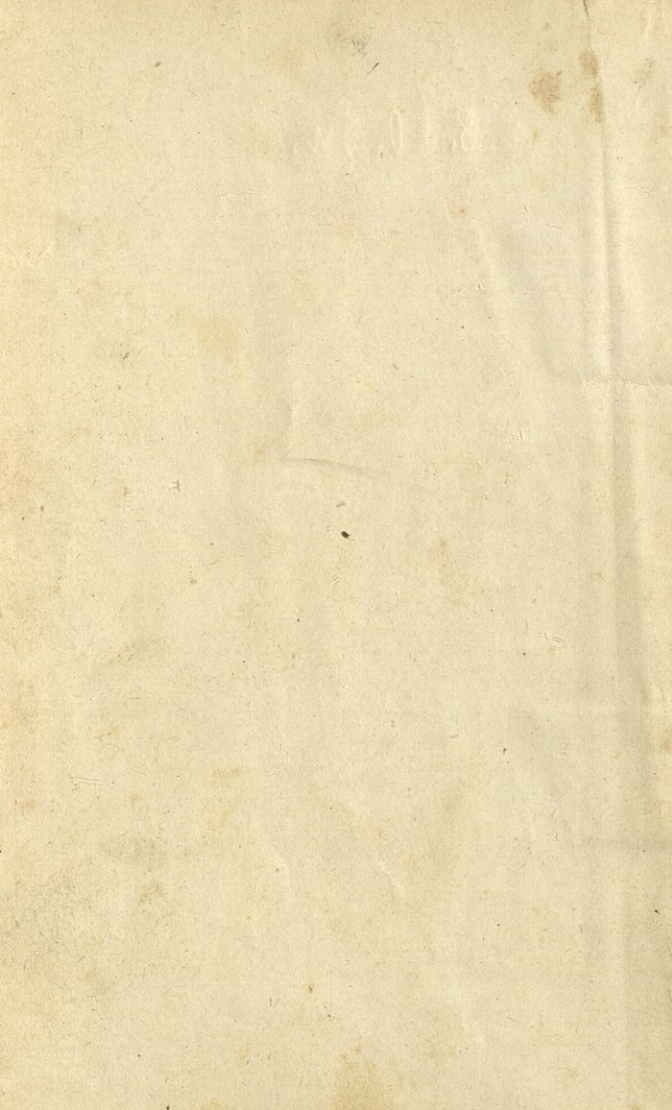
28238

W. H. H.

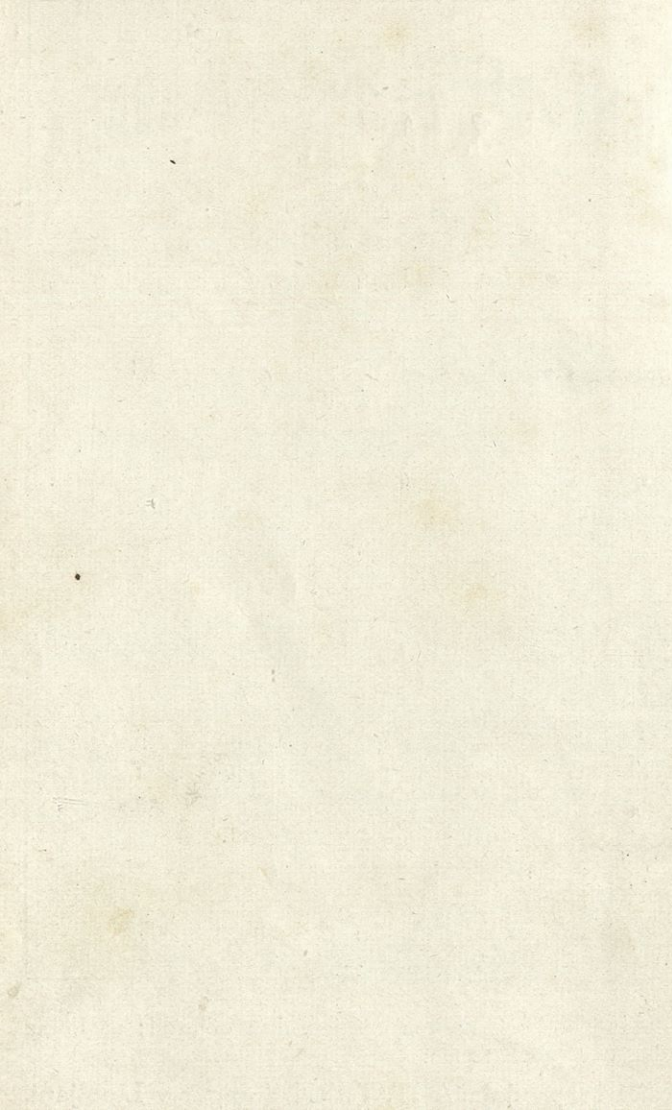
ZADNI DNEVI NESREČNEGA KRALJA

Kralj je skočil na konja in je v diru odjezdil; naglo mu je sledila njegova truma. —

Založil in prodaja ANT. TURK, knjigar v Ljubljani.

Zadnji dnevi nesrečnega kralja

Zgodovinska novela.

Izdalo učiteljsko društvo za gojenje umetnosti
v Berolinu.

Poslovenil
Silvester Košutnik.

Ponatis.

Vinko Munda
stolni vikar

V Ljubljani 1932

Založil in prodaja Anton Turk, knjigar.

Vse pravice pridržane.

28238

N 25. 8. 1960/2050

Tiskala tiskarna Slatnar v Kamniku.

Stari republikanec.

Kakor rdeči škrlat je odsevala večerna zarja v sinjem morju, ki je le proti jugu in vzhodu kazalo svojo prvotno temnomodro barvo. Pečine okrog Marseilla (Marséja*) so bile žarne kakor ruda, ki se pripravlja, da se raztopi, kajti obsevalo jih je vroče večerno solnce divne Provence in ravno v tem divnem kraju je zahajajoče solnce rado kazalo moč in krasoto svojih žarkov. Zrak je bil skrajno čist in prozoren, in oko bi bilo lahko zrlo od gričev pri Toulonu (Tulonu) tja do obali daljnega otoka Korsike, ako bi ga ne bili ovirali svetli žarki, padajoči v morje. Toda čarobno morje je pri vsi svoji mnogobarvni in svetlikajoči se krasoti kazalo stanovalcem ob obali nekaj pustega, praznega in žalostnega; vsa širna gladina je bila prazna in niti sledu navadnega vsakdanjega vrvenja in življenja ni bilo najti na nji. In naj so mirni valčki še tako vabljivo klicali ribiče — od stotin in stotin celih jader, ki so navadno vsak večer plapolale v lahnem vetriču,

*) V oklepajih so besede, kakor se izgovore.

nisi danes mogel zapaziti niti enega. Pa nele ribiških čolnov ni bilo, ne, tudi večjih parnikov in trgovskih jadrnic nisi videl. Na prvi mah si moral spoznati, da imaš pred seboj morje, raz katero je kaka nezgoda, vojska ali kuga pometla vsa morska vozila. Le tuintam si zagledal vojnega velikana, ki se je ali po polževo gibal ali pa bil zasidran, in raz katerega so štrlela topova žrela in je vrh jadrnika véla angleška zastava. Te ladije so bile del onege ladijevja, kateremu so bila pokorna vsa svetovna morja in katero je v zadnjem dvajsetletnem divjem boju ostalo edino nepremagano. Kretanje ali počivanje teh vojnih velikanov je napravljalo nekak žalosten vtis — vtis, katerega povzročajo straže ali pa vojni ogleduhi. Ladije so imele nalog, čuvati morsko obal, posebno pa paziti na mesto Toulon. Odkar je bil Joahim Murat (Mürá) pobegniti iz Neapolja in se je angleška armada podala proti Parizu, da bi vdrugeč premagano Francosko objemala tem tesneje, niso imele angleške ladije nikakega opravka, razun opazovati morsko obal in paziti, da ni mogel nihče pobegniti, kogar je zasledovala osveta Bourbonov (Burbonov). Nadalje je to ladijevje tudi pomagalo zatirati privržence bonapartizma. Sicer tako ponosna Anglija se ni sramovala biti v krvavi službi burbonski in je bila tako brezvestna, da je podpirala to gibanje, katero je vodil grof Artois (Artoá), poznejši kralj Karel X., in katero gibanje je bilo naperjeno tudi napram protestantom.

Krvoželjni Verdeti (Verdédi), takozvani „zeleni roparji“, imenovani tako po barvi grofa Artoisa, ki so morili in plenili po južni Franciji, pa tudi vsi royalisti*) so gledali na Angleže kakor na svoje ljube prijatelje in zaveznike, pravi patrijoti (ljubitelji domovine) pa so s studom obračali poglede od njih.

Raditega je bila za Paskala Morin prava nesreča, da je imel svojo hišo celo v bližini Toulona in še tako ob obali, da jo je od morja ločila edino vozna cesta in je gospod Paskal sam sedeč v starem naslanjaču, vedno in vedno videl vojne ladije, kolikorkrat je pogledal pri oknu ven. Toda čemu je sedel pri oknu? Bila je to več kot desetletna navada in Paskal bi si bil očital strahopetnost pred Angleži, ako bi se bil umaknil s svojega prostora. Ostal je torej na svojem prostoru, a da bi si preganjal dolgčas in mržnjo, čital je rad v knjigah, ki so pripovedovale o junaških činih starih francoskih časov. Zatopljen v premišljevanje junaških činov je večkrat pogledal pri oknu ven in ko se mu je oko uprlo v angleške zastave, zdelo se mu je, kakor bi bil konec časti in velikosti stare Francije. Desnica, pohabljena po pruski krogli, mu je mrtvo padla v naročje, kakor bi gospod Paskal obupal nad prihodnostjo, ali pa se je dvignila kvišku in kakor trhel drog pretila proti morju.

---

*) Royalist (rojalist) = privrženec prvotne kraljevske hiše.

„Gospod Paskal“, oglasila se je v takem primeru stara gospodinja Marjeta Beaujean (Božán), ki je imela svoj stalen sedež pri peči v ozadju sobe — „gospod Paskal, gotovo berete v knjigi z žalostno vsebino.“

Iz njenega glasu sta odmevali dobrota in spoštljivost.

„Ravno narobe je, knjiga je tako modro pisana, tako kratkočasna, da bi vsakega razveselila ki je le zmožen veseliti se in ki bi ne bil Francoz.“

„Kratkočasna ali ne! Vrzite jo stran in rajši pojdite na sprehod — bolje bo za vas, posebno ker se že cele tri tedne niste ganili iz hiše.“

„Na sprehod naj bi šel?“ vzkliknil je Paskal. „Tako podjetje rajši opustim.“

„Jaz pa sem mnenja, da se vam ni treba ničesar bati. Nikdar niste bili bonapartist, kar je vsakomur znano in ste imeli toliko poguma, da ste to javno priznali pod cesarstvom Napoleona Bonaparte. Vedno ste bili dober mož in odkrit republikanec — in kakor se zdaj motajo vse zadeve, zasledujejo se le privrženci cesarja in ne ljudovlade.“

„Ne raditega,“ zakliče Paskal naglo in zamahne s hromo roko, kakor bi si hotel prepoditi neljube misli, „morala bi me bolje poznati, stara Marjeta. Ne bojim se fantalinov, ki kažejo pogum šele zdaj, ko jim stoji za hrbtom milijon tujih vojakov — a na prosto nočem, ker se bojim, da

bi znal znovič slišati o zopetnih pobalinstvih, ubojih, izdajstvih — in to je, česar se Paskal Morin boji“.

„Oprostite, gospod Paskal“ zatrdi stara Marjeta, „zdaj vas popolnoma razumem. Oprostite, ako sem si mislila, da bi se prostovolec iz leta 1793. bal hlapcev vladnega nasilja. Toda pojdite na zrak zaradi zdravja, pojdite na zrak, da se umaknete pogledom na proklete Angleže. Podajte se v samoto, med vinograde. Trs je zdaj tako visok, da vas popolnoma zakrije“.

„Pa — Marjeta! začudi se stari vojak in pristavi s pritajenim glasom: „Kako moreš misliti, da bi se oddaljil od hiše le za eno minuto? Ali si že pozabila, koga imava v hiši? Vedi, da moram morebiti še to uro zgrabiti za orožje da — —“.

„Res je, res,“ spomni se starka, „za božjo voljo, nikar ne hodite od doma — od strahu bi skoprnela.“

„Torej!“ prikima starec in pogleda na nabito puško, ki je visela ob steni.

Marjeta je nekaj zamrmrala pred se, nato pa je odločno vstala, stopila gospodarju par korakov bližje, vrgla šivanje na mizo sredi sobe in rekla z odločnim, četudi pritajenim glasom: „Gospod, ne, nisem tako bojazljiva. Zagotovim vas, naj le pridejo — kakor razvidim, da bi znali kaj uvohati, zgrabim puško, postrelim dva in pobijem s puškinim kopitom ostale. Levji pogum čutim v sebi, ako se spomnim, kako je proseče stopil pred mene.“

Nikdar ne pozabim tega trenutka. Tak mož, pa mora beračiti za kos kruha! Tak vojak, ki se na sto bojnih poljih ni bal smrti, se mora bati zalezujočih zahrbtnih vohunov. Kako mi je bojazljivo zrl v oči, ali bi ne čital v njih prevaro in izdajstvo. In potem, ko sem mu dala jedi na mizo — moj Bog — kako je hlastno jedel, ne, ni jedel — žrl je. To je bila nadloga. Pa kako bled je bil sicer tako močan in lep mož! In ko ste vi potem izvlekli iz žepa novec in mu ga položili na mizo kazaje na podobo in je on spoznal, da ga poznate — ali ste videli njegove plahe poglede, katere je obračal od vas na mene? Moj Bog, moj Bog! Nikdar ne pozabim tega. In če bi bil prišel sam Louis Capet (Lui Kapé*), ne bi ga mogla izdati, pa bi mi najstokrat odsekali glavo.“

„Dobra žena si,“ je rekel Paskal, „toda molči. Pregovor pravi, da imajo stene ušesa. Cela Francoska je polna 'ogleduhov in ovaduhov.“

„Prav imate, gospod. Molčati hočem, samo — odkar je tu pri nas — ne morem si misliti, kako je mogel poštar Drouet (Drué) izdati Louisa Capeta?“

„Tokrat je bilo drugače,“ poučil jo je Paskal. „Louis Capet ni prosil poštarja pomoči, tudi ni bil njegov gost — zdaj pa tiho, prosim te — slišim težke in mnogoštevilne korake, mogoče že pridejo.“

*) Umorjeni francoski kralj Ljudevit XVI.

Stari republikanec in njegova gospodinja sta zadržala sapo in sta se nehote ozrla na cesto. Res so se slišali težki koraki, kateri so kazali, da pride oborožena četa, ker so se glasili enakomerno in se je vmes včasih slišal tudi žvenket železja. Marjeta je zašepetala: „Gospod, delajte, kakor bi čitali.“

„Ni potrebno,“ menil je gospodar, „galerni kaznjenci so, ki se vračajo iz kamenoloma.“

„Bog in Marija bodita hvaljena,“ zaklicala je starka, „samo nekaj ur še in potem — — —.“

„Tiho!“ zapovedal je starec.

Medtem so korakali kaznjenci mimo hiše, po dva in dva skupaj vklenjeni, v rednih vrstah. Imeli so samo po eno roko prosto, v kateri so držali lopate in drugo kamenolomno orodje. Na eni roki in na obeh nogah so rožljale verige. Pred in za četo so korakali vojaki, dva podčastnika na konjih pa sta četo nadzorovala. Kakor odurna prikazen je šlo moštvo mimo okna.

„Nisi ničesar zapazila, Marjeta?“ vprašal je gospodar in je lahno vzdihnil.

„Da!“ odgovorila je starka.

„Kaj pa, povej!“

„Čudno se mi zdi, da kaznjenci niso peli, kakor je to njih navada o drugih dneh.“

„In potem?“

„In potem je stražništvo veliko močnejše, kakor navadne dni.“

„In potem?“

„In potem — nič drugega ne vem, gospod!“

„Nič drugega?“ menil je Paskal in zmigal z rameni. „Tedaj nisi glavne reči videla. Ali nisi videla, da niso bili obrazi teh kaznjencev surovi, kakor bi označevali morilce, roparje in tatove, ampak obrazi so bili kakor obrazi mučenikov? Kako dolgo je, odkar zopet vladajo Bourboni v deželi, in že so ječe prenapolnjene republikancev, bonapartistov in protestantov. Marjeta, Robespierrejeva gilotina je bila usmiljenejša, nego je sedanja vlada, oprta na tuje bajonete. Oh, koliko nedolžne krvi je bilo prelite in koliko patrijotov še bo trpelo zastonj!“

Paskal je potegnil z dlanjo po plešasti glavi, drgnil čelo, kakor bi si hotel pregnati neljube misli, naposled pa je odprl okno in se naslonil ven, gledaje na morje. Gledal je, a zamišljen ni videl naravine krasote. Dvajset let je že nosil hromo roko in je bil za vsako delo nesposoben. Vedno je le čital in postal naposled vsled čitanja tako mirnodušen, da je menil, ničesar ga ne more razburiti. A tokrat je bil res razburjen. Nagnil se je pri oknu ven, da bi pred Marjeto skril solzo, ki se mu je bila prikradla v oko in veljala bedni domovini in nedolžno preliti krvi. Brž je dvignil svojo hromo roko in si obrisal solzo.

Cesta je bila zdaj popolnoma prazna. Ob robu med njo in morjem je rastlo nizko in gosto

grmičje. Paskal se je skoraj prestrašil, ko se je grmovje začelo nepričakovano gibati, kakor bi ga gonil veter, a je bil zrak vendar celo miren. Nakrat pa se prikaže izza grmovja neka čudna, tuja postava, ki se s pripognjenim hrbtom, glavo navzdol drže urnih korakov napoti proti hiši. Še preden je mogel Paskal okno zapreti, stal je že prišlec v sobi in padel pred gospodarja na kolena.

Marjeta, ki je ravno klečala pred pečjo in se pripravljala, da zaneti ogenj in pripravi obed, se je tako prestrašila, da je zakričala in ni mogla vstati. Pa tudi gospodar je kakor okamenel obstal in ni se mogel načuditi tuji postavi. Saj je pa bila po zunanosti res taka, da je morala vsakogar navdati z začudenjem. Vse na nji je bilo tuje, izvanredno, kakor obleka in barva kože, obraz in rast; takoj na prvi pogled se je dalo spoznati, da je tujec iz daljne dežele in da so ga morale posebne razmere prignati tukaj sem. Noge so bile do kolen gole, v široke in modrobarvne hlače je bila zataknjena košata, širokorokavna srajca, ki je bila iz tkanine, ki se je svetlikala kakor svila. Vogel belega volnenega plašča je molel čez desno ramo plašč sam pa se je razgrinjal po hrbtu doli do tal. Bela ruta, ovita kakor turban*), je čepela na glavi in pokrivala kratke, črne in goste lase. Obleka je torej kazala na človeka iz jutrove dežele, bila je zelo zaprašena in tuintam raztrgana, kakor bi se

*) Turško pokrivalo.

prišlec priplazil skozi bodičasto grmovje. Obleki primerna je bila tudi njegova rast, in barva kože. Obraz, gola prsa, noge, vse je bilo temnorujavo, tako rujavo, da nisi enakega človeka našel v celi Provenci. Bil je mladenič, star kakih petindvajset let, močan in velik, a obraz je kazal izrazito, da je tudi po duhu izvanreden mož. Raditega se je tembolj lahko zasmilil vsakomur, kdor ga je videl klečati, kajti na prvi pogled že je bil videti ali bolan, ali pa skrajno utrujen.

Marjeta je bila prva, ki je mogla pregovoriti. „Moj Bog, ta mladenič je gotovo tudi begun, kakor oni — že veste, gospod Paskal, koga menim. Videti je, da že več dni ni nič jedel.“

Tujec je pritrjevalno pokimal z glavo.

„No, če je pa tako,“ menil je gospodar nevoljno, „tedaj ne govori mnogo; saj veš, kaj ti je storiti.“

„Seveda vem, saj imam skušnje. Če dandanašji kdo pridrvi s tako silo v hišo, se pač lahko ve, kaj pomeni naglica. Ali je cel svet napolnjen z beguni?“

To rekši je hitela ven, gospodar, pa je dvignil tujca in ga je peljal k stolu. Tujec je sedel na stol, naslonil se nazaj in kakor utrujen zaprl oči; kmalu pa jih je zopet odprl in neprestano gledal k durim. Oči je imel tako dolgo uprte v duri, dokler se niso odprle in se je prikazala Marjeta s krožniki in lonci. Tujec se je začel tresti in še

preden je gospodinja vse pripravila, je že hlastno segel po kruhu in ga začel z veliko naglico jesti. Gospodinja ga je gledala, rekoč: „Ravno tako je storil oni, samo bolj sramežljiv je bil. Ko je pograbil kruh, se je obrnil na stran, da ne bi videla s kako poželjivostjo ga je začel grizti.“ — Po domači šegi je hotela tujcu povrsti podajati jedi, a ta ni čakal; samo grabil je, kar se mu je ravno zdelo in kar mu je bilo ravno najbolje pri roki. A kmalu je pokazal, da se ga loteva sram, ker ni znal začetkoma brzdati svoje poželjivosti. Lahna rudečica se mu je pokazala na obrazu. Nekaj trenutkov je prenehal rekoč: „Oprostite — že čez tri dni sem na begu in ves čas nisem imel niti grizljeja v ustih.“ Po teh besedah je zopet segel po jedeh in jedel tako naglo, kakor bi hotel z naglico nadomestiti čas, ki ga je potratil z govorjenjem. Tujčeva govorica je pri obeh poslušalcih vzbudila veliko začudenje. Tujec je imel lep in polglas, a je govoril francoski s tako pravilnim naglasom, da je Paskal takoj v možu spoznal olikanca. Pravilnost v izgovoru se nikakor ni skladala s tujčevo obleko, a se tudi ni ujemala z njegovo osebnostjo. Da bi mu ne bil nadležen, obrnil se je Paskal Morin k oknu in je dal enako znamenje Marjeti, češ, naj bo tujec pri jedi nemoten. Starka se je res obrnila od mize, a se je kmalu vrnila in prinesla vina. Mladenič se je zahvalil, a je obenem dal z roko znamenje, da ne pije vina.

„Čemu ne?“ se je žena začudila. „Majhen požirek ne bo škodoval, dal vam bo moči. Saj ste jih potrebni.“

„Moslem*) sem in naš prerok nam prepoveduje piti vino,“ je odgovoril mladenič.

„Žena ga je debelo pogledala. „Prerok vam prepoveduje? Torej ste pagan?“

Paskal se je naglo obrnil, da bi ženo pokazal, toda tujec ga je prestregel, rekoč: „Ne, nisem pagan, dobra žena! Moj Bog je tudi vaš Bog. Oni, ki pusti pri vas rasti vinsko trto, je dal tudi palmi ob našem Nilu življenje.“ Nato je tujec govoril Paskalu: „Mislim, da ni velik greh, ako pije mohamedan vino, toda hočem se držati stare navade, katero so gojili že moji pradedje in katera me še edina veže na mojo starodavno domovino. Ali bom še videl kedaj svojo domovino? Bržčas ne.“

Gospodar se je obrnil zopet k oknu in je z nemirom gledal po cesti proti Toulonu. Tudi uho je večkrat nastavil. Mladenič je nehal jesti in se je naslonil nazaj na naslonjalo; zaprl je oči in je počival, kakor bi si zbiral novih moči po prestani nevarnosti. Globoki mir se mu je razlil po obrazu, kateri je bil ravno še pred par trenutki tako silno razburjen. Bilo je videti, da spi in Marjeta se je tiho po prstih oddaljila iz sobe. Nakrat pa je naglo odprl oči in rekel gospodarju: „Ali me ne vprašate, kdo sem? Dober mož ste, ker se zadovoljite, da ste me nesrečneža sprejeli

*) Pripadnik mohamedanske vere.

in me pogostili. Jaz pa vem, kdo ste, čeprav mi je ime neznan^o. Z vašega obraza odseva globoka žalost in to žalost vam gotovo povzroča dejstvo, da je vaša domovina prenapolnjena s sovražniki, da so vaše armade pregnane in da se svojci bojujejo med seboj na življenje in smrt, kakor bi bila na Francoskem dva naroda, izmed katerih se mora eden ugonobiti. In ravno ker ste tako žalostni, se čutim varnega pri vas, kajti tudi jaz se štejem med premagane.“

Paskal ga z vprašanjem v očeh pogleda, tujec pa nadaljuje: „Imenujem se Nadir in spadam k onim Arabcem iz Egipta, ki so morali zapustiti domovino, ker so bili zvesti zavezniki Francozov, a se po odhodu zadnjih niso čutili doma varne. Ravno deset let sem bil star, ko se nas je tristo vkrcalo na ladijo in se prepeljalo v Marseill, kjer nam je dal mogočni cesar Napoleon hrano in stanovanje. Bili smo pod njegovim varstvom.“

„In zdaj?“ vprašal je Paskal radovedno, ker je sumil, da bo slišal nekaj groznega, „in kje je zdaj ta arabska naselbina?“

Nepričakovano vprašanje je mahoma pretrgalo Nadirjevo navidezno mirnodušnost. Skočil je pokonci in bil je silno velik in močan videti. Obe roki je stegnil kvišku, kakor bi hotel doseči strop in mesto odgovora je zaklical: „Gorje zmagovalcem!“ Po teh besedah pa se je zgrudil na tla, obrnil obraz k tlom in šepetal: „Bog daj večni

mir počivajočim — večni mir!“ Potok solz se mu je razlil po obrazu.

Paskal je prekrižal roke, vprašaje: „Kaj se je zgodilo? Povej!“

„Zgodilo se je največje hudodelstvo zadnjih krvavih dni. Bog jih kaznuj z boleznimi in s smrtjo, pošlji jim že na tem svetu vse najhujše peklerske kazni. Kaj se je zgodilo? Svoje prijatelje, ki so zaradi njih morali bežati in zapustiti domovino ter se zaradi njih klatiti po tujem ozemlju — te svoje prijatelje so nenadoma napadli in jih pobili, vse, može, žene in otroke! Jaz sem bržčas edini ušel!“

Med svojim govorom se je mladenič nekoliko vzravnal, a po zadnjih besedah je zopet padel na obraz in si pokrnil glavo s svojim plaščem. Kakor mrlič je ležal na tleh. Toda pomalem se je zopet osvestil in jeza ter želja po maščevanju sta se umaknili po globoki žalosti. Zato pa je zdaj začel Paskal divjati. Letal je po sobi in klical: „Taka je zdaj naša lepa Francija! Sramota čez sramoto! Samo izdajstvo in uboji so še na dnevnem redu. Oh, ali ne bo teh hudodelstev vendar enkrat konec.“

Med Nadirjevim pripovedovanjem je bila tudi Marjeta vstopila. Ko se je mladenič pomiril in si potegnil plašč raz glavo, bilo je starki, kakor bi se prebudila iz globokih sanj.

„Toda čemu so storili hudobijo?“ je vprašala.

„Čemu?“ je odgovoril Nadir. „Ker smo bili zvesti privrženci Napoleonu, ker smo ga ljubili in

občudovali. Mogoče pa so hoteli samo moriti, da bi si nasitili živce.“

Nadir je zdaj vstal in se je vsedel v najtemnejši kot sobe. Stari republikanec pa je stopal po sobi in je molčal. Marjeta pa je pospravljala krožnike in lonce z mize tako pazljivo, kakor bi ne hotela motiti miru. V sobi je bilo tiho, dokler ni zopet Nadir začel govoriti. Vstal je in stopil pred gospodarja: „Ti si drugačen, kakor so drugi Francozi. Spominjaš me na Napoleona in njegovega podpoveljnika Kleberja, ko sta prišla s svojimi junaki v Egipt. To so bili junaki, kakršni so živeli v starih časih. Bili so se do zadnjega zdihljaja v poštemem boju, a niso bili krvoločne zverine, kakršne zdaj teptajo francoska tla. Ti si me pokrepčal po tridnevnem postu in v tvojih očeh sem čital, da se ti dopade, ker moreš nasititi lačnega siromaka. Bog naj blagoslovi tvojo hišo in tebe, koder boš hodil. Toda povejta mi, ali me sprejmeta še dalje pod vajino gostoljubno streho, ali še smem ostati in si odpočiti?“

„Seveda, seveda!“ se je oglasila Marjeta naglo.

Toda Paskal ji je prestregel besedo; „Ne, moj prijatelj! Danes ne moreš ostati pod mojo streho. Glej, kje se moraš skriti to noč, a jutri zjutraj te rad sprejemem. Samo danes ne! Tvoj sled bi morda zvalil zasledovalce v mojo hišo, a Bog tega ne daj — samo to noč ne!“

„Saj res — pozabila sem!“ zamrmrala je Marjeta.

Nadir je oba pogledal. „Gotovo že katerega skrivata,“ je rekel, „tako je prav. Vidim, da me ne odganjata iz neusmiljenja, ampak ker imata z drugim usmiljenje. Bog varuj, da bi s svojim sledom zvalil preganjalce pod vajino streho. Bog vaju živi! Bežim sicer dalje, a ne predaleč, tako da vama in vajinemu varovancu lahko pomagam v sili. Mogoče me lahko rabite vsi trije. A še nekaj! Ako je tisti, katerega skrivata, oni, katerega menim, potem se le varujta. Celo morsko obal, vsako hišo vsako kočo, vsak vrt in vinograd in vsako sotesko bodo preiskali vladni ogleduhi, pa tudi drugi ničvredneži jim bodo pomagali, kajti za njegovo glavo se da dobiti osemindeset tisoč frankov.*) Bog vaju živi!“

S tihimi koraki je odšel tujec, ozrl se zunaj po okolici in izgini za voglom v vinogradu. Trsje ga je popolnoma zakrilo.

Marjeta je gledala skozi malo okence za njim. Potem pa je uprla pogled na velik, iz desek zbit kurnik, ki se je naslanjal ob pobočje in je bil skoraj celo pokrit s trsjem, ki se je vilo z vinograda nad kurnik. Kokoši so delale velik hrum. Marjeta je gledala kurnik s tako pazljivostjo, da je opazovalec kaj lahko spoznal, da se starka zanim še za kaj drugega, kakor za mnogoštevilne

*) Frank je 2.50 Din.

kokoši. Gospod Paskal pa ji je nevoljen zapovedal, naj se vrne v sobo. „Mislim“, rekla je ona, „da bo že čas nesti mu jedi.“

„Ne, ne danes,“ zavrnil jo je on kratko, „saj si slišala, kaj je rekel Nadir. Vsak trenutek znajo privreti v hišo.“

Nato se je obrnil k oknu in gledal solnce, katero mu je danes zahajalo veliko prepočasi.

Ogleduhi.

Ni še napočila noč, je že okrog Paskalove hiše začelo mrgoleti raznovrstnega ljudstva v vojaški in navadni obleki. Tudi jezdecı so bili zraven. Zadnji še niso bili stopili s konjev, že je bila hiša polna pešcev. Nekateri so se postavili k oknom in durim, drugi pa so liki lovskim psom letali po sobi semintja, preobračali pohištvo in vohunili po vseh kotih in koncih. Dva možakarja sta zapovedala Paskalu in njegovi gospodinji, da sta morala sestı na klop ob steni, kjer se nista niti ganiti smela. Minuto poznej sta že slišala, kako se premetujejo reči v podstrešju. Ropot in topot je bil takšen, da se je tresel strop; poleg pa so se slišale surove besede in kletve in to posebno takrat, kadar se je pokazalo, da je ta omara ali oni kot prazen in ni bilo zasledovanega nikjer. Množica se je obnašala, kakor bi bil pridrl razposajen sovražnik. Tedaj pa je stopil v hišo star gospod, ki je bil lepše oblečen, imel na glavi trioglat klobuček, izpod katerega je gledala belo naprašena lasulja, kakor so jo takrat nosili boljši ljudje. Spremljala sta ga dva moža z belim širokim trakom čez prsi.

Novodošli se je približal Paskalu in se mu predstavil, rekoč: „Jaz sem marseillski prefekt*), marquis Riviere (marki Rivijér).“

„Imam čast vas poznati, gospod prefekt!“ odgovoril je gospodar in se lahko priklonil.

„Vi me poznate?“ začudil se je prefekt, „saj sem šele kratko časa v tukajšnji okolici.“

„Poznam vas že od prej!“ zagotovil ga je gospodar.

Prefekt je bil nekoliko v zadregi, a se je kmalu zbral in rekel smehljaje: „Tembolje, če me poznate, kajti tedaj me bodele gotovo rajše podpirali v mojem podjetju. Iščemo namreč Joahima Murata. Njega veličanstva našega kralja Ljudevita XVIII. izrecna želja je, da se gotovo vjame svaka tirana Napoleona. Gotovo je, da je ta ropar neapolskega kraljevega prestola stopil v zvezo z ljudmi v tukajšnji okolici in je v tukajšnji okolici nekje skrit. Njegova navzočnost v mojem okraju, kjer sem za mir in red odgovoren jaz, mi ni ljuba in je za vse prebivalce nevarna. Šele pred nekoliko dnevi se je potikal tukaj okoli, peljal se je s čolnom na morje in je tamkaj skušal priti na večjo trgovinsko ladjo. Zadnja je njegov sprejem odklonila in vrnil se je nazaj na suho zemljo. Ljudje so videli nekega utrujenega in lačnega človeka klatiti se po vinogradih; po ljudskem popisu je ta človek gotovo Joahim Murat. Tudi ima pri

*) Kraljevi namestnik, zapovednik.

sebi precej dragocenosti, katere dobijo tisti, ki ga pomagajo spraviti v roke našega svitlega kralja.“

Prefekt je nekoliko umolknil, kakor bi pričakoval, kaj mu bo Paskal povedal; ker je pa zadnji molčal, pripognil se je skušnjavec k ušesu in mu zašepetal: „Oseminštirideset tisoč frankov dobi tisti, ki se pri vjetju Murata posebno odlikuje ali pa ga izda.“

Paskalova usta niso našla odgovora, in njegov obraz je bil miren in brez vsakega izraza. Prefektovo čelo je postalo mračno, a požrl je nevoljo in rekel s sladkim glasom: „Rekli ste, da me poznate — kje sva se spoznala?“

„Pred veliko leti.“

„Pred veliko leti? se je začudil prefekt, „kje pa?“

„V Grenoblu,“ odgovoril je Paskal mirno. „Radi zarote zoper cesarja Napoleona ste bili obsojeni k smrti in ste že stali na morišču. Takrat sem bil zraven. A na prošnjo kraljice Karoline, žene kralja Joahima Murata, in na prošnjo zadnjega samega ste bili oproščeni.“

Prefekt se je stresel in roka se je sklenila v krčevito pest. Že se je pol obrnil, kakor bi hotel Paskalu pokazati hrbet in dati svojim ljudem povelje. Toda naposled se je premislil, rekoč: „Res je, kar pravite. Kralj in kraljica sta mi rešila življenje. Saj sem jima tudi hvaležen in jima hočem enako z enakim povrniti; tudi jaz hočem Muratu

rešiti življenje. Kakor mi pride v roke, je varen, če pa se bo klatil okoli, pride lahko ničvrednejem v roke in zna se mu prigoditi, da ga umore, kakor se je to zgodilo maršalu Bruneju.“

„Maršal Brune je umorjen!“ je zakričal Paskal.

„Da, predvčerajšnji dan so ga v Avignonu (Avinjonu) umorili,“ potrdil je prefekt. „Divja ljudska četa ga je ubila. Ista usoda preti tudi Muratu, ako se mi ne posreči, dobiti ga v roke. Kdor nam ga izda, ta ga reši gotovo.“

Prefekt je zopet zastonj čakal na odgovor. Uvidel je, da se zastonj hlini. Obrne se torej k svojim ljudem in jim zapove, naj dvorišče in vrt preiščejo najnatančneje. Paskalu pa reče čez ramo: „Kdor Joahima Murata skriva ali pa ve za njegovo skrivališče in ga ne izda, ta se udeleži zarote in bo poslan na galere.*) Gospod Morin, saj veste, da ni daleč od tod v Toulon.“

Paskal je samo mirno pokimal z glavo.

Med prefektovim razgovorom sta se njegova dva spremljevalca obrnila do Marjete in jo začela izpraševati. Eden je celo zahteval, naj priseže, da ne ve, kje je Murat. Marjeta se je ustrašila, a je vendar prisegla, upajoč, da se bo prvo nedeljo izpovedala storjenega greha. Nadalje sta ji obljubljala osemindeset tisoč frankov, katere je razpisal minister Fouché (Fušé) za patriotsko delo, a bilo jima je vse zastonj.

*) Stare, neporabne ladje, ki so se rabile kot ječe.

„Kako je škoda,“ tarnala je starka, „da ne vem, kje bi znal Joahim Murat tičati. Oseminštirideset tisoč! Pomislite, kako velika je svota. Celo svoje življenje bi bila imenitno preskrbljena — toda uboga dekla nima sreče. Gospod, bodite uverjeni, da dobi ta denar gotovo kak bogatin, kateri ga najmanj potrebuje. Bolje bi bilo, ako bi minister Fouche to svoto zaobljubil naši ljubi gospej Notre Dame de la Garde (Notr Dam dela Gard) v Marseillu, verjemite mi, da bi Murata brž imeli.“

„Toda Murat ima mnogo dragocenosti pri sebi,“ nadaljevala sta možakarja, „in kdor ga izda, dobi polovico te vrednosti.“

„Glejte, gospoda, za dragocenosti mi je manj,“ je rekla Marjeta odkritosrčno. „Ko sem bila mlada, nisem mogla nositi biserov in dragulj, kaj jih naj zdaj na stara leta nosim? Te dragocenosti dobi zopet kak bogatin.“

Možakarja se obrneta zaničljivo od starke in odideta na dvorišče, kamor se je bil že prefekt podal. Poprej sta še zažugala, če danes nič ne najdejo, pridejo drugi dan zopet.

Medtem je tolpa po dvorišču iskala enako pridno, kakor prej v hiši, vsak kot je staknila, vse preobrnila. Paskal in njegova gospodinja sta morala tudi na dvorišče, kjer so ju dobro opazovali, kakšne obraze bodeta delala in ali se ne bodeta izdala. Toda tolpa se je močno motila.

Nobeden se ni izdal. On je gledal z navadno resnostjo pred se, ona pa se je dobrovoljno smehljala in delala kolikor mogoče neumen obraz. Šele ko so se nekateri začeli bližati kurniku, postala je nemirna, a ko so možje odprli kurnik, skočila je razburjena pokonci in pohitela naravnost k svojim kokošim in puranom.

„Mojo perutnino,“ je kričala, „pustite le kar pri miru. Perutnina nima z vašo politiko nič opraviti in mislim, da vas kralj ni zato poslal sem, da bi lovili moje kokoši in purane.“

Možje so se smejali in so hoteli starko potisniti iz ograjenega prostora, a ona se je branila, klatila z rokami po zraku in se upirala ter kričala, tako da je vsa perutnina postala razburjena in je nastal grozen trušč in krik. Purani so postali divji in so se začeli poganjati v tuje može, kateri so nato zapustili kurnik. Marjeta se je vsedla na prag, a je vendar s svojim nastopom dosegla, da je tolpa pustila abotno žensko, kakršna se je kazala, in njene ljubljence pri miru. Samo zasmehovali so jo in jo zvali kurjo mater.

V južnih krajih nastane iz svetlih večerov prav naglo črna noč. Nakrat se je močno stemnilo in Paskal je že upal, da bo konec nadležnega preiskavanja. Toda ljudje so bili preskrbljeni z bakljami in svetilkami, katere so takoj zagorele in iskanje je šlo v svojem tiru naprej.

„Pojdimo v vinograde!“ zaklical je gospod Riviére, konjenikom pa je zapovedal, naj naglo odjezdijo na drugi kraj hriba, pod katerim je bila Paskalova hiša. Jezdec so odjezdili, tolpa pa se je razkropila po Paskalovih vinogradih. Luči so migljale semintja in po njih sta starca lahko videla, kako so takorekoč posvetili za vsak trs, a kako so tudi uničili in poteptali marsikatero vinsko trto. Marjeta se je približala svojemu gospodarju in mu je hotela nekaj povedati. On pa ji je naglo namignil, naj molči. Mogoče je vendar še kje v temi tičal kak ogleduh in tega ravno se je bal gospodar. Vendar pa zadnji ni mogel drugače, kakor stisniti Marjeti roko in ji zašepetati v uho: „Dobro si jo pogodila, prav dobro!“

Dolgo sta še stala vsak na svojem prostoru in zrla za lučmi, ki so se vse premikale proti vrhu, tamkaj se zjediniile in potem izginile na nasprotno stran.

Zdaj sta se šele Paskal in njegova gospodinja podala v hišo in napravila luč. Prvi je nato vzel svetilko in šel pogledat na prosto, ali bi ne našel kje v bližini kakega ogleduha; enako je storila tudi Marjeta po dvorišču in podstrešju. Oba sta imela potem dovolj opravka, da sta spravila razmetano pohištvo in drugo blago zopet v stari red.

Vsakdanji mir je zopet vladal okrog Paskalove hiše, moten samo po rahlem šumenju morskikh valov. Tema je bila tako trda, da nisi videl

ped daleč, zvezde so zakrivali oblaki, a mesec je imel nocoj zelo pozen vzhod. Z neko posebno zadovoljnostjo je gospodar opazoval trdo temo in z oblaki prevlečeno nebo, samo naraščajoči šum valov mu ni hotel dopasti.

„Pridi k oknu, Marjeta, mornarjeva hči si in gotovo zadeneš, kakšno zna biti vreme.“

Marjeta je podržala glavo in desno roko pri oknu ven, slušala je valove in si ogledovala nebo na vse strani. „Hudo bo, gospod Morin, hudo!“ menila je čez nekaj časa. „Čez noč se še zna sedanje vreme držati, a proti jutru zaveje gotovo neugodni severozapadni veter — mistral, kakor ga imenujemo.“

„No — če se noč drži mirno, tedaj je itak vse prav,“ odgovoril je Paskal pomirjen; preden postane jutro, bo gotovo že dosegel svojo ladjo in severozapadni mistral ga bo urno odgnal od francoske obali proti Korsiki.“

„Torej bo vendar šel na Korsiko?“

„Da bo tamkaj čakal odgovora avstrijskega cesarja, kateri mu je bil tako polinpol že obljubil varno zavetje pred zasledovalci.“

„Ali pa bo na Korsiki varnejši, nego je tukaj pri nas? Ali ni Korsika tudi francoska?“

„Res je! Toda Napoleon je bil tamkaj rojen in Joahim Murat spada k njegovi družini; prebivalci otoka Korsike pa so skrajno gostoljubni in če jim pove, da je prišel iskat njihovega varstva,

ga bodo varovali, da se ne bo mogel nikjer čutiti varnejšega.“

„Da, da — ali tamkaj so tudi francoski vojaki!“

„Seveda so, a ni jih dovoljno število, da bi se mogli kosati z domačini, ako se bodo ti pripravili braniti ubeglega kralja. Povrh pa so francoski vojaki, ki so bili nekdam Napoleonovi privrženci. Vse to je kralj natančno izvedel.“

Paskal je poslušal pri oknu ven. Smehljaje je še dostavil: „Nevarnost je, kakor se mi zdi, minila ali je vsaj za enkrat šla mimo. Pripravi se, Marjeta — a bodi tiha, da ne preslišiva dogovorjenega znamenja, kajti morje se oglašča vedno močneje.“

Gospodar si je potegnil mizo k oknu, postavil na njo svetilko in se je vsedel k oknu, kjer je pazljivo poslušal v temno noč. Marjeta pa je našla opravke v ozadju hiše, kjer je pripravljala velik zavoj z raznimi jestvinami. Potem se je tudi ona vsedla na klop in v sobi je bilo vse tako tiho, da si lahko slišal dihanje obeh. — — Dolgo sta tako sedela in poslušala. Nakrat pa je na morju zadonela prva kitica znane francoske narodne pesmi, zamolklo sicer, a vendar še dovolj razločno. Naša znanca sta takoj oživelata, skočila kvišku in hitela na dvorišče. V prihodnjem trenutku sta že stala pred obširnim kurnikom. Marjeta je z naglico odprla duri in začela pometati one-

snažena tla, perutnino pa, kolikor je je bilo napoti, je kratkomalo pometala v kote ali pa pri durih ven. Če se je prej pri preiskovanju ogleduhov kazala skrajno skrbno za svoje živalice, bila je zdaj pravcato nasprotje, kar je kazalo, da se ji nekaj zelo mudi. Paskal je stal poleg nje, držal v roki svetilnico in jo prikrival s suktnjo tako, da je odsevala edino v kurnik. Ko je gospodinja dogotovila svoje snaženje, je on segel po deski v zadnji steni, izvlekel nekaj žrebljev, in takoj se je dala polovica lesenega oboja odmakniti in potisniti na stran. Za odmaknjenimi deskami pa se je prikazala mala duplina v pečini, kakršnih najdeš na južnem Francoskem skoraj povsod, ker je gorovje iz apnenca.

Pred Paskala in Marjeto je stopil vitek, velik in lep mož s prijaznim smehljajem na obličju. Vsa zunanost je kazala vojaško, bojovito osebo, kateri se je iz velikih in svetlih oči bralo, da je vajena ali da je bila vajena zapovedovati. Ves človek pa je bil že na prvi pogled zelo prikupljiv. S krepkim korakom je stopil naprej, in Marjeta je nehote nagnila glavo in sklonila hrbet, kakor bi se hotela prikloniti, in celo stari Paskal se je skrajno spoštljivo kretal napram nenavadnemu možu.

„Danes pa res ni bila šala,“ izpregovoril je mož. „Skoraj bi bila postala resnica. Samo tanka lesena stena me je varovala pred sramoto ali morebiti smrtjo. Vse sem slišal, ropotanje in preme-

tavanje po hiši, kletve in surove besede, psovke proti moji osebi, a tudi tvoj modri in pogumni nastop, Marjeta.“

Govoril je skoraj preveč glasno, kakor bi bil celo na varnem in bi se mu ne bilo treba bati nikakega ogleduha, a govoril je obenem tudi tako mirno in s počasnim povdarkom, kakor bi se mu nikamor ne mudilo. Paskal ga je prosil, naj stopi v hišo, ker je že slišal od morja sem dogovorjeno znamenje in je že bilo vse pripravljeno za beg. Gospodarjeva mrzličnost pa ni ovirala tujca; mirnih korakov se je podal v hišo, vzela tam gospodarju svetilnico iz roke, posvetil z njo stari Marjeti v obraz in ji položil drugo roko na ramo, rekoč:

„Tvoje dobrohotno obličje ne bom pozabil nikdar! Res, gospod Paskal. Vi ste bili moj pogostitelj, moj prijatelj in zaščitnik; vam se imam zahvaliti, da lahko neopazovan, zdrav in prost na telesu pobegnem in še mogoče kdaj postanem srečen, postanem mogočen — toda, gospod Paskal, vi ste izkušen mož — a ta je navadna ženska, skoraj bi rekel služkinja — in tej moram biti radi tega v veliko večji meri hvaležen.“

„Prav imate!“ pritrnil mu je Paskal.

„V mladih letih si morala biti lepa,“ nadaljeval je Murat, „tvoje oči so še danes lepe in jamici na licih sta morali biti zapeljivi. In praviš, da nisi bila nikdar omožena? Čemu ne? Rad bi slišal povest tvojega življenja!“

„Vaše Veličanstvo,“ jecljala je Marjeta sramežljivo in nežna rdečica ji je oblila starikavo lice, ki je bilo pri tej priliki videti mladostno.

„Če Bog da, postanem zopet kralj in tedaj te bo moja žena Karolina čislala, kako ti bo stregla! Ko bi le že zdaj mogel kaj storiti, da bi te vsaj nekoliko poplačal — res, skoraj sem pozabil — tukaj-le še imam nekaj. Vzemi ta zabojček! Dovolj je še vrednosti notri, dovolj, da še lahko postaneš bogata. Vzemi!“

Po teh besedah je izvlekel izza volnenega jopiča, ki ga je nosil pod plaščem, malo škatlico in jo je hotel Marjeti stisniti v roko; ta pa je naglo skočila za korak nazaj in zaklicala: „Bog varuj! Pustite, gospod — prosim vas! Ničesar ne vzamem.“

Ker je bilo iz njenega vzklika slišati, kakor bi bila dobra ženska užaljena, je mladi mož zopet shranil škatljo. „Ne zameri, dobra Marjeta,“ rekel je, „glej predolgo sem bil kralj in tako sem prišel do mnenja, da se mora vsaka dobrota plačati. Torej ne zameri! — Kaj mi je storiti?“

„Čoln vas pričakuje, gospod,“ oglasil se je Paskal. „Ob tej uri se pripravlja naša ladja, da vas sprejme zunaj na širnem morju. Izgubiti ne smete nobenega trenutka, ker je vse dogovorjeno natančno do minute. Na krovu morate biti še prej, preden bo luna vstala, sicer ne ubežite Angležem. Pojdite gospod, pojdite takoj!“

„Torej naprej — naprej brez zamude; vzkliknil je Murat. „Grem sovražnikom nasproti. Slovesa od vaju ne vzamem, kajti vidimo se še. Naprej!“

Kakor bi šel v boj, je korakal pri durih ven; Paskal je hitel naprej, da mu je kazal pot, Marjeta pa je za njima nesla zavitek z živili. Nekaj časa so vsi trije korakali ob cesti naprej, potem so krenili na levo in šli ob vznožju nizkega griča proti malemu morskemu zalivu. Pri korakanju so šli večkrat mimo hiš, v katerih so vzlic poznega časa še gorele luči; Joahim Murat bi se bil rad razgovarjal, toda vedno ga je Paskal opozoril s tihim sičanjem, naj molči. Prišli so srečno do zaliva.

„Jakob!“ je zaklical Paskal.

„Tukaj sem! je odgovoril glas in zaklicani je skočil s čolna na suho in ga potegnil celo do brega.

„Brž v čoln in naprej!“ zašepetal je Paskal kralju Muratu na uho, „dozdeva se mi, da sem za nami slišal korake.“

„Srečno in nasvidenje!“ zašepetal je Murat in skočil v čoln.

„In čemu ne skočiš tudi ti v čoln?“ vprašal je Paskal Jakoba, ki je stal ob bregu in ni hotel v čoln.

„Jaz? — Jaz ne pojdem s kraljem,“ odgovoril je mornar.

„Izdajalec! Kaj pomeni tvoje obnašanje? Ali nisi dobil plačilo, da spraviš kralja na ladjo?“ zaklical je Paskal v jezi in presenečenju.

„Da sem dobil plačilo?“ vprašal je mornar. „Za dvesto frankov*) sem storil dovolj. Če se izve, da sem bil udeleženelec cele zadeve, me pošljejo na galere. Izdajalec pa nisem — sicer bi bil moral več zaslužiti. Ali bo ladja res čakala, ne vem. Dozdeva se mi, da bo moral kralj na Korsiko potovati v čolnu.“

„Prazno govoričenje!“ zaklical je Murat. „Fant, ali boš stopil v čoln ali ne?“

Kralj ni dobil odgovora. S par skoki je bil mornar izginil v temi. Marjeta je sklenila roke: „Moj Bog, kaj bo zdaj s kraljem?“

„Oh, moja roka — moja pohabljena roka!“ vzdihnil je Paskal. „Gospod, jaz vas ne morem prepeljati.“

V tem trenutku se je čoln močno pretresel, kakor bi bil kdo skočil vanj. Kralj, ki se je že pripravljaj, da začne sam veslati na morje, se je začudil in vprašal Paskala, kdo bi znal prišlec biti.

„Gospod Paskal Morin,“ oglasilo se je iz čolna, „jaz sem, Nadir, vaš znanec, katerega ste bili danes pogostili.“

„Egipčan je!“ začudila se je Marjeta.

*) Francoski denar, plača nekoliko več od našega dinarja.

„Prosim, gospod Paskal, povejte kralju,“ nadaljeval je Nadir, „da se lahko zaupa meni. Dober mornar sem in povrh tudi zasledovan od onih, ki zasledujejo kralja.“

„Tako je,“ potrdil je Paskal, „gospod, zaupaj mu, prijatelj je.“

Čoln je šinil po morski gladini.

Na širnem morju.

Valovi so zibali čoln, v katerem sta sedela človeka, ki sta si bila tako različna — različna tako po krvi, kakor tudi po usodi. Nikdar se še nista bila videla in tudi zdaj, ko ju je usoda zediniła na tesnem prostoru, nista si mogla zreti v oči, ker je bila tema pretrda. Nenadna pomoč, ki je prišla kralju v zadnjem trenutku, je navdajala beguna z zaupanjem; Murat je bil skoraj dobre volje. Z veseljem je opazil, da se čoln z veliko naglico premika naprej, čeprav so se začeli valovi dvigati zelo visoko.

„Veslaš, kakor bi bil rojen mornar!“ pohvalil je kralj Nadirja.

„Sicer nisem bil rojen kot mornar,“ odgovoril je veslač, „in sem pravzaprav sin nekdanjega močnega arabskega kneza, a sem v Marseillu, kjer smo živeli v prognanstvu, mnogo delal kot ribič in mornar. Čoln voditi umem prav dobro in upam, da bom Vaše veličanstvo spravil na varno. Toda najbolje je molčati. Ona luč, ki nama pleše tamkaj pred očmi, je gotovo na kateri izmed angleških ladij.“

Tiho je dirjal čoln naprej in Nadir je znal tako spretno veslati, da niti v najbližji bližini nisi slišal, kako sta se vesli pogrezali v vodo. Kmalu sta beguna pustila luč za seboj. Murat si je oddahnil. Zavil se je v svoj plašč in se stegnil v čolnu, kakor bi hotel počivati in premišljevati o preteklih zlatih in prihodnjih negotovih dneh. Valovi so sicer večkrat pljusknili v čoln, a Murata to ni oviralo in kmalu ga je objel trden spanec. V sanjah je Murat zopet hodil po bojnih poljih in vodil krdela v sovražni ogenj; kralj je sanjaril, Arabec pa veslal neumorno in krepko dalje. Jadra si ni upal razpeti ker se je bilo bati nevihte, ki bi znala čoln prevreči; bal se je pa tudi, da bi z razpetim jadrom znal priti predaleč na plano morje in bi izgrešil ladjo, ki je imela sprejeti Murata na krov. Polnoč je bila že davno minila in tema je začela izgubljeni svojo neprodinost, vihar je razgnal oblake in na nebu so se začele prikazovati zvezde. Nadirjevo dobro oko je kmalu lahko opazovalo spečo osebo. Mirno spanje v takem trenutku je kazalo, da je Murat izvanredna oseba. Kot sin navadnega krčmarja se je bil znal vspeti tako visoko, da je bil tesno združen z mogočnim Napoleonom, s katerega pomočjo si je lahko dal kroni dveh kraljestev na glavo; izšel je iz nizkih slojev človeške družbe, a postal je eden najmogočnejših vojskovodij. Arabcu se je zdelo, kakor bi mu bil Bog tiho zapovedal, naj se oklene nesrečnega beguna in mu zvesto

stoji na strani. Ali pa ni cel današnji dogodek kazal, kakor bi bilo v življenski knjigi zapisano, da sodita ta dva človeka skupaj?

Z novimi močmi se je začel Nadir upirati ob vesli in zreti v jutranjem mraku po ladji, ki je nosila zaklade, pisma in prijatelje ubeglega kralja in ki bi ga imela sprejeti na krov. Nakrat je prodril prvi solnčni žarek skozi oblake in zdaj je Nadir zapazil ne daleč pred seboj malo vojno ladjo, ki je plesala po razburkanih valovih. Naglo je skočil pokonci in začel klicati proti vojni ladji, na kateri pa ga ni nihče slišal, Kralj se je prebudil in je z očmi sledil Nadirjevim kretnjam. Mirno je rekel: „Tukaj so! Hrani svoje moči, prijatelj; naj se nekoliko zdani in takoj naju bodo zapazili. Sami nama bodo prišli naproti.“

Nadir pa ni miroval. Pahljal je s svojim belim plaščem in dajal znamenja, potem pa je zopet sedel na klop in veslal, kajti ladja je tekla svojo pot naprej in se ni hotela brigati za znamenja. A ker je veter postajal vedno močnejši, morala je vsa jadra zložiti in se je le počasi pomikala naprej.

„Glej,“ rekel je kralj, „že stoje in gledajo, ali sva prava ali ne.“

Nadir pa je odmajal z glavo. Če bi se bili mornarji na ladji hoteli približati čolnu, morali bi bili drugače ravnati. Nadir je vprašal kralja, ali niso morda na ladji neizkušeni ljudje, ki je ne znajo prav voditi.

Kralj se je nasmeljal. „Tri najizkušenejše pomorske častnike imam na krovu.“

„Tedaj, veličanstvo,“ trdil je Arabec, „se mi zdi kretanje vaše ladje sumljivo.“

„Uganka bo kmalu rešena. Veslaj k ladji!“

Nadir je zbral vse svoje moči in čoln se je naglo bližal svojemu cilju; razdalja je bila vedno manjša. Kralj je ravno stal v čolnu in je dajal znamenja; ni bilo več dvomiti, da so na ladji zapazili čoln. Začelo je namreč živahno gibanje na krovu in častniki in mornarji so začeli tekati semintja.

„Nekaj nenavadnega se godi na krovu,“ menil je Nadir. „Ni vse v pravem redu.“

„Mogoče se je ladja ponesrečila in dobila kakšne poškodbe,“ ugibal je kralj.

„Ni verjetno,“ dvomil je Arabec, „ker je vse moštvo zgoraj. Tudi ne dela nihče nikake priprave da bi se vrgla lestva nad morsko površino, ali se spustil čoln na morje.“

Čoln je bil že blizu ladje. Nakrat je ta vsa jadra razpela in začela bežati kakor ptica. S krova so se slišala stroga povelja.

„To je izdajstvo! Izgubljen sem!“ kričal je kralj.

Vrgel se je v čoln in ravno tukaj, kjer je prej tako mirno spaval in sanjaril, ležal je zdaj popolnoma obupan, brez poguma, uničen, kakršnega še nihče ni bil videl niti v najljutejšem boju.

„Tisti, katere sem dvignil iz vsakdanjega prahu in ki se imajo za vse, kar imajo in kar so, zahvaliti meni, so me izdali! Ali je mogoče? Ali morejo biti ljudje tako nehvaležni? Pred mojimi očmi beže z ladjo, ki je moja in ki bi me morala spraviti v varno zavetje. Sredi razburkanega valovja me puste v slabotnem čolnu, me izpostavijo smrti v valovih ali pa me izroče v roke mojim zasledovalcem. To je hujše, nego zavrtni umor, je hujše, nego vsa hudodelstva, ki se lahko izvrše s strupom ali bodalom. Ali sem si to zaslužil, o Bog!“

Kakor mrtev je obležal na dnu čolna in ni čutil vode, ki se je bila nabrala v čolnu. Nevarnost, katero je Nadir v hipu spoznal, je bila velika. Val za valom je pognal nekaj vode v čoln in ta je bil že tako obtežen, da niso vesla imela že skoraj nikake moči in je bilo treba le še par močnejših valov in slabotna lupina bi se bila potopila. Razun bežeče ladje ni bilo nobene druge videti po celi širni morski planjavi; pomoči ni bilo od nobene strani pričakovati.

In vendar se je ladja po daljšem begu ustavila toliko, da je Nadir lahko zapazil, kako je spustila čoln v morje. Ali so se izdajalci spokorili? Ali se morda vendar vrnejo? — — Ne, ladja se je peljala kmalu dalje, čoln pa se je bližal kralju; vodili so ga trije možje prav spretno. Toda ali niso morda bližajoči se možje vseeno izdajalci, z ladje poslani morilci? Njihov močan čoln je bil

kaj nevaren kraljevemu; en sunek le in kralj in njegov spremljevalec postaneta žrtvi globokega morja.

Nadir je izpustil eno veslo, dvignil drugo visoko v zrak in stal pripravljen, da kolikor mogoče drago proda svoje in kraljevo življenje. Kmalu je spoznal, da bi znalo biti bolje, ako bi se boja udeležil tudi kralj. Mogoče bi se dal nasprotnikom vzeti čoln in z zadnjim si je Nadir že upal priti do katerekoli obali. Zaklical je torej kralju: „Gospod, skočite kvišku — boj naja čaka!“

A kralj se ni ganil. Zastonj ga je skušal mladenič prebuditi iz neme otrpnosti, kralj se ni zmenil ne zanj in ne za njegovo prigovarjanje. Tako je Nadir sam stal na straži, naslonivši veslo na ramo; upal je, da bo vsaj boj prebudil kralja iz njegove čudne brezbriznosti. Vsekakor se mu je zdelo čudno, da je ladja plula naprej, čoln pa se bolj in bolj bližal. Ako so si izdajalci na ladji in ti v čolnu edini, čemu ne čaka ladja? Mogoče pa se ne bližajo iz sovražnega namena. Nadir je začel pomalem upati in res se ni varal. Že so začeli možje v čolnu mahati z rokami in dvigati svoja pokrivala; tudi klicali so, a vsled tulečega vetra se niso dale besede razumeti. Šele ko so prišli celo blizu, dalo se je razumeti, da pozdravljajo kralja. Pozdravi so kakor čarodejno vplivali na kralja, naglo je skočil kvišku. Pogledal je na bližajoči se čoln, spoznal

svoje prijatelje in zaklical: „Ne, nisem še celo izgubljen in zapuščen! Moja zvezda še ni utrnila!“

Kraljevi obraz je bil mahoma kakor izpremenjen. Prej smrtnobled je takoj zopet oživel in iz oči je sijalo življenje, je odsevala sreča. Mož, ki je iz nič postal kralj, videl je v vsaki najmanjši slučajnosti kal velike sreče, srečne in sijajne bodočnosti. Nadir, kateri ni poznal kralja in njegove k domišljavosti nagnjene duše, se je čudil prizoru, ki ga je uprizarjal kralj, tako, da je pozabil na vse, na potapljajoči se čoln in na bližajočo se rešitev.

Nakrat pa mu je kralj izginil izpred oči: z velikanskim skokom se je bil pognal v rešilni čoln. Skok je bil tako silen, da se je skoraj prenapolnjena lupina takoj pogreznila in bi bila Arabca potegnila seboj v globočino, ako bi ga ne bila zagrabila močna roka in ga spravila na varno. Rešitelj mu je bil kralj sam. Nadirju se je zdelo, kakor bi sanjal neumljive sanje, ko je stal v varnem čolnu in gledal vesele obraze, a par trenutkov prej so ga obdajali obup, izdajstvo in žalost. Kralj skoraj še zapazil ni, da se je njegov čoln potopil; njegove rešitelje je obšla groza. Samo minuto pozneje bi naj bili prispeli in pomoč bi bila prišla prepozno. Kralj se je z nekim posebnim zadovoljstvom razgovarjal s prijatelji in njegova prva skrb je bila, kako se počutijo — kako se je sam počutil ravno par trenutkov prej, je kralj bil videzno že pozabil.

Tudi se ni brigal, iz katerega vzroka ga je ladja zapustila, čemu so se izdajice odpeljali z njo. On je samo videl in čutil, da še ima prijatelje in kdo ve, koliko tisoč in tisoč privržencev ga čaka drugod. Tudi mu ni prišlo na um vprašati, na kak način so se ravno ti trije rešitelji ločili od ostalih nezvestih tovarišev in se sami priklopili k njemu. V tem trenutku je bil zopet poveljnik, kakor nekdanj in bil je zmožen zaklicati: „Gremo v Neapolj! Izgubljeno kraljestvo si hočem pridobiti nazaj!“ A ni zaklical tako. Eden izmed prijateljev ga je opozoril, da še vedno pretijo nevarnosti; kralju je svetoval, naj se vsede, sam pa je prijel za krmilo in čoln je krenil proti Korziki.

V Veskovatu.

Na Korziki, ki je mnogo obraščena s kostanjevimi drevesi, je eden najlepših krajev Veskovato, ki leži sredi krasnih kostanjevih gozdov. Kraj sam je pravi vrt. Obdajajo in čuvajo ga od vse strani visoke gore in le proti izhodu je svet prost, in od tukaj se vidi daleč čez sinje morje tja do obali italijanskega polotoka. Nebeški mir vlada po okolici in srečnega se lahko čuti vsakdo, komur je usoda dovolila, da se sme sprehajati po tej okolici. Ni pa bil ta kraj vedno tako miren. On je zgodovinski kraj in vsaka hiša, vsaka koč, bi znala pripovedovati o svetem boju za domovino in za prostost. Svoje dni so tukaj stanovali ljudje, ki so znali vsak pripovedovati o velikih delih in slavnih činih. V Veskovatu so bili rojeni ali pa so bivali najodličnejši možje cele bojevite Korzike, v Veskovatu so bili doma najodličnejši korzikanski kronisti in zgodovinopisci.

Vzemimo naprimer dvonadstropno hišo, ki stoji nekoliko oddaljena od glavne skupine hiš in ki zadnje celo nadkriljuje. Ta hiša je last Ceccal-

dijev (Cečaldijev). Hiša je zgodovinsko tako znamenita, da čitaš o nji skoraj na vsaki strani zgodovine o bojeviti Korziki; vsi največji korzikanski junaki so skozi več sto let zahajali v to hišo; v nji so se neštetokrat vršila posvetovanja, kako bi se dalo braniti proti zagrizenemu sovražniku, proti hudobni, krvoločni in nenasitni Genovi. Nek poseben svit obseva to hišo: svit večstoletne gostoljubnosti; stotine in stotine beguncev se je skrivalo pod to gostoljubno streho in našlo oskrbo in zavetje.

Bilo je na dan svetega Ludovika; žgoči solnčni žarki so meseca avgusta pošiljali neznosno vročino nad to hišo, okoli katere je vladal božji mir. Prebivalci so se bili zbrali v veliki sobi v pritličju, kjer so sedeli okrog dolge, močne mize in se razgovarjali; okna proti solnčni strani so bila z lesenimi polkni tesno zaprta, da so branila solnčni žgočini v sobo. Vseeno pa je bilo v prostoru soparno. Na najodličnejšem mestu pri mizi je sedel gospodar, Kolona Ceccaldi, star sivček, kateremu so bili lasje v dolgih kodrih padali na ramo in pleča. Poleg njega je sedel mnogo mlajši mož, a če je nosil starec dolge kodre, ponašal se je njegov sosed lahko le s prav redkimi, rujavimi lasmi, skozi katere se je razločno svetila bela koža. Natančen opazovalec bi bil spoznal, da je redkost teh las povzročila dolgoletna noša kakega težkega pokrivala, bržčas vojaške čelade. Obraz mlajšega,

čeprav ne ravno mladega moža je kazal ostre, vojaške poteze, a ne poteze navadnega surovega vojaka, ampak poteze odličnega poveljnika. Ta mož je bil zet hišnega gospodarja, general Francesketi. Njegova žena, edina hči Ceccaldijeva, mu je sedela nasproti in je zrla vanj ter ga poslušala, kakor bi ne hotela zamuditi niti trenutka, češ, saj je bila od moža ločena že dolga leta. Čeprav ni bila več mlada, vendar je zrla vanj z mladostno ljubeznijo; upirala je vanj svoje oči, iz katerih sta odsevali ljubeznjivost in občudovanje. Enako se je obnašala njegova osemnajstletna hčerka Marija, ki je sedela poleg generala in ga držala za roko.

Francesketi se je bil sicer že pred več kot štirinajstimi dnevi vrnil domov, odpuščen od svojega kralja Joahima, a domačini se ga še vedno niso bili dovolj nagledali, še vedno niso bili dovolj slišali iz njegovih ust. Po cele dneve so sedeli skupaj in se razgovarjali. V resnici pa je vedel general mnogo pripovedovati; dolga leta priklenjen na usodo Joahima Murata, je bil pri njem tudi še naprej, ko je zadnji zasedel neapolski prestol; ni si vzel časa iti pogledat domov, kajti novi kralj je potreboval svoje zveste prijatelje vsak dan in vedno so morali biti okrog njega. Posebno zadnji dve leti sta bili burni. V boju pri Lipskem, kjer je bil Napoleon premagan, se je še pred končanjem tridnevne bitke Joahim Murat ločil od

Napoleona, kjer je mislil, da — če že Napoleon izgubi svoj prestol — bo vsaj Murat morda obdržal svojega neapoljskega. Premaganega velikana so dali na otok Eibo, Murat pa se je trudil, da stopi v zvezo z raznimi vladarskimi dvori in si tako utrdi prestol. Ali Napoleon je pobegnil z Elbe, da si zopet osvoji Francosko, in že je začel Murat omahovati, na katero stran bi naj prestopil. Je izdal pri Lipskem svojega svaka, izdal je po Napoleonovi vrnitvi z Elbe zopet zaveznike; hoteč postati kralj celo Italije, bil je pri Tolentinu tako hudo poražen, da je v tej bitki zaigral svojo preteklost in tudi prihodnost. Da je o teh dogodkih vedel general Francesketi mnogo pripovedovati, je umljivo ker je sam igral pri vseh dogodkih zelo važno vlogo kot zvesti privrženec Joahima Murata. Zvest je ostal zadnjemu do konca in naj je postal Joahim nezvest temu ali onemu. Žena Katarina in hčerka Marija sta vsa leta živeli v mirnem zatišju in nista hoteli iti na blesteči neapoljski kraljevi dvor, kamor bi bili lahko šli. Mati in hči sta bili pristni Korzikanki, ljubili sta kot taki edino svojo domovino, a kot pristni hčerki svoje domovine sta tudi dobro umeli, da mora biti mož oziroma oče tam, kjer ga zadržuje dolžnost. Vojak se ne sme izogibati boju in nevarnosti. Vsled angleške mornarice, ki je vedno križarila okoli in čuvala Elbo, nista mati in hči večkrat po več mesecev dobili nikakega poročila od generala. Poročila o izgubljeni bitki

pri Waterloo-u, prenehanju francoskega cesarstva, zasedenju Pariza po zaveznikih in propadu neapoljskega kralja Joahima so sledila naglo drugo za drugim. Komaj sta izvedeli, da je izgubil Joahim kraljevo krono, že je nemili novici sledil tudi Francesketti, ki jo je zdaj ustmeno potrdil in vedel še marsičesa zanimivega poročati o velikanskih izpremembah na evropskem zemljevidu. Generalovo pripovedovanje je obe ženski razvnelo tako, da sta si živo predstavljali vse dogodke in čutili v srcu zdaj sočutje, zdaj zopet bojaželjnost in željo po maščevanju.

Edino stari Kolona Ceccaldi, ki je bil preživel čase, ko je stala vsa Korzika v orožju, da si pribojuje prostost in neodvisnost, je mirno poslušal zetovemu pripovedovanju. Poslušal pa je lahko tem mirnejše, ker ni bil nikdar privrženec Bonapartov. Zadnji se niso nikdar bojevali za prostost, ampak bojevali so se povsod le zato, da si kolikor mogoče podjarmijo mnogo ozemlja in mnogo prebivalstva. Bonaparti so bili sicer tudi Korzikanci, vendar niso uživali prvotno skoraj nikakega ugleda. Rodovina Ceccaldijeva je bila celo druga! Bojevala se je bila že v starih časih za domovino in jo branila še celo pred divjimi Saraceni.

Tega dne, ko je družina sedela zopet skupaj, se je po Veskovatu razširila novica, da so v bližini otoka Angleži zajeli neko ladjo, jo natančno preiskali in ji potem zopet dali prostost. Naši znanci

so bili radovedni, čemu se je to zgodilo. Da so Angleži nekoga iskali, je bilo gotovo. Toda koga?

„Jaz sem miren,“ rekel je Francesketti, „kar se tiče kralja Joahima. Znano mi je, da se je pobotal z zavezniki in sosebno z avstrijskim cesarjem za zavetišče, kjer bi mogel mirno preživeti svoje dni. Zavezniki mu niso bili nenaklonjeni; to pa že zaraditega ne, ker se ni udeležil zadnjih bojev. Napoleonu je nastalo gorje, ker se Joahim Murat ni udeležil vojske pri Waterloo-u. Edino Joahim bi bil znal razbiti angleške gruče; njemu se ni nobena gruča mogla ustavljati. Bitka bi ne bila izgubljena in oba bi še lahko sedela na svojih prestolih. Sicer pa je za kralja itak dobro. Zavezniki nimajo vzroka Joahima zasledovati. Mirno bo lahko preživel svoje dni v spominih na blesteče dni. Kralj je gotovo že v Švici, na potu v Avstrijo, kamor se je bila že tudi njegova žena podala pod imenom grofice Lipano; bržčas si je tudi on pri-dejal to ime.“

„Bog ju naj varuje,“ je želela Katarina. „Naj jima da mir, a naj ga da tudi Evropi. Velikanski so bili viharji, ki so tulili po deželah — o, da bi zdaj postalo mirno!“

„Tako željo mora imeti vsak človek, ki je dobrega srca,“ pritrdil je stari Kolona. „Jaz sem sicer že star in zame pride kmalu doba večnega miru, toda mladina potrebuje zopet redne čase, čase

ljubezni, sporazumljenja in vztrajnega dela za občni blagor.“

„To bi morali v prvi vrsti spoznati vladarji, ki vodijo usodo svojih narodov,“ je zaklical Francesketi. „Od njih je odvisno, ali bo zopet zavladal mir ali ne, sosebnost zdaj, ko je padel mogočni Napoleon. Tudi vladarska hiša Bourbonov bi se naj pri povratku spomnila, da je Francoska danes druga dežela, nego je bila prej. Kakor pa kaže, ne bodo Bourboni mirovali in vojsk ne bo konca.“

„Naj pride, kar hoče,“ oglasila se je hčerka Marija, „oče, vi ste storili svojo dolžnost napram svetu in zdaj ostanete pri nas. Kot otrok sem vas itak videla le redkokdaj. Kaj ne, oče, da ostanete?“

„Da, dragi otrok,“ odgovoril je general gajen in je poljubil hčerko na čelo, „ostanem doma. Saj vidiš, da sem slekel svojo uniformo in oblekel domačo, rujavo, korzikansko suknjo.“

„Saj vam pa zadnja res dobro pristojta, boljše kakor uniforma, oče!“

General se je moral nasmejati; da bi mu navadna suknja boljše pristojala, nego blesteča uniforma! Istočasno je vstopil stari sluga Serafin in je družbi javil, da stoji zunaj tuj mož, ki želi govoriti z generalom.

„Tujec? Ali ni povedal svojega imena?“

„Ne! Rekel je, da sme svoje ime povedati edinole gospodu generalu.“

„Kakšen pa je?“

Serafin je dvignil rami, rekoč: „To je težko povedati. Izgleda kakor ponosen, a obenem potr mož, kakor visok gospod in poleg berač.“

„Tedaj je gotovo kakšen begun,“ pripomnila je gospa Katarina in je vstala.

„Predolgo smo ga pustili čakati, če je begun,“ oglasil se je stari Kolona in je tudi vsal. „Odstranimo se, naj se sam razkrije osebi, s katero edino hoče govoriti.“

Stari mož se je opiral ob svojo hčerko in se z njo podal v stransko sobo. Marija pa je hitela pri velikih durih ven na vežo. Zadnja je bila mračna. Ob steni je slonel mož, ki se je ozrl, ko je Marija hitela mimo njega. Tujčev pogled jo je očaral. Kakšne oči je imel! Bila je silno radovedna kdo bi znal biti. Toda olika je zahtevala, da ni smela prisluškovati in torej se je podala deklica na vrt.

Ko ga je družina zapustila, ostal je sam general v dvorani. Stal je pri mizi in radovedno zrl proti durim. Tujec je vstopil. Čez pleča je nosil plašč, na glavi je imel črno, svileno kapo, katera je bila globoko potisnjena nad oči. Obraz je bil zagrnen v gosto, črno, a razmršeno brado, noge pa so tičale v starih, navadnih in okornih vojaških čevljih. Cela oseba je bila videti silno izmučena po dolgem in težavnem potovanju, kajti obuvalo in obleka sta bila silno prašna. Francesketi se je začudil, nekaj ga je dirnilo, a ni vedel kaj.

Tujec je začel govoriti: „Ali mi hočeš izkazati gostoljubnost in me sprejeti v svoje varstvo? Si še zvest? Ali se smem zaupati tvojim rokam?“

V istem trenutku je general že klečal pred tujcem. „Moj kralj!“ je zaklical z začudenjem. V srcu je pri pogledu na revno postavo začutil nekaj bolestrnega.

Generalov vzklik je bil tako glasen, da so ga slišali vsi trije, Kolona in Katarina v stransko sobo, Marija v vrt. Nehote se je zadnja obrnila proti odprtemu oknu in tam je videla, kako je tujec objemal očeta. „Gotovo je očetov znanec,“ je šepetala, „— če ni bržčas kralj Joahim!“

Pri zadnjih besedah jo je pretresel mraz. Čudno ji je začelo prihajati pri srcu in dozdevalo se ji je, kakor bi bil vrt dobil celo drugo obliko, kakor bi se bila drevesa izpremenila, kakor bi se bila približala velika usoda. „Oh, oče,“ je zamrmrala, „zopet boš moral od nas!“ Žalostna je šla k velikim durim pri vrtni ograji. Gledala je po okolici, ali bi se morda ne bližali zasledovalci. Toda kamor je zazrlo njeno oko, povsod je bilo vse prazno in mirno. Žgoče solnce je bilo pregnalo vsako živo bitje pod senčnato streho. Vse je bilo mirno, samo Mariji je srce trepetalo v prsih.

Generalova hčerka.

Marija še ni dolgo stala na svojem mestu, kar zasliši na desno v grmovju nek šum, neko previdno gibanje. Pogumno stopi deklica naprej in začne svoje oči upirati v grmovje, da bi videla, kdo ali kaj povzroča šum. Med listjem zapazi dvoje črnih oči. Deklica se ne prestraši, ampak stopi še za korak naprej in reče odločno: „Čemu se skrivaš za grmovjem? Stopi naprej!“ Grm se razgrne, pred deklico pa se pokaže močna, visoka moška postava, ki se je tako po obleki kakor tudi po obraznih potezah popolnoma razločevala od domačinov.

„Kdo si?“ vprašala je deklica strogo.

„Prišel sem, da bi pri tej hiši prosil za zavetje.“

Marija ni vprašala drugič po imenu tujega moža, kajti gostoljubnost ni tega dovoljevala: kdor je prosil, je moral biti uslišan. To je bila stara korszikanska navada, ki se je posebno upoštevala v hiši starega Kolone. „Hočem te naznani očetu!“ je deklica pristavila.

„Ne, ne še!“ prosil je tujec, „povej mi še prej, ali sem prišel prav in ali je to hiša Kolone Ceccaldija?“

„Da, hiša je Kolone Ceccaldija, mojega dedeka.“

„Torej si ti hčerka generala Francesketija?“
Marija je potrdila samo s prikimanjem.

„Nisem se motil, ko sem te opazoval. Stala si kakor na straži in gledala po okolici, ali bi se ne bližal sovražnik, ali bi ne bil kje blizu kakšen izdajalec. Torej je on že pod vašo streho?“

„Kdo?“ vprašala je deklica.

„Ti si Francesketijeva hčerka, torej ti smem na vprašanje odgovoriti brez bojazni; tudi tvoje obličje je tako blago, da ne pozna izdajalstva. Ali je prišel srečno čez vaš prag nesrečni kralj Joahim Murat?“

Marija se je stresla. „Torej sem vendar zadela pravo?“ si je mislila. Ker je odlašala z odgovorom, nadaljeval je tujec:

„Jaz sem Arabec Nadir, njegov sluga. Vodil sem čoln, na katerem je pobegnil iz Toulona. Trije zvesti privrženci so se nam pridružili na prostem morju in skupno smo nadaljevali potovanje. Prva francoska ladja, katero smo prosili za sprejem, nas je hotela povoziti; druga, katero smo srečali, nas je šele vzela na krov. Tam smo našli veliko begunov iz Marseilla, ki so kmalu spoznali kralja in mu obljubili zvestobo. Z njimi

smo po velikih nevarnostih — pred angleškimi ladjami namreč — dospeli v Bastijo, kjer smo si naredili tuja imena, kajti kralj je hotel ostati nepoznan. Toda na otoku živijo tisoči, ki so ga videli v bojih in na dvoru, in živijo stotine, katerim je izkazal dobrote. Kmalu je vedela cela Bastija, da je kralj Joahim v mestu. Uradniki in vojaki Bourbonov so se pripravljali, da ga ujamajo, a mnogo domačinov se je začelo pripravljati, da ga branijo. Da bi ne prišlo do prelitja krvi, je kralj pobegnil po skritih potih tukaj sem in tudi jaz sem mu sledil; pride pa jih še več.“

„Vsi nam bodo dobrodošli,“ rekla je Marija.

„Vendar bi bilo dobro,“ je nadaljeval Nadir, „ako bi se dalo prikriti, da je kralj tukaj — vsaj tako dolgo prikriti, dokler bi ne bilo zbrano dovoljno število zvestih, ki bi ga lahko branili pred napadom iz Bastije. Večina jih bo prišla šele čez par dni, a zasledovalci so kralju že tik za petami.“

„Ali kdo nam bo znal ločiti zveste od ovaduhov?“ vprašala je Marija zamišljeno. „Glej, ravno tam med grmovjem pri potoku sem videla nekoga plaziti — lahko je ovaduh, lahko pa tudi begun. Gledal je semkaj in me bo bržčas nagovoril. Pojdi na dvorišče, Nadir, in se skrij, a ostani v moji bližini; mogoče spoznaš tujca.“

Nadir je storil, kakor mu je rekla in se je vlegel na dvorišču za vodnjak.

Marija je ostala na svojem mestu in se je delala celo brezbrizno. Po gibanju grmovja je spoznala, da se nekdo plazi bližje in bližje. Ko se je bil priplazil že do plotu, bilo je vse mirno. Marija je stala s par urnimi koraki na mestu in res je videla tam moža, ki je ležal na tleh in zrl proti hiši.

„Kdo si in kaj delaš tukaj?“ zaklicala je Marija tujcu in sicer tako nepričakovano, da se je zadnji prestrašil in začel jecljati nerazumljive besede.

„Čemu si se prestrašil?“ hotela je Marija vedeti.

„Ah,“ zajecjljal je tujec, „ubog begun, katerega zasledujejo — se pač lahko prestraši. Komu naj zaupa?“

„Tukaj lahko vsak zaupa vsakomur!“

Tujec je vstal, stisnil se skozi živi plot, snel klobuk in se globoko priklonil: „Ti si hči generala Francesketija?“

„Da, sem,“ odgovorila je deklica ponosno in je stopila za korak nazaj, ker se ji prevelika ponižnost tujčeva ni dopadla. Tujec pa ji je sledil in jel šepetati: „Tedaj mi boš lahko povedala, ali je kralj že pri vas?“ Gledal jo je lokavo.

„Povej, kdo si!“ zahtevala je deklica.

„Izmed njegovih zvestih sem!“ šepetal je tujec. „Zapustil sem mesto Bastijo, da bi se pridružil onim, ki se bodo zbrali okrog kralja.“

Njegove besede so se skoraj strinjale z onimi, ki jih je bil izustil prej Nadir, toda način, kako se je novi prišlec obnašal, je bil sumljiv in Marija je začela dvomiti nad njim.

„Poslušaj,“ rekla mu je grozé, „kdor se laže in se kot izdajalec splazi pod streho poštenega Korza, ta ne zapusti več tega otoka; smrt mu je gotova.“

Prišlec se je vidno stresel po vsem životu, vendar pa se je smehljaj in je hotel nekaj odgovoriti — toda s krikom je omahnil proti živi meji, kakor bi hotel pobegniti; a že je stal Nadir kakor tiger s skokom pred njim, ga zagrabil za vrat in mu nož porinil globoko v prsi. Samo tiho ječanje je sledilo prvemu kriku in pred dekličinimi nogami je ležal mrlič, ki je pordečil bližnje grmovje in tla s svojo krvjo. Nadir je mirno stal na svojem mestu, da, še celo smehljaj se je, in grozno razburjenje, ki se mu je bilo ravno čitalo z obraza, ko je skočil nad tujca, mu je mahoma izginilo z lic.

„Bil je ovaduh?“ vprašala je ona.

„Ovaduh in morilec,“ odgovoril je Nadir, „bil je eden izmed onih, ki so v Marseillu morili moje sorodnike. Takoj, ko je stopil izza grma, sem ga spoznal. Izvršil sem le kryno osveto.“

Deklica mu je podala roko, rekoč: „Tebi zaupam!“

Prijel je roko in jo po jutrovi navadi pritisnil k čelu.

„Ti nisi hlapec?“ yprašala je čez nekaj časa. Nadir se smehlja: „Sin sem arabskega kneza.“

Zadovoljno je Marija pokimala z glavo: „Pojdi z menoj v hišo in se pokrepčaj. Poslala bom slugo, da bodo odstranili mrliča.“

Ko se je solnce bližalo zatonu, prišla je Marija zopet iz hiše, imajoč na glavi velik vrč za vodo, kakršen je še dandanes navaden v Italiji. Podala se je k vodnjaku sredi Veskovata; vodnjak je v več curkih podajal sveže gorske vode in je pre-skrboval vso vas. Deklica je bila prva pri vodnjaku. Postavila je vrč pod curek in je čakala — čakala je še, ko je bil vrč že poln. Kmalu so pričele dohajati tudi druge deklice; nobena se ni čudila, da nosi hči slavnega generala vodo od vodnjaka. Bržčas je prišla Marija vsak dan k vodnjaku. Deklice so se glasno razgovarjale. Kakor pa je hotela katera dati vrč na glavo, rekla je Marija: „Počakaj nekoliko, imam ti nekaj povedati,“ — in če je dotična menila: „Mati se bodo hudovali, ako pridem pozno,“ zavrnila jo je Marija: „Mati se ne bodo hudovali, ako jim poveš, da sem te jaz pridržala in čemu sem te zadržala.“ Zbor ob vodnjaku je danes tako narastel, da so se ljudje začeli čuditi in so se začele pridruževati celo stare ženice.

Naposled je Marija začela z mirnim glasom: „Nekaj vam hočem povedati, prijateljice! Dozdaj je bila pri nas navada, da smo vsakogar, ki je

pribežal pod našo streho in potreboval zavetja, skrili, ga hranili in branili, dokler ni lahko pobegnil. Toda današnji dan je izreden dan, ki bo prinesel Korziki čast in slavo. Danes je pribežal v Veskovato mož, ki ga ne zasleduje navadna krvna osveta, ampak katerega bomo morali braniti napram celim armadam. Slišite me, prijateljice! Kralj Joahim Murat je pri nas, zasledovan in preganjan; zasledujejo ga ovaduhi, izdajalci, morda celo morilci.“

Iz zбора so se slišali klici začudenja: deklice, ki so imele vrče že na glavi, postavile so jih zopet na tla. Marija pa je nadaljevala: „Še to noč ali jutri bodo prišli od Bastije francoski vojaki, da bi nam iztrgali visokega gosta. Ta pa je prišel, da bi se pri nas odpočil, ker je že več tednov na begu pred celo tropo krvoločnih ovaduhov. Prestal je mnogo nadlog, lakote in žeje. On tudi ni gost, kateremu bi se lahko reklo, naj gre v gore in grmovje in naj ga tam redijo kozji pastirji; on mora pri nas pošteno počivati, dokler se mu bo zdelo — dokler ne bo zopet šel po svetu svoji veliki usodi nasproti. In kaj imate ve storiti? Drugega nič, nego pojdite domov in povejte novico svojim očetom bratom, in ti jo naj povedo naprej. In kralj bo na Korziki varen, kakor so bili svoje dni drugi visokorodni beguni, kakor sta bila Sampiero in Paoli, junaka, katerima je šlo za glavo, a sta jo na Korziki mirno obdržala. Zdaj pa pojdite!“

Dekleta so pograbila svoje vrče in takoj je bil prostor pred vodnjakom in okoli njega prazen.

Solnce je bilo že zašlo, ko se je Marija vrnila v hišo. Vsa okna so bila razsvetljena, sluge so nosili praznična oblačila, a oče jo je srečal v svoji generalski uniformi. Mati Katarina je imela objokane oči in je rekla hčerki: „Otrok, vse prijetne nade so šle po vodi. Ali si videla očeta? Zopet je vojak in le svetniki vedo, kam ga bo zopet gnala usoda in kako daleč od nas. Tokrat, ko nas zapušča, sem žalostnejša od drugikrat: drugikrat je šel v svet s srečnežem, tokrat gre z nesrečnežem.“

„Tedad je slava še večja! Kaj ne, mati?“

„Da, otrok; ali usoda je tokrat prevelika in vem, da ne bo šla brez naše škode tukaj mimo.“

„Kar je usoda odločila, mati — kdo se hoče proti temu bojevati, mati? Očeta kliče dolžnost, da stoji ob kraljevi strani. Sicer mi ni znano, kaj namerava kralj, toda dokler je na Korziki, moramo ga braniti. Mati, ali si videla njegove oči, ko je pribežal v našo hišo? Naj ne ve, da živim tudi jaz v tej hiši, a zanj hočem skrbeti. Samo en hip sem ga videla — in bilo je dovolj.“

„Otrok,“ zakliče mati prestrašena, „kako govoriš? Skoraj nekaj slutim!“

„Slutiš?“ vpraša deklica. „Ali sem kdaj kaj skrivala pred teboj? Ali sem se kdaj hlinila?“

„Vem, ali ti si — nevesta Jožeta Galvanija!“

„Mogoče sem, ker ste me njemu obljubili. Toda on je v Bastiji pri vojakih Bourbonca Ludovika XVIII. Če pride jutri pred Veskovato, da bi se bojeval z našim gostom, mesto bi ga branil, kakor se spodobi vsakemu Korzu, tedaj ni več moj ženin!“

„Ali že čutiš usodo, otrok?“ vprašala je mati s tresočim glasom. „Na ta način se oglasi, tako potrka na življenske duri — da pretrga svete vezi!“

„Usoda pa nareja večkrat tudi nove svete vezi,“ trdila je Marija mirno. „Kar mi vелеva srce, bom storila. Vse drugo je v božjih rokah. Kaj méni stari oče?“

„On pravi, da je sindik (župan) v Veskovatu in da ne sme kralj, dokler je tukaj, izgubiti niti enega lasu.“

„Vidiš, mati — in vendar je on privrženec Bourbonov. Nad vse sta nesreča in gostoljubnost!“

Mati je vzdihnila in šla v kuhinjo pogledat, kako se za kralja pripravlja večerja. Prostor pred hišo pa se je bil čudežno izpremenil: ves prostor do velikega trga se je bil napolnil z oboroženci. Komaj so se bile namreč deklice vrnile z zbirališča pri vodnjaku domov, že so se začeli pri durih prikazovati oboroženi možje. Začeli so se sestajati, tvoriti gruče, nekateri pa so šli izven vasi na cesto, in so gledali proti Bastiji. Na noč so začeli plapolati ognji in na prvi pogled je vsakdo lahko spoznal,

da hočejo Veskovaščani vztrajno stražiti kralja in njegovo spanje. Pred velikimi durmi Kolonajeve hiše sta stala dva moža na straži. Vse je bilo tiho in mirno, le ognji so goreli.

V prvem nadstropju je stal pri oknu Joahim Murat. Na licu se mu je poznal lahek nasmehljaj. Ali se mu je obudil pri pogledu na mnogoštevilne ognje spomin na nekdanje bojovite čase? Bil je celo drug mož, ne več berač, ne več poln bojazni. Kaj zna izrasti iz malega taborišča? Ali niso Korzi najbolj pogumni ljudje na svetu? Napoleon se je vrnil s peščico ljudi z otoka Elbe, da bi si zopet osvojil Francosko, tisto Francosko, kateri je storil toliko zla. A on? Kot neapoljski kralj je storil svoji državi samo dobro, naredil je iz nje civilizirano državo — ali mu niso Neapoljci dolžni hvale? Ali mu bo težavno zavzeti znovič državo, katero je že enkrat tako dobro vladal, ko ima vendar za seboj pogumne korzikanske čete, pred seboj pa hvaležno ljudstvo? Joahim se je zatopil globoko v sanje. Upal je na svojo usodo, ki ga je dvignila kot bivšega krčmarjevega sina in bivšega teologa na kraljevi prestol.

Joahim Murat je bil res sin malega krčmarja v La Bastidu in se je pozneje učil teologije v Toulonu. A ni mu bilo odločeno postati duhovnik. Vstopil je v Napoleonovo armado in je naglo stopal od časti do časti, dokler ni postal vrhovni poveljnik kraljeve garde. Leta 1800 je vzel Napoleonovo

najmlajšo sestro Karolino za ženo. V večih vojskah je bil zmagovalec. 1806 je postal veliki vojvoda, leta 1808 kralj neapoljski.

Danes bi bil najrajši stopil med oborožence in jih z ognjevitno besedo navdušil za svojo stvar. Oblečen je bil zopet v svojo obleko, katero mu je bil rešil general Francesketi in katero je bil general vzela s seboj za spomin. V tej obleki so kralja poznali vsi dvorjani, vsi vojaki. Čutil se je prerobenega in upal je najboljše. Ali pa bi res usoda dvignila človeka zato tako visoko, da bi ga potem ložje pahnila tem globokejše? In potem tisti Bernadotte, kateri je na tem otoku kot navaden vojak, kot prostak pomagal nasipavati cesto, a je stopal višje in višje, dokler ni zasedel prestola švedskega, dokler ni zasedel prestola slavnega kralja Gustava Adolfa, prestola bojevitega kralja Karola XII.?

V tem trenutku se naglo odpro duri in prikaže se moška oseba, ki pade pred kraljem na kolena, rekoč: „Ali smem objeti noge svojega kralja?“

Serafin, stari hišni sluga, je stal na pragu in majal z glavo; zastonj je bil skušal moža zadržati.

Pomalem se je pomiril, ko je videl, da se je kralj prijetno iznenadil in zaklical: „Ali se res ne motim? Ali si res ti, moj nekdanji hišni oskrbnik?“

„Da, sem, veličanstvo!“ potrdil je prišlec. „Vaš do smrti zvesti služabnik sem, vaš zvesti Karabeli.“

Pri vzkliku zadnjega imena je Serafin zopet stresel z glavo, a je odšel, ker se mu ni zdelo dostojno še dalje stati na pragu.

„Karabeli! Slabo ime! Imetniki tega imena imajo slabo kri!“

Enaki prizori kakor s Karabelijem so se ta večer pripetili še večkrat. Korzika in posebno mesto Bastija sta bili pribežališče mnogih francoskih begunov, ki so morali po Napoleonovem padcu zapustiti domovino, ker si niso bili svesti življenja. Begunom s Francoske so se pridružili Francozi, ki so služili pod Muratom v Neapolju in pa oni Italijani, ki so bili na sumu, da so zvesti privrženci Muratovi in ki so se zdaj morali umakniti zasledovanju v Neapolj se vrnivših Bourboncev. Med beguni je bilo mnogo visokih častnikov in uradnikov; pred kratkim časom so bili še ugledni in mogočni, a so postali brezdomovinci, revni pustolovci, ker so jim izpod nog izginila trdna tla. Res je bilo med beguni mnogo žlahtne krvi, a tudi mnogo slabe, kakor je naprimer Serafin sodil o Karabeli. Živahno je nastalo gibanje med izgnanci, ko se je po Bastiji razširila vest, da je Murat na otoku. Ime Murat je bilo ime, s katerim so se takoj začela vezati nova upanja; kateri ga niso videli v bedi, kakor Francesketi, si ga niso mogli drugače predstavljati, nego v sijaju, bogastvu in sreči. Saj je bil pa tudi edini, ki ni takoj izginil po Napoleonovem padcu. Beguni niso imeli ničesar več izgubiti,

hitreje kaj pridobiti. Kmalu so iztaknili, da Murata v Bastiji ni in da ne more drugje biti nego pri Francesketiju. Preden je po Karabelijevem prihodu minila ura, je bila hiša natlačeno polna častnikov in uradnikov propadlega cesarja in ubežnega kralja. Nastopali so proti njemu kakor bi še bil kralj, ker niso vedeli, kako bi ravnali drugače. Večina izmed njih je bila v uniformah in v hiši je bilo kakor na pravem kraljevem dvoru. Joahim je bil skrajno prijazen in ljubeznjiv, kakor je bil prej še malokdaj.

Po sobani je bila gnječa tako velika, da se je Karabeli lahko neopazovan odstranil. Na dvorišču je hodil tiho semintja in je venomer zrl po cesti proti Bastiji, kakor bi čuval, ali se bliža sovražnik ali ne. Svoje korake je takoj pospešil, ko je videl, da se bliža mož v neapoljski stotniški uniformi. Ta mož je stražam, ki so mu zastavljale pot, ponosno odgovarjal, da je Šimen Karabeli, stotnik njega veličanstva kralja Joahima. Straže so ga seveda puščale dalje. Prišedšega na dvorišče ga je čakajoči Karabeli prijel pod pazduho in ga potisnil pod kostanjevo drevo.

„Ali si ti, brat?“ vprašal je prišlec. „Kako so zadeve?“

„Tukaj notri nekoliko igrajo kraljevi dvor,“ je odgovoril vprašani. „Toda moral bi slabo poznati Murata, ako ne bo kmalu naredil iz komedije resnico. Govori sicer o svojem potovanju na Av-

strijsko, o mirnem zasebnem življenju, katerega hoče baje vnaprej živeti — toda poznam ga. Naši ljudje vedo o svetu ravno toliko, kolikor jim morski valovi šepečejo, a ker se s tako vnemo potegujejo zanj, bo kmalu mislil, da se bo ves svet dal zanj zaklati. Ti ne smeš noter in si ne smeš ogledati te komedije. Pojdi takoj v Neapolj!“

„V Neapolj? Razumem te — a prej bi si še vendar rad ogledal burko v hiši.“

„Ne smeš! Sreča je, da sem te še pravočasno zasačil pred hišo. Ne smeš videti Murata, če hočeš biti pri kralju Ferdinandu nesumljiv. Pošiljal ti bom vestna poročila. Ena stran bo zmagala. Ako zmaga ta notri, tedaj sem mu bil jaz zvest sluga v najskrajnejši sili; ako pa prodre Ferdinand, si pa bil ti tisti, ki ga je čuval in svaril pred pretečo nevihto. Vendar pa ni dvomljivo, da bo Murat propadel: s celo Evropo se vendar ne more kosati. Tedaj ne bo škodovalo, ako boš poznej v Neapolju mene označil kot vir vseh za Ferdinanda koristnih novic.“

Brata sta se pogovarjala še nekaj časa, ker je bil stotnik nekoliko okornih misli. Naposled se je podal na pot v Bastijo, bivši hišni oskrbnik pa se je napolnil na bližnji hrib, kjer je stal star kapucinski samostan, in kjer so vsi najvišji Muratovi častniki našli prenočišče.

Roparji.

Stari Serafin je bil vajan, da je vse zaupal generalovi hčerki Mariji in torej jo je tudi tokrat poiskal, ko je bil dovolj opazoval Karabelija in videl, kako je tujca potisnil na pogovor za kosta-njevo deblo.

„Gospodična,“ je začel, „neki Karabeli je bil pri kralju in ta ga je milostno sprejel.“

„Kralj ne ve,“ je menila deklica, „da imajo Karabeliji slabo kri v sebi, a za enkrat se ne sme ničesar izdati.“

„Pozneje je govoril z nekim možem v stotniški uniformi, na kar se je zadnji urnih korakov napotil proti Bastiji,“ poročal je sluga dalje.

„Bržčas je bil njegov brat in dobro bi bilo, ako bi ne došel v Bastijo.“

Serafinu so se zasvetile oči. „Če mislite, gospodična, da kuje zaroto — moje stare noge so še čile in ga lahko prestrežejo v grmovju med Borgom in Oletu, in moje roke so še čvrste dovolj, da s puško ne izgreše danega cilja.“

„Pusti, Serafin! Prestar si že, da bi si na glavo nakopal vendetto*) in bi potem moral kot bandit (ropar) živeti v gorah in v grmovju.“

„Oh, če je samo to — Karabeli so slabotneži, brez poguma, in ne bi mi bilo treba pobegniti.“

„Le pusti! Sedanji čas ni za maščevanje, ker so zadeve prevelike in prevažne. Gre za čast in ugled cele Korzike. Korzika se mora za svojega visokega gosta dvigniti s tako močjo, da ne sme izdajstvo enega posameznika priti v poštev. Serafin, ali me hočeš spremljati?“

„Če hočete, grem z vami v pekel.“

„Ne, ne — ne gre! Ne smeš z menoj. Pošlji mi rajši Arabca.“

„Arabca?“ se je začudil sluga.

„Ali mu ne zaupaš?“

„Da, zaupam mu, kajti po zunanosti je videti kakor vtelesena zvestoba. Kam pa hočete z njim?“

„V gore!“

„O joj — in ponoči! Vzemite me s seboj!“

„Ali si že pozabil, da tiči tamkaj Mihael, kateri ti je umoril že enega brata? Le pošlji mi Arabca; njega ne bo nihče pogrešal in on se nima nikogar bati, ker z nikomur ne živi v krvnem sovraštvu. Kot tujec je varen.“

Serafin je sicer še nekoliko ugovarjal, a ker je poznal trdno voljo Marijino, je umolknil in poslal Arabca.

*) Krvna osveta (maščevanje).

„Nadir,“ začela je Marija, „videl si, kako hitro in kako radovoljno so se moji rojaki oborožili; prišlo je tudi več pogumnih Francozov in Italijanov, a vendar niso vse te čete močne dovolj, da bi se lahko z uspehom zoperstavljale nasprotniku, ki bo prišel nad kralja. Tudi druge moči morajo v boj — najpogumnejši korzikanski možje. Imam dolgo pot in ti me boš spremljal.“

Podala sta se na pot, a ne skozi vas, ampak v velikem polkrogu za hišami naprej, dokler nista prišla na pravi pot. Deklica je bila ogrnjena v lahek plašč in je imela čez glavo kapuco. Noč je bila prijetna in svetla. Mesec je stal visoko na nebu in je obseval zemljo. Marija se je kolikor-mogoče izogibala razsvetljenega pota in je rajši šla v senci, Nadir pa ji je molče sledil. Šla sta zdaj čez kakšen hrib, pa zopet po kakšni dolini in povsod se je dalo prijetno hoditi. Šele potem ko se je začela divja puščava, gosto grmovje in strmo pečevje, je postala.

„Zdaj si lahko nekoliko odpočijeva, tukaj naju nihče ne vidi.“

Arabec se je nekoliko ozrl po okolici; bila je res divja in samotna.

„Kje sva?“ je vprašal začuden.

„Tukaj se začne gozd, divji gozd, pragozd, katerega se ni lotila še nobena sekira.“ To rekši se je nasmejala.

„Čemu se smejiš, gospodična?“

„Ker se mi dopade, da ima Korsika še take gozde, kajti dokler jih še ima, smo prosti. Kaj hočejo Francozi z vsemi svojimi bajoneti in topovi napram tem naravnim trdnjavam? Tukaj sem prihiti, kdor hoče biti prost in tukaj je varen. Seveda ga potem imenujejo bandita ali roparja, a kaj to? Prosti so, taki ljudje, in če mora dati življenje, ga proda drago. Toda pojdi! Nimava preveč časa.“

Nadir se je čudil, kako bosta mogla skozi goščavo, ker je bila videti neprodirna. „Saj ni nikakega pota?“ se je čudil.

„Poti so, a ti se začenjajo šele znotraj!“

Nadir je ril naprej, da je delal prostor svoji spremljevalki. Kmalu je imel obraz in roke krvave, dokler mu ni Marija velevala na desno in sta res našla pot. Ta je bila temna in ozka in jo je krilo vejevje, tako, da sta potovalca šla kakor po rovu. Končal se je na planem, ki je bilo kakor posuto s pečinami in je le nizko grmičevje rastlo tuintam. Med pečinami si videl koze, ki so takoj pobegnile, kakor so zapazile potujoča človeka. Za veliko pečino je stala borna kočica tako na skritem, da bi je Nadir niti videl ne bil, ako bi ne bila deklica obstala pred njo. Kočica ni imela oken in je bila prej podobna vsemu drugemu, nego človeškemu bivališču. Deklica je potrkala na duri in takoj se je znotraj oglasil glas stare ženske; komaj je prva imenovala svoje ime, že so se duri z naglico odprle. Čez prag je stopila visoka, čvrsta, stara žena,

zavita v rjavo volneno odejo; lasje so ji divje viseli po ramah, a obraz je bil vseeno prijazen in se je z njega čitalo začudenje.

„Ti si, gospodična? Kaj te pa prižene tako pozno tukaj sem? Kaj dela tvoja dobra mati? Tvoj častitljivi stari oče se vendar počuti dobro?“

Marija je naglo odgovorila na vsa vprašanja in da bi starka ne stavila novih, je deklica hitro pristavila: „Dobra žena, ki si me svoj čas dojila, meni se mudi in bi rada govorila s tvojim sinom Matevžem.“

„Ravno prav prideš, otrok! Glej, že več tednov sem morala biti brez njega, ker so ga orožniki preostro zasledovali. Moral je bežati v drugo goščavo, toda zdaj je v naši mir. Orožniki so baje morali vsi v Bastijo in moj sin se je lahko vrnil. Vendar pa iz previdnosti le malokdaj spi tukaj, navadno je pri svojem bratrancu Ivanu, ki se je tudi šele pred kratkim časom vrnil v naš gozd. Toda povej mi, kdo je izvanreden mož, ki te spremlja?“

„Tujec je sicer, a mu smeš zaupati.“

„Ker pride s teboj, mu zaupam in mu tudi zaupam svojega sina.“

Starka je stopila nazaj v kočo, a se je kmalu zopet prikazala oblečena in pripravljena za pot; še celo puško je imela na rami.

„Hodiš ti tudi oborožena?“ se je začudila Marija.

„Kolikorkrat grem k svojemu sinu, da,“ je starka odgovorila, „kajti morda pridem kdaj k njemu, ko je ravno v sili in tako mu lahko pomagam. Že dvakrat sem mu očistila zrak, da je lahko ušel orožnikom.“

Vsi trije so šli čez planoto. Starka je šla naprej z velikimi koraki in je bila v tej samoti in pri mesečini s puško na rami videti grozna. Molčala je cel čas, ker je bila to navada v divji pustinji, kjer navadno puške več govore, nego ljudje. Živela pa je v tej pustinji samo zato, da je bila lahko v bližini svojega sina, ki je moral sem pobegniti. Pot je bila dolga. Naposled je starka postala in zamrmrala: „Kaj — luč je v Andrejevi koči? In na pečini je straža? Možje divjine so zbrani in gotovo je tudi moj Matevž zraven.“

Tako mrmraje je korakala z daljšimi in naglejšimi koraki naprej, tako da sta ji Marija in Nadir komaj sledila. Kmalu so vsi trije stali pri oknu precej prostorne kočice. Starka je pogledala pri oknu noter, a je prestrašena odskočila. „Marija, dragi otrok“, je izdihnila z rahlim glasom, „poglej, notri imajo na mizi mrliča — poglej, ali ni moj Matevž? Jaz sama nimam dovolj poguma.“

Marija je stopila bližje. Na mizi je res ležalo mrtvo truplo mladega moža. Deklica je dobro pogledala mrličev obraz in je takoj spoznala, da mrtvi ni bil Matevž.

„Potolaži se“, je rekla starki, „ni tvoj sin.“

Starka si je oddahnila. „Hvala Bogu!“ Stopimo v kočo, da vidimo, kdo je bil nesrečen.“

V koči je na ognjišču plapolal velik ogenj, na tleh pa je sedelo okrog deset mož; vsak je imel svojo puško v roki. Prognanci je niti v spanju ne dado iz rok. Možje so bili videti divji, ker so jim obleko nadomeščale živalske kože. Pri vstopu novoprišlecev so skočili vsi pokonci in takoj so imeli peteline na puškah napete. Takoj pa so se umirili in zopet posedli, ko se je iz njihove sredine oglasil glas: „Nič ni! Moja mati je!“

Matevž je hotel pristopiti, a mati mu je namignila, naj ostane na svojem prostoru; sama pa je ob steni sedla z visokopotegnjenimi kolena na tla, uprla ob kolena lakti in si podprla glavo. Neljube misli so ji rojile po glavi. Ali ne bo sinova usoda kdaj enaka oni na mizi ležečega? Izmed tisočev prognancev živi vsak le par let. Skriva se in skriva, trpi lakoto in žejo, nima nikdar pravega miru, dokler ga ne zadene kroglja maščevalca ali orožnika. Starka je zakrila obraz, da bi se ne videle v svitu gorečega ognja žalne poteze na njem in je molčala, da bi se ne izdala s tresočim glasom. Tudi deklica in Nadir sta sedla in po koči nisi slišal drugega, nego prasketanje ognja in dihanje ljudi.

Po daljšem molku, ko se je starka nekoliko pomirila, je vprašala: „Kdo je to storil?“ in je s prstom pokazala na mrtvega človeka.

„Ta-le kroglja,“ oglasil se je izmed banditov, „ki bržčas sodi v puškino cev Romana iz Oletta. Mrtvi je na javnem trgu v Bastiji ustrelil Romanovega strica. Jaz sem kroglo izrezal mrliču iz srca in kot njegov zvesti bratranec sem se zaklel, da mora ravno ta kroglja še enkrat najti svoje domovanje v Romanovem srcu.“ — Čez nekaj časa je nadaljeval isti govornik: „Hugon je bil pogumni mladenič, ali on nima ne matere, ne sestre tukaj, ki bi mu lahko zapeli mrtvaško pesem, kakor je to navada. Mati, počastite vi mrtvega z žalno pesmijo.“

„Da, da — storite, mati!“ prosil je tudi sin Matevž, „bil je dober mladenič in je nam vsem storil že mnogo uslug, čeprav je bil še mlad.“

Starka je še pogledala sina se potem vzravnala in se postavila sredi sobe. Takoj so vstali tudi možje, naredili polkrog za starke, tako da so bili obrnjeni proti mrliču in starke je začela s strtim glasom peti vsem navzočim dobro znano pesem, katera se poje na Korziki vsakemu mrliču in je stara že stotine let. Govori o smrti, o krvi in maščevanju.

Starko so tuintam spremljali glasovi navzočih, posebno pri besedah o maščevanju, o krvni osveti. Petje je delalo grozen utis na poslušalca. Strast maščevanja je posebno ostro odsevala iz petja, kajti vsak izmed navzočih banditov je videl v mrliču svojo lastno usodo, ki ga bo doletela v

doglednem času. Strast maščevanja je bila ravno vzrok, da so se morali možje skrivati po divjih pustinjah, strast maščevanja je tudi tvorila usodo, ki jih bo po vrsti položila na mrtvaško mizo.

Po končanem petju se je starka vsedla zopet na svoj prostor in tudi banditi so hoteli storiti enako. A že je stala Marija med njimi in je začela govoriti:

„Možje, ne mislite, da hočem govoriti o vašem mrtvem tovarišu, kateremu se je ravno izkazala potrebna čast; hočem govoriti o tem, kar sem hotela povedati svojemu mlečnemu bratu Matevžu — njegova mati je namreč dojila tudi mene — da imamo namreč tudi to sveto dolžnost, izkazovati gostoljubnost in braniti pred sovražniki tistega, katerega smo vzeli pod svojo streho. Pod našo streho, v hišo starega Kolona, katerega vsi poznate, je pribežal prognani neapoljski kralj Joahim Murat. Ali on ni zasledovan po eni sami osebi ali pa po peščici orožnikov, ker bi ga sicer lahko mi sami branili, ampak zasledujejo ga Francozi, zasleduje ga del Neapoljcev in naposled se bodo tem priklopile morda še druge dežele. Vse Veskovato je že oboroženo, a to je premalo: oborožiti se mora vsa Korzika in ta mora zanj skrbeti, da mu s silo niti en las ne sme pasti z glave, dokler stoji na naših junaških tleh. Povedati sem vam hotela, da se oborožite tudi vi! Dajte vesti razposlati tudi drugim prognancem, pošljite pastirje

na vse strani, v vsa skrivališča, pokličite vse može skupaj. Obenem pa razpošljite tudi posredovalce k vašim krvnim sovražnikom, naj maščevanje miruje tako dolgo, dokler je vsa Korzika v orožju za Joahima. Tako se je storilo vsakokrat, kadar je bila domovina v nevarnosti in kar se je storilo za prostost, naj se stori tudi za gostoljubnost: ta je na Korziki ravno tako sveta, kakor prostost sama. Možje — to sem vam hotela povedati, a oprostite, da vam je to povedala deklica in ne kakšen mož.“

Marija ni govorila mogoče z močnim glasom, ampak mirno, toda razločno in odločno. Stala je ravno in oči so se ji svetile, ko je zrla v obraze divjih banditov, katerim je bila vsem dobro znana.

Odgovoril ji je Matevž: „Marija, nisi zastonj storila dolge in težavne poti do nas. Občudujemo te, da si našla pogum, priti ponoči v našo divjino. Nimamo sicer svojega ognjišča, ker smo nesrečniki, ker smo brez domovanja kakor divje živali, a vendar imamo vsi svojo skupno domovino, svojo Korziko, katere nam ne sme Francoska omadeževati. Najprej bomo pokopali mrliča in potem bodo šli vestniki na vse strani, prav kakor si želela.“

Ona mu je podala roko, on pa jo je poljubil na čelo.

Starka je ostala pri mrliču, eden izmed banditov pa je spremljal deklico in njenega spremljevalca po potih, po katerih sta čudno naglo prišla iz grmovja na prosto cesto. Bandit je nekaj časa

poželjivo gledal po prostem svetu, kateri mu je bil zaprt, potem se je pa urno umaknil v grmovje; a tudi naša dva znanca sta se naglo napotila dalje, ker se je že začelo pomalem svitati.

Čim bolj je naraščala svetloba, tem urneje je hitela Marija naprej. Lahko obuvalo je bilo kmalu raztrgano, ker ni bilo vajeno ostrega kamenja in je bilo narejeno le za hojo po sobanah in tratah. Kmalu so deklici začele krvaveti noge, a tudi utrujena je bila do skrajne sile. Nadir jo je prosil, naj si vendar nekoliko odpočije, a ni hotela, ker je hotela biti pred dnem doma. Naposled so ji vendar moči opešale tako, da ni mogla več dalje; sedla je na tla, da bi počivala. Čutila se je popolnoma potrto in je to razodela tudi Arabcu, ker je bil pot še vedno daljen. Vstala je zopet, a je komaj stala na nogah. Nadir ji je takoj vedel pomoči: prijel jo je kakor otroka in jo po istem potu, ki sta bila zvečer šla v gore, zopet nesel nazaj. Onemoglo mu je visela na vratu, on pa je krepko stopal naprej, kakor bi ne čutil nikake utrujenosti, nikake teže. Kmalu sta imela Veskovato pred seboj. Na klopi v bližini kapucinskega samostana je Marija nekoliko posedela. Zadi za klopjo je bila živa meja, ki je obdajala samostanski vrt in za mejo je ležal Karabeli. Ko je namreč zvečer šel v samostan, se ni zanesel na častnike, ki so ga začeli po strani gledati in ker je bila topla noč, se je umaknil s samostana, se

zavil v plašč in legel poleg žive meje na trato. Na ta način je videl že zvečer, kako sta se Marija in Nadir oddaljila in zdaj ju je zopet videl, kako sta se vrnila. Vzrok njunega pohoda je takoj uganil.

Ko sta se zopet oddaljila, je Karabeli gledal tako dolgo za njima, dokler mu nista izginila izpred oči. „Bila sta v gorah in sta pozvala bandite, da pridejo Veskovačanom na pomoč. Če pa pridejo banditi, tedaj je treba biti tembolj previden.“

Ognji so bili že skoraj dogoreli in deklice so že hodile k vaškemu studencu po vodo.

Pogajanja.

Da bomo ložje razumeli dogodke, ki so se vršili prvi dan in naslednje dni, moramo vedeti, da je bil Joahim Murat kot kralj imenoval več kot dvatisoč častnikov korzikanskega pokolenja; kar jih ni izmed tega števila popadalo v mnogoštevilnih bojih zadnjih let, bilo je zdaj doma. Iz Bastije iz bližnjih krajev so prišli takoj že prve dni, iz oddaljenih pa tudi takoj, kakor se je vest o prihodu bivšega kralja razširila po otoku — in razširila se je res z nenavadno naglico. Prišli so možje, čeprav niso vedeli, čemu? Nekateri so prišli, da bi videli svojega nekdanjega kralja, drugi, ker so gojili v prsih tajna upanja na boljšo bodočnost. Ko se je Joahim Murat zjutraj zbudil, videl je na dvorišču veliko množico uniformiranih mož. Kralj se je nasmehljaj. Na kamnu ob vhodu je videl sedeti Arabca. Brž je potrkal na rahlo in ko je Nadir slišal in se ozrl, namignil mu je Joahim, naj pride k njemu.

„Prijatelj,“ rekel je kralj vstopivšemu Arabcu, „ali vidiš zunaj može v krasnih uniformah, z do-

nečimi imeni? Kar imajo, imajo od mene; z menoj so bili srečni, z menoj bogati, z menoj mogočni. padli so, kakor sem padel jaz, vendar jim imena, njih preteklost in njih slavo ne more nihče vzeti. In vendar ni nobeden izmed njih storil zame toliko, kolikor si storil ti. — Šli so z menoj, dokler sem lahko vsako uslugo plačal na bogat način. — Ti si se mi priklopil, ko sem bil v nesreči, v bedi — rešil si me smrti in si delil vse največje nevarnosti z menoj — vendar nisi imel nikakega upanja na bogato plačilo. Kaj naj storim za-te?”

Nadir je pogledal kralja z očmi, iz katerih je odsevala hvaležnost, odmajal je z glavo in rekel kratko: „Nič!“

„Nič? Misliš, da sem revež,“ nadaljeval je kralj, „nisem celo reven, čeprav si bil priča izdajstva, ko so mi odpeljali ladjo z vsemi listinami in velikim premoženjem. Vseeno sem rešil mnogo dragocenosti in v prihodnjih dneh pride iz Pariza mož, ki mi prinese veliko premoženje. Gotovo si že tudi slišal, da so bile v Bastiji kupljene tri ladje, ki jih zdaj oborožujejo.“

„Hvala, visoki gospod,“ odgovoril je Nadir, „ne potrebujem nikakega denarja.“

„Česa potrebuješ? Hlepiš po časti?“

„Gospod, če se vrnem v svojo domovino, me bodo moji rojaki sprejeli z vsemi častmi.“

„Ali hočeš v domovino? Dam ti eno svojih ladij in vse potrebno, da se lahko z dostojno častjo pokažeš rojakom.“

Nadir je odmajal z glavo. „Svoje dni,“ rekel je s tresočim glasom, „sem sanjal o domovini in povrnitvi k rojakom — toda tam nimam zdaj nikogar, ki bi ga ljubil. Ali je potem še moja domovina? Mislim, da je človek tam doma, kjer pusti lahko svoje srce. V domovini, med rojaki bi se čutil tujca.“

Joahim ga je začuden pogledal. Nadir se mu ni več zdel tisti, kateri je bil prej, ko ga je prvič spoznal. Miru in ravnodušnosti, kateri lastnosti je kralj pri Nadirju občudoval v trenutkih največje nevarnosti, ni bilo nikjer več; mesto nju je iz vsake besede, je s celega obraza odsevala žalost. Joahim Murat ni bil človek, ki bi bil znal brati v duši svojega soseda. Torej je rekel: Povej vendar, česar želiš!“

„Ničesar ne želim!“ je odgovoril Nadir kakor že enkrat, „mogoče si želim, da bi smel ostati tukaj na otoku in bi smel tukaj umreti.“

Kralj se je nasmejal: „Zdaj te razumem — zaljubljen si!“

Položil je Arabcu roko na ramo in mu pogledal prijazno v oči. Tudi Nadir se je moral nehote nasmejati, vsaj za trenutek, kakor bi mu bil kralj s svojim pogledom odvzel vse dušne bolečine. Joahim je peljal Arabca k oknu, rekoč:

„Poglej! Videl si me razcapanega in utrujenega, videl si me kot nesrečnega beguna. Zdaj glej te trume, ki rastejo od ure do ure. Samo par besedi, samo ognjevitega razglasa je treba — in gospodar sem nad tem krasnim otokom. Evropa me spet lahko premaga, pa — bil sem vendar zopet nekaj časa mogočen in zgodovina bo znovič lahko o meni govorila. Glej, življenje lahko tudi tebi zopet oživi, samo zaupati mu moraš! Torej — glavo pokonci!“

Kralj je prenehal govoriti, ker se je med oboroženci začelo neko posebno, nenavadno gibanje. Možje, ki so sedeli pod kostanjevimi drevesi, so skočili kvišku in zgrabili za puške, stari veterani med njimi so se brž postavili v vrste, kakor so bili vajeni v vojskinem času, častniki pa so se razšli in se razdelili k posameznim gručam in vrstam. „Videti je, kakor bi se pripravljali za boj; gotovo se bliža sovražnik!“ rekel je kralj in naslonil čelo na šipo. Istočasno je vstopil Francesketi in je potrdil kraljeve besede. Od Bastije sem se bližajo jezdec, za njimi so videti orožniki in tem sledi infanterija.

„Doli moram!“ je zaklical kralj, „Francesketi, prijatelj, daj mi konja osedlati! Konja, konja!“

„Ne, ne — veličanstvo!“ se je nasmehnil general.

„Čemu ne?“ začudil se je kralj.

„Če vaše veličanstvo zajaše konja,“ menil je general mirno, „tedaj pride gotovo do boja — in tega vendar ne bode hoteli — kaj ne?“

„Prav imaš,“ se je nasmejal kralj, „če sem v sedlu, ne morem drugače, nego naprej. Grem doli, a hočem z ljudmi govoriti peš; tako bo bolje!“

„Tudi tega ne svetujem!“ trdil je general, „kajti najbolje je, da se bližajočim ne daje nika kega povoda, prijeti za orožje in da se z njimi nikakor ne pride v dotiko.“

„Kako,“ zaklical je kralj, „storil bi naj, kakor bi ne hotel stopiti v zvezo z ljudmi, ki so se oborožili radi mene?“

„Možje vedo, da ne morete drugače. Tukaj so, da branijo in ščitijo pravico gostoljubnosti Kolonijeve hiše.“

„Torej ne zame?“ začudil se je Murat.

„Da, tudi za vas, visoki gospod, kakorbrž to zahtevate. Toda tokrat naj bo tako, kajti francoski vladi ni treba izvedeti, da se je ljudstvo oborožilo za vašo osebo.“

„Prav imaš, moj dragi Francesketi — ali kaj se bo zdaj zgodilo?“

„Vojaštvo bo ostalo na višini pred Veskovatom in si ne bo upalo priti v vas, kakorbrž bo videlo veliko število oborožencev; poveljnik, če količkaj pozna našo deželo, bo pustil našo hišo pri miru, sicer ima opraviti s prebivalstvom celega otoka. Francoska vlada tega ne bo hotela, ker

bi rada pokazala Evropi, kakor bi prebivalstvo Bourbone sprejelo s splošnim veseljem. Kakšen utis bi naredila razburkana Korzika na javno svetovno mnenje — in da se upor na Korziki ne sme podcenjevati, ve svet že iz starih časov. Moje mnenje je, da nastopa poveljnik zato tako importantno, ker se bržčas hoče pogajati z vašim veličanstvom.“

„Za častne pogoje bom imel vedno odprto uho!“ rekel je kralj.

Zgodilo se je, kakor je bil prerokoval France-sketi. Vojaštvo je stalo več ur na višini pred vasjo, a med tem časom so vrele nove trume oborožencev pred Kolonijevo hišo in tako izdatno ojačile brambovce. Naposled so vojaki pešci odložili puške, jezdec se postavil pred vas, a h Kolonijevi hiši je prijezdil poveljnik v spremstvu nekaterih častnikov. Delal se je, kakor bi ne videl oboroženih mož in prišedši pred hišo, je skočil raz konja in vprašal na pragu stoječega Serafina, kje je Joahim Murat.

Serafin ga ni umel. „Gospoda Joahima Murat — gospoda s tem imenom ni v naši hiši.“

Poveljnik je zategnil zaničljivo usta, zamahnil z levo roko in rekel s povdarkom: „Torej — njih veličanstvo kralj Joahim Napoleon!“

„Tukaj zgoraj, v prvem nadstropju!“ je rekel točno in s poklonom stari sluga.

Poveljnik je hitel po stopnjicah. Častniki pa so ostali na dvoru in sicer na konjih, samo eden izmed njih, mlad mož, kateremu se je po lepem, temnem licu poznalo, da je Korzar, je hitel v veliko sobano v pritličju. Staremu Koloni Ceccaldo je stisnil roko, gospej Katarini, katera se ga je nehote prestrašila, je stisnil roko, potem pa je hitel k oknu, kjer je slonela Marija.

„Marija,“ je vzkliknil in razprl roke, „draga nevesta, kako dolgo te že nisem videl!“

Deklica je molčala in se hotela obrniti od njega.

„Ali si jezna, ker me ni bilo tako dolgo? Oprosti in odpusti! Vojaška služba je zdaj v Bastiji silno stroga; vojaštvo je nezanesljivo in slutiti je, kakor bi na stotine dogodkov viselo v zraku — noben častnik se ne sme niti za uro oddaljiti iz trdnjave.“

„Gospod Galvani Serra,“ rekla je Marija in njene oči so bile mračne, „kakor se mi dozdeva, ste postali silno zvest in vesten služabnik Francoske.“

„Ali hčerka!“ je zaklicala mati, kakor bi ji hotela očitati, da tako govori.

„Marija“, začudil se je Galvani Serra, „ali tako govoriš s svojim zaročencem?“

„Ravno, ker se mojim besedam čudite, mi dokazuje, da me ne poznate in da nisva usojena.“

drug drugemu. Moj zaročenec ne morete več biti, ker ste sovražnik naše hiše.“

„Sovražnik vaše hiše?“ nasmejale se je Galvani Serra trpko, „kako vendar govoriš otročje, Marija.“

„Da, kot sovražnik,“ trdila je deklica s povdankom. „Prišel si v vrstah sovražnikov, njihov poveljnik si in si prišel, da bi ujel zasledovanega, ki biva pod našo streho kot gost. Le poglej ven! Zadnji izmed teh oboroženih mož je boljši od tebe. Ti ljudje niso moji zaročenci, niso naši sorodniki, a vendar so se zbrali, da ščitijo zasledovanca, ki se je zatekel na Korziko. Ti pa si ostal pri onih, ki se hočejo proti nam bojevati in se še bodo proti nam bojevali, in ti boš te ljudi vodil kot častnik v boj zoper nas, kakor ti bo zapovedal tvoj poveljnik.“

„Jaz sem v francoski službi,“ jecljal je Serra.

„Tako niso svoječasnó korzikanski sinovi razumeli službe.“ ugovarjala je Marija strogo; „povsod so se bojevali neustrašeno in pogumno, a nikdar ne zoper Korziko in njene stare navade in pravice.“

„Marija ima prav!“ pripomnil je stari Kolona.

„Tako daleč ne sme priti, da bi postali hlapci francoske države,“ nadaljevala je deklica, „kajti moj stari oče, ki tukaj sedi, je še pod Paskalom Paoli bil v bojih proti Francoski, a jaz, njegova vnukinja, pa bi naj postala že v toliki meri

Francozinja, da bi naj vzela v zakon — francoskega biriča?“

Mladi častnik se je zganil, kakor bi ga bilo nekaj pičilo in korzikanska vroča kri mu je divje začela tekati po žilah. „Daj mi prstan, Marija — ne smeš ga več imeti, ker je nastalo med nama sovraštvo.“

„Tukaj je prstan!“ rekla je Marija in ga potegnila — iz žepa.

Vzel ga je in hitel ven.

„Kaj pa imaš v roki?“ vprašal je eden izmed častnikov. „Prstan? Tega vendar ni treba gledati tako srpo?“

„S tem prstanom se zaročim s Francosko,“ smejal se je Galvani Serra divje, „zaročim se za vedno — in naj postanem tudi birič, vseeno mi je, ako se le morem maščevati za zasramovanje, ki me je doletelo.“

„Prstan?“ vprašal je Karabeli, ki se je razgovarjal s častniki, „mislim, da vem, od kod je prišel.“

Serra ga je divje pogledal in se oddaljil, toda Karabeli mu je sledil. Ker sta bila sama, mu je začel zadnji pripovedovati. „Jaz sem Ignacij Karabeli in zvest privrženec Ludovika XVIII., kar pa smem le tiho povedati. Lahko vam razodenem, čemu je dala Marija lepemu in mlademu častniku prstan nazaj.“

Serra, ki je začetkoma z nevoljo gledal hinavca, se je začel zanimati. Karabeli pa je nadaljeval: „Nocojšnjo noč je bila izven doma, celo noč, z nekim Arabcem, ki je prišel s kraljem — opazoval sem ju, kako sta se vrnila — on jo je vneto in z zaljubljenimi očmi gledal! Tudi Joahim Murat je čudno vplival na njo. Samo slišati jo je treba, kako o njem govori! Ali še ne veste, da je vaša nevesta bila tista, ki je vso vas in okolico spravila za ubežnega kralja na noge? Ali ne veste, da pridejo na njeno zahtevo celo banditi iz svojih gorskih skrivališč? To sem izvedel od prvega roparja, ki je prišel danes zjutraj oborožen v vas. Da, da — gospodična Marija je sicer šibkega telesa, ali mogočnega duha in vem, da izgubite mnogo z njo.“

Galvani Serra je molče in kakor brezzavesten kakor pijan stal pred govornikom. Besede so mu sicer donele razločno na uho, a moral se je truditi, da jih je umel.

Karabeli ga je stresel za ramo: „Iztreznite se — imam vam še važnejše zadeve razodeti. Najbolje bi bilo, ko bi mogel vse povedati poveljniku; ali tukaj ne smem vzbujati suma, v Bastijo pa ne morem pred tremi ali štirimi dnevi. Povejte mu, kaj sem vam jaz sporočil zanj. Te dni pride za kralja njegovo premoženje, katero je imel shranjeno v Parizu. To vem iz njegovih ust, ko mi je obljubil, da me hoče obdarovati za izkazano zves-

tobo. Ha, ha! Z denarjem, katerega dobi, bo poplačal one tri ladje, ki se pripravljajo zanj v zalivu pri Bastiji, ostalo svoto pa bo porabil na druge načine. Ladije pustite, da so pripravljene za odhod, potem pa jih vzemite, kajti na njih bode vse njegove reči našli in med njimi tudi njegovo korespondenco, katera bo za vas silno važna. Važno je, da kralj ne bo imel ne denarja in ne ladij. Brez njih je tukaj ujet in v vaših rokah. Z banditi in gostoljubnimi Korzarji se Francoska vendar ne bo predolgo kavsala. Ali nimate dovolj angleških ladij v bližini? V Livornu, Genovi, Toulonu? Angleži se itak srdijo, da jim je ušel. Ste me li razumeli, gospod Serra?”

„Izvrsten izdajalec si!“ pritrnil je Serra.

„Izdajalec? Bog varuj! Samo maščevati se hočem nad Korzikanci, ki pravijo, da smo Karabeli slabe krvi. Pa tudi vam sem dal priložnost za maščevanje.“

„Da, da,“ je zaklical Serra, maščevati se hočem, ker je on kriv, ako jo izgubim in on spada k hiši, v kateri sem bil smrtno žaljen. Potem pa stari Kolona — ta norec — daje vnukinji prav. Glasno se bom smejal, vriskal bom, kadar bo začela goreti ta hiša in bodo prišli z njo v propast vsi ljudje, ki so pod njeno streho.“

V istem trenutku se je vrnil poveljnik in s tužnim obrazom zasedel konja. Tudi Serra se je

molče pogнал v sedlo in ni se mu zdelo vredno posloviti se od izdajalca. Naglo so častniki odjezdili.

Vojaštvo je poveljnika z veseljem sprejelo, ko mu je ta naznanil, da se noče bojevati z Veskovaščani. Med vojaštvom jih je bilo namreč mnogo, ki niso mogli pozabiti vojnih časov pod Napoleonom in Joahimom Muratom in so še vedno bili v srcu privrženci obeh vojskovodij. Z veseljem so vzeli orožje v roke in odkorakali nazaj proti Bastiji.

Poveljnik je imel vzrok, da se je skrajno nevoljen vrnil v Bastijo. Ko je prišel pred Veskovato, je bil odločno pripravljen, da ujame Joahima Murata in ga izroči francoskemu kralju Ludviku XVIII., ali pa ga vsaj prisiliti, da bo odpotoval. Kmalu pa je spoznal, da se s svojimi nezanesljivimi vojaki ne more meriti z odločnimi in pogumnimi brambovci, med katerimi je videl tudi mnogo častnikov. Stopivši pred Joahima Murata, katerega ni bil prej še videl, je moral takoj na prvi pogled spoznati, da se zna Joahim res vesti kot pravi kralj; česar poveljnik pred par trenutki ni mislil storiti, storil je zdaj nehote: globoko se je priklonil pred kraljem in ga nagovoril kot „veličanstvo“. Ako je prej hotel poveljevati, je zdaj v resnici dajal kralju le nasvete in če je prej bil tega mnenja, da ga bo kralj moral poslušati, zgodilo se je zdaj ravno narobe. Joahim Murat je kratko rekel, da hoče med svojimi zvestimi Korzikanci počakati, kakšen uspeh bo dosegel s svojimi pogajanji z

Angleško in Avstrijo. Francoskemu kralju ni sovražen in se noče z njim bojevati, ampak želi mir; če se bo zadnji kalil, ne bo njegova krivda.

Kralj je smehljaje namignil polkovniku z roko, češ, da je odpuščen, in zadnji se je globoko priklonil in odšel, čeprav je hotel povedati še to in ono. Drugo jutro pa se je govorilo po Veskovatu, da poveljnik utrjuje mesto Bastijo.

Kralj se joče.

Ta dan, ko je poveljnik francoske posadke v Bastiji obiskal bivšega kralja, in prihodnje dni so se tudi v Veskovatu vršile razne izpremembe. Ako je dobila Bastija bojevito zunanost, je dobila enako tudi veskovaška vas in vsak poznavalec bojnih razmer bi bil moral priznati, da je bila vas močnejša od mesta. Zadnje je imelo nezanesljivo vojaštvo in še bolj nezanesljivo prebivalstvo, med kraljevimi brambovci pa je vladal en duh. V celih tropah so prihajali možakarji, dosedanji sovražniki so se bili ali začasno ali za vedno pobotali, krvno maščevanje je mirovalo in ljudstva je bilo toliko, da ga niso mogle vaše hiše vsega vzeti pod streho in so se tudi živila morala priušati od daleč. Kolonijeva bogata hiša je dajala, kar je imela in stari Kolona je v Bastiji prodal hišo, ki jo je tam imel, da si je pripravil dovoljno svoto denarja za preskrbovanje visokega gosta in njenih najvišjih častnikov.

Marija, ko je izvršila, kar se ji je zdelo potrebno v kraljevo korist in je pretrgala sovraženo

vez z ženinom, se je vrnila po stari navadi k svojim opravkom in je bila le malokdaj videti. Pomagala je materi v kuhinji in sobah in je našla vedno dovolj dela. Nadir je ležal v vrtu, od koder jo je včasih videl in je sanjaril, kakor je to navada jutrovcev.

Kralj je vedno tičal v svojih prostorih, ker mu je tako svetoval general Francesketi, rekoč, da na ta način ne more dati Francoski povoda, da bi zadnja mu lahko predbacivala, češ, Joahim Murat je bil s svojo osebo kriv, da je prišlo do krvavih bojov s Korzikanci, ker je zadnje ščuval proti Francozom. Občeval je le s svojimi agenti (posredovalci), ki so prihajali na otok; z njimi se je razgovarjal in posvetoval in jih zopet pošiljal na razne kraje, posebno proti Bastiji, ker je želel, da bi bile ladje kmalu plačane in pripravljene za odjadranje. Kakorbrž je upal dobiti z Angleške in Avstrije povoljna poročila, je hotel odpotovati, ker ni hotel gostoljubnega potoka dalje vznemirjati in ni hotel dalje delati gostoljubni hiši nadlogo in stroškov. Kakor so bili pogovori s posredovalci gotovi in pisma napisana ter razposlana na vse strani, sedel je mirno pri debeli in veliki knjigi, zgodovini korzikanskega otoka.

„Krasna je ta knjiga! Kako vzpodbujajoča je!“ zaklical je nekoč Murat vstopivšemu Francesketiju; „ravno sem čital o prognanih junakih, ki so mnogokrat v revnem čolnu z malo prijatelji

ali celo sami prišli do korzikanske obali. A kako so začeli v kratkem času zbirati okrog sebe trume mož! V par dneh ali tednih so oprostili domovino.“

„Da,“ rekel je general s ponosom, „zgodovina korzikanskega otoka pripoveduje na vsaki strani o enakih dogodkih, kakor ste jih splošno omenili. Tozadevno je pa Korzika tudi edina dežela, ki nima para.“

„Motiš se,“ ga je prekinil kralj, „moji Kalabrezi imajo enake lastnosti. Ponosni so in maščujejo vsako razžaljenje, ljubijo svojo domovino, hočejo biti prosti in so hvaležni za storjene jim dobrote. Če bi junak, ki bi ljubil njihovo domovino, hotel stopiti med nje in jim zagotovil prostost ter izrekel izobčevanje nad prokletimi Bourboni — gotovo, Francesketi — —.“

Murat ni končal svojega govora, samo stresel je kodrasto glavo in začel z velikimi koraki hoditi po sobi. General je mirno ostal na svojem prostoru in je žalno gledal na razburjenega moža; bilo je videti, kakor bi premišljeval, ali bi naj kaj odgovoril ali ne, naposled pa je rekel: „Prvo vprašanje je, ali bi se sploh dalo priti do kalabreške obali; od Livorna do Sicilije križajo angleške ladje!“

„Oh, angleške ladje!“ vzkliknil je Murat zaničljivo, „ali nisva z Napoleonom iz Egipta jadralskozi angleško brodovje na Francosko? Ali nisem Angležem vzel kljub njihovemu brodovju in tako-

rekoč pred njihovimi očmi otok Kapri? Ali ni na otok Elbo prognani cesar Napoleon ubežal sredi skozi angleške ladje?"

„Pa vzemimo Kalabrijo“, je govoril Francesketi nemoteno dalje, „kdo nam jamči, da bi človek tamkaj naletel takoj na Kalabreze in ne morebiti na vojake bourbonskega Ferdinanda?"

„Ferdinandovi vojaki!“ se je nasmejal Murat, „kdaj in kje že niso bili tepeni? To mi povej, če moreš, Francesketi! In moreš gotovo reči, da so ravno Ferdinandovi vojaki? Mogoče so imenomoma njegovi, a v srcu pa moji, ker sem jih jaz peljal od zmage do zmage.“

Kralj se je dalje smejal. Potem je resno nadaljeval: „Kaj bi se jaz brigal za neapoljske Bourbone, ako bi se ne bilo treba ozirati na vso Evropo, sosebno pa na zavezance, ki so vrgli Napoleona. Če se vsi proti meni obrnejo, je moje kraljestvo poplavljeno s krvjo.“

„To je ravno! Gotovo bi se zgodilo tako!“ pritrdil je general.

„Ne govoriva dalje o tem, prijatelj!“ To rekši si je Murat potegnil z roko preko čela. „Vse to so misli, sanje, ali nekaj enacega, ki mi pre-mnogokrat drvijo po možganih. Mož, ki je toliko storil, kolikor sem jaz, ima vsaj pravico sanjati. Počakajva tudi s sanjami, dokler ne vidiva, kakšen odgovor boste dali Angliji in Avstriji. Škoda, da se nisem obrnil do ruskega Aleksandra; on je še

najboljši, samo ne vem, če bi mi hotel odpustiti bitko pri Borodinu.“

Kralj je bil zopet vesel. „Jutri ali pojutra-njem pride Maseroni in potem bo vse pri kraju. On je rojen Anglež, a italijanskega pokolenja in je udan tako Italiji kakor tudi meni. Upam, da mi bo pri Angležih, pri katerih uživa mnogo ugleda izposloval najugodnejše pogoje.“

V sobo je stopil Nadir in javil, da je izginil Karabeli. Od ranega jutra ga že pogrešajo; vsa vas je razburjena, ker je vsakdo prepričan, da plete Karabeli kakšno izdajstvo. Možje so prosili Nadirja, naj to poroča kralju.

„Gotovo je,“ menil je Francesketi, „ako je Karabeli izginil brez slovesa, da ima v mislih kakšno izdajstvo.“

„Razumem,“ nasmejal se je Murat, o Karabeliju ima ljudstvo predsodke zaradi posebnih, starih rodbinskih zadev; nekdo njihovega rodu je svoječasno izvabil Klementa Paoli v zasedo, da bi ga izdal Genovezom. Od tega časa imajo, kakor ljudstvo pravi, vsi Karabeli slabo kri. Vem, to mi je pravil on sam. Ali pa moremo vnuke sovražiti za grehe, ki so jih učinili njihovi pradedje? Karabeli ima najboljšo voljo, z zvestobo izbrisati pradedov madež.“

„In vendar je izginil na nerazumljiv način,“ trdil je Nadir, „tudi vem, da rad prisluškuje, da vohuni okrog, ker vem to iz lastne skušnje.“

„Za Boga,“ zaklical je Murat, „kaj naj vendar izda? Svojih tajnosti ne izdam nikomur in kar ve poveljnik v Bastiji, lahko ve tudi kdo drugi. In čemu bi me naj izdali, ko sem vendar njemu in njegovemu bratu storil toliko dobrega. In povrh sta oba Korzikanca. Sploh pa, če pogledam pri oknu ven, se mi dozdeva, kakor bi me bil Bog obdal s čudeži. Celo vojsko vidim zbrano in celo pregnanci so se pobotali s svojimi sovražniki. Čemu se smejiš, Nadir?“

„Ker poznam čudeže,“ smejal se je Nadir.

„Povej, kar veš!“ veleval je kralj.

„Čemu ne, ker ve za te čudeže tudi gospod general.“

General se je začel muzati, Nadir pa je govoril: „Ako bi bil moj kralj nekoliko bolje pazil na dvoje oči v tej hiši, bi bil spoznal, kdo je vse odredil, kdo vse preskrbel.“

„O kom govoriš, Nadir?“

„O Mariji, hčerki gospoda generala.“

„Torej ona je —?“ vprašal je kralj.

„Ona je sklicala može v Veskovatu,“ nadaljeval je Nadir ponosno, „ona jim je velevala, poslati sle na vse kraje in ona je bila tudi tista, ki je šla ponoči k banditom.“

„Naj vidim tvojega otroka, Francesketi,“ zahteval je Murat, „da se mu zahvalim.“

General je šel in se je kmalu vrnil z Marijo. Sramežljivo je vstopila in obstala pri durih. Murat

ji je šel naproti, jo prijel za roko in jo peljal k sedežu, sam pa je sedel k nji. Hotel se ji je zahvaliti za skrb, ki jo je imela, a se je pri njenem pogledu nehote zamislil. Nakrat so mu na lice pritekale solze. „Oh, kako bi bil srečen, ko bi imel svoje otroke tako blizu! Bogve, kje so v tem trenutku? — kje blodijo okrog? V divji tujini so morda, kjer se ravna z njimi kakor z jetniki! Dždeva se mi v tem trenutku, da jih ne bom videl nikdar več — nikdar več!“

Solze so mu kapale na tla in prijel se je za glavo, naslonivši komolec ene roke na koleno. Tudi ostalim so stopile solze v oči, Marija pa si je želela, da bi bila mož in bi mogla za pridobitev sreče temu nesrečnežu preliti svojo kri.

Starkina povest.

Maseroni, dolgo pričakovani Muratov posredovalec, je vendar prišel, a ni prinesel iz Angleške nikakih pogojev, iz Avstrije pa takšne, da ako bi jih Murat sprejel, bi ne storil boljšega, nego se podal na Avstrijsko vjetništvo. Knez Metternich, vodja avstrijske vlade in politike, je takrat stavil veliko hujše pogoje, nego pred štirinajstimi dnevi, ko se je še trdnjava Gaeta držala dolgo po Joahimovem begu; trdnjava pa je prišla zdaj v avstrijske roka in kraljica Karolina, Muratova žena, se je zdaj nahajala na avstrijskih tleh. V takih okoliščinah so se stavili lahko najstrožji pogoji. Pa tudi Angleži so se kazali drugačne, dokler je še bila trdnjava v rokah Muratovih privržencev; takrat bi se bili dali Angleži pobotati, ker so upali na trdnjavo, da jim jo Murat izroči kot dar za njihovo naklonjenost. Iz Gaete bi si bili naredili za Italijo, kakor so imeli za pirenejski polotok (Španijo) trdnjavo Gibraltar. Po padcu Gaete niso hoteli Angleži nič več vedeti o pogajanjih z Muratom in so njegovega posredovalca kratkomalo odslovili,

češ pobotaš se zdaj lahko edino z Avstrijo, ker ni za nas nikakega dobička v Italiji več pričakovati. Neizprosna Avstrija pa je vedela, da ima z ženo Muratovo in njegovimi otroki takorekoč že njega samega v rokah. Kmalu po prihodu Maserona je prišel k Muratu angleški častnik, poslan od poveljnika angleških vojnih moči v sredozemskem morju, ki je od njega zahteval, naj se mu kratkomalo izroči; v dveh dneh je prišel drugi z isto zahtevo. Murat je ti dve ponudbi smeje odbil, rekoč, da je od evropskih vladarjev potrjen kralj in čeprav ga je usoda zadela prav nemilo, tako nemilo, da je brez moči in nesrečen, vendar so mu tudi najvišji uradniki in častniki angleške vlade preslabi poroki, da bi se jim slepo udal.

Častnika sta bila prišla na večjih vojnih ladjah, kateri ste bili v družbi raznih manjših ladij. Če pa je kralj častnika odslovil, so ladje vseeno ostale v Bastiji in v bližnjem morskem pristanu in niso odplule več nazaj, od koder so bile prišle. In ko so tako Angleži čakali na morju, prikorakala je včasih iz Bastije posadka v bližino Veskovata, si ogledala vas in zopet odšla. Toda Murat in njegovi prijatelji so bili na ta način vsikdar opozorjeni, da čaka sovražnik ugodne prilike.

Murat je spoznal, da mora storiti odločilen ukrep — če druzega ne, da mora zapustiti otok, ne vedevši, kam bi se obrnil. Premišljaje, kaj mu je storiti, iznenadi ga kakor strela z jasnega neba

nemila vest, da je vlada vzela Muratove tri ladje. Kupčija se je vršila tajno in na ime nekega znanega trgovca, tovari so bili namenjeni za kupčijo z Malo Azijo — francosko vlado je moral gotovo obvestiti izdajalec!

Zadnja vest je Murata zelo potrla. Niti takrat, ko je bil sredi morja v slabotnem čolnu in ga je njegova ladja izdajalsko zapustila, se ni čutil tako obupanega, tako zapuščenega kakor zdaj. Ali mu ni postala Korzika prava past? Nemo je pogledal Nadirja in Francesketija, ko sta mu prinesla to nesrečno vest in obnemogel je sedel na stol in uprl glavo ob mizo. Ni vzdignil glave, ko je rekel čez nekaj časa: „Zdaj sem berač!“

Ni pa dolgo še upiral glave ob mizo, ko se odpro duri in se prikaže čuden sprevod. Naprej je korakal ob palici stari Kolona, držeč v drugi mali zavoj; za njim pa sta korakali njegova hči Katarina in vnukinja Marija. Obe sta imeli v rokah male zabožčke.

„Visoki gospod,“ začel je starec, „ta moj zavoj vsebuje vse moje premoženje, menice na razne denarne zavode v Parizu. To premoženje dam vam. Ostanete moj dolžnik, dokler vam ne napočijo boljši časi. Dovolj bo, da si lahko nakupite novih ladij, ki vas bodo spravile v varno zavetje.“

Za starcem sta pristopili ženi in molče postavili zabožčke k starčevemu zavoju. Kralj je za-

bojčke odprl in razne dragocenosti v zlatu in v žlahtnem kamenju so mu bliščale nasproti. Kralj je ostrmel, prikril si obraz z obema rokama in začel ihteti. Ko se je toliko potolažil, da je nehal jokati in se hotel prijateljem zahvaliti za izvanredno požrtvovalnost, je bil sam. Tudi zavoja in zaboječkov ni bilo nikjer; ali zvečer mu je Francesketi naznanil, da so menice in dragocenosti v rokah zelo zanesljivih mož, ki bodo kralju nakupili novih ladij.

Joahim Murat je kmalu pozabil izdajstvo; mislil je edino, kako zveste in požrtvovalne prijatelje ima in da vlada od časa zavzetja njegovih ladij med njim in Francosko vojno stanje. Toda on ni začel vojne, ampak Francoska! Če bo zdaj pozval Korzikane, naj ga z orožjem v roki ščitijo pred napadovalcem, tedaj bo storil ta korak v samoobrambi.

„Komaj pol stoletja je minilo,“ govoril je sam s seboj, „od kar je prišel na otok nek pustolovec, nek klativitez, in vendar je pozneje postal kralj korzikanski. Jaz pa nisem klativitez, ampak slaven vojskovodja, od Evrope priznan kralj. In če bom pozval otočane, hočem storiti to že tudi z namenom, da bom svoje sovražnike nekoliko prestrašil in jim pokazal, da sem še vedno mogočen in ponosen in da hočem ponosno zapustiti Korziko.“

Drugo jutro je stopil kralj v svoji blesteči opravi, katero je vedno nosil v boju, iz sobe; oprava je bila snežnobela z rdečim pasom. Kralj

je šel po stopnicah v pritličje, pripravljen, da stopi med oborožence. V pritličju se mu je pridružil Francesketi, a danes ni nosil svoje blesteče uniforme, kakor te dni, ampak je bil prav domače oblečen, v kratki, rujavi suknji. Kralj ga je začuden pogledal in je rekel z nevoljo: „Francesketi, ti prenašlo uganeš moje misli in mi molče daješ nasvete.“

Joahim Murat je stal nekaj časa molče v veži, potem pa je nadaljeval: „Res je treba nekoliko prevdarka, predno se vrže ogenj med smodnik; toda nagli ukrepi se nele v vojski, ampak tudi v življenju ne smejo prezirati, ker jih pošilja božja previdnost. Stopiva na vsak način na prosto med ljudi, da bom korenjakom stisnil roke; sicer bi se kazal nehvaležnega.“

Šel je. Ravno in ponosno je stopil na prag in je začel gledati po šotorišču. Toda ko je noge dvignil, da bi stopil naprej, slišal je glas, ki je odmeval kakor iz zemlje:

„Kralj! Kralj! Usoda se enemu in istemu človeku nikdar ne smeji dvakrat!“

Prestrašen je zrl pred sebe in zazrl na spodnji stopnji starko, katera je bralcem že znana iz one noči, ko je šla Marija z Nadirjem pozvat bandite pod orožje. Stara Marijana je z žalostnim pogledom zrla v kralja. Beli lasje so se ji v gostih štrenah vili okrog ramen, da je bila na prvi pogled videti kakor čarovnica ali prerokinja.

„Kdo si?“ jo je vprašal Murat.

„Žena sem, ki sem v mladih letih videla samo dneve žalosti in bolečin in torej vidim dneve nesreče in tuge tudi v prihodnosti.“

„Kako prideš sem?“ vprašal je dalje.

„Svoječasno sem bila dojilka Francesketijeve hčerke — torej mi lahko zaupaš.“

Zadnje besede bi naj bile pomirile kralja, ker so prišle iz prijateljskih ust. Ker pa se je bal, da bi znala starka še več govoriti, kar bi mu znalo odvzeti pogum, stopil je odločno naprej.

Nepopisno veselje je zavladelo na trgu: orožje je jelo rožljati kakor v velikem taborišču. Od vseh strani obširnega trga so vreli oboroženci skupaj in se postavljali v vrste, kakor so jih bili učili častniki. Pred vsakim oddelkom so stali dobri voditelji, katere je kralj poznal že izza vojnih časov. Najbolj bojevit pa je bil srednji oddelek, čeprav ni bil vojaško oblečen, ampak je nosil domačo obleko: nad osemsto starih vojakov korzikanske krvi se je bilo zbralo od vseh vetrov in bili so sami taki, ki so se svoječasno borili pod Muratom. Pozdravljali so svojega nekdanjega vojskovodjo s klici, ki so mu bili že od nekdanj znani in ki so mu prijetno zveneli na ušesa. Med splošnim navdušenjem je Murat večkrat korakal med posameznimi oddelki semintja in pozdravljaj oborožence z namigavanjem desne roke. Nakrat pa je postal med vrstami nemir, začelo se je mrmranje

in že so peketal puškini petelini. Kaj pa je bilo? Na višavah pred Veskovatom so se zopet prikazali kakor že večkrat, vojaki francoskega poveljnika v Bastiji.

„Če popeljem te može nad sovražnika, je v pol uri uničen in v treh dneh sem gospodar krasnega otoka —“ mislil si je kralj; „— toda ker je ravno tako krasen, ali ga smem omadeževati s krvjo? Ali smem vse nadloge in vse gorje, ki jih pozna krvava vojska, pripraviti dobremu ljudstvu, ki me je tako gostoljubno sprejelo, kakor me bolje ne more sprejeti nobeno ljudstvo na tem svetu? Ne, ne! — In če umrjem brez moči premagan — ne, danes ne smem govoriti.“

Kralj je čutil, da v tem trenutku ne sme govoriti, ker bi znal edino le navdušene besede izustiti; in sam je priznal, da ni za navdušenje pravega časa. Samo z roko je namignil ljudem in s povešeno glavo je šel nazaj proti hiši.

Pri durih so stali polni pričakovanja Nadir, Marija in njena mati. Tudi ti so molčali, ko se je kralj približal molče, samo stara Marijana mu je zaklicala: „Blagoslovljen bodi tvoj molk, o kralj! Danes si zaslužil novo krono!“

„Sem si zaslužil tvoje priznanje, starka?“ nasmehnil se je kralj. „To me veseli, kajti dozdeva se mi, da tiči v tebi nekoliko preroškega duha.“

Postal je nekaj minut pred njo, sklenil roke na prsih in ker ni vedel, kaj bi počel v hiši, vse-

del se je na klop poleg duri in rekel: „Prej si mi nekaj govorila o preteklosti, polni bolečin in žalosti; pripoveduj jo človeku, ki se ozira na preteklost, polno sreče in slave.“

„Hočem pripovedovati,“ odgovorila je Marijana, da boš izvedel, s kakšno deželo imaš opraviti, kajti moja usoda je usoda korzikanske žene.“

* * *

„Matoni in Lugando sta bila sinova dveh sosednih hiš v vasi Sesija, ki je od tukaj oddaljena približno dve uri. Obe družini sta že iz starih časov živeli v miru in prijateljstvu in sta si radi pomagali druga drugi. Tudi oba sina sta si bila dobra prijatelja in sta skupno šla v boj, ko je slavni Paskal Paoli branil prostost naše Korzike proti genoveški pohlepnosti. Vrnivša se iz vojske, bila sta si še bolj naklonjena. Junak Paskal Paoli pa je podlegel in moral v prognanstvo, Korzika pa je po izdajstvu prišla pod francosko vlado. Nekega poletnega večera sta oba prijatelja sedela zunaj na klopi in se pogovarjala o minulih časih. Matoni je trdil, da bi Korzika ne bila prišla pod francosko žezlo, ako bi bil Paskal Paoli tako odločnega in bojevitega duha, kakor njegov brat, mnih Klement. Lugando mu je ugovarjal, beseda je dala besedo, druga je postala žaljivejša od druge, in ko je prepir dosegel vrhunec strasti, sta skočila vsak v svojo hišo in se vrnila z nabito puško.

Dva strela sta odmevala v nočni tmini in Matoni je obležal mrtev na mestu. Lugando je zbežal v gore in grmovje, a se je tam skrival samo malo časa. Stopil je kmalu potem v francosko vojsko in bil poslan v Ameriko. Tamkaj je padel v boju.

Matoni je zapustil sina Jerneja: ta je imel nalogo, da se maščuje za očeta. Pobegli Lugando je imel brata, ki je podedoval po hudodelcu hišo in se takoj v nji naselil s svojim mladim sinom. Obe sosedni družini sta v nastalem sovražnem razmerju morali živeti zelo previdno. Lugando je s skrbjo opazoval, kako Jernej Matoni raste in se krepko razvija; v njem je videl maščevalca in se ga je bal, ker je vedel, da ga mati kot prava Korzikanka vzgojuje na način, ki ne da dvomiti, kaj se bo pri prvi priliki zgodilo. Če pa je Jernejeva mati sina vedno in vedno opozarjala, kaka dolžnost ga čaka, je nasprotno tudi pazila nanj. Vedno ga je spremljala, povsod bila pri njem in ga opozarjala zjutraj in zvečer, naj se varuje soseda in njegovega sina, ki gotovo prežita nanj, da bi se iznebila nevarnega maščevalca. Nekoč sta šla mati in sin v mesto Bastijo. Nakrat se izza grma zasveti puškina cev, mati jo zapazi, skoči pred sina in ga zakrije s svojim telesom, preden je počil strel: v prihodnjem trenutku je že padla na smrt zadeta na tla. Lugando je pobegnil, a se ni skrnil. Takrat so bili časi, ko se orožniki še niso brigali za krvave poboje in krvna maščevanja.

Lugando se je vrnil domu in živel mirno, ker se ni bal Jerneja; saj je bil zadnji sam, on pa je imel že odrastlega sina, ki je tudi prežal na Jerneja. Zadnji je imel zdaj maščevati očeta in mater.

Jaz nisem bila daleč, ko je počil strel, ki je Jerneju podrl mater, kajti, gospod, vedite, da sva se z Jernejom ljubila in sem tudi jaz pazila nanj. Pomagala sem mu mrtvo mater zanesti domu in nisem več zapustila njegove hiše. Takoj sva se oženila, a on je prisegel, da mi niti poljuba ne da prej, dokler bo živel morilec njegove matere. Takoj po gostiji je vzel puško in se pozno ponoči splazil iz hiše. Dobro je premislil vso zadevo. Lugando, ki po umoru Jernejeve matere ni zapustil praga svoje hiše, je mislil, da je nocoj varen. Dolgo v svoji sobi zaprt je to noč tiho odprl vrata in ravno se je začel stezati in dihati večerni zrak — ko počí puška in se mrtev zvrne v vežo. Jernej je mirno vstopil in me poljubil.

Tudi Lugandov sin se je bil medtem oženil. Dva mlada zakonska para sta živela v smrtnem sovraštvu v soseski. Kakšno življenje je bilo to, si lahko mislite. Mladi ženi sta se večkrat videli na dvorišču, a niste se smeli poznati, ker sta njuna moža imela nabiti puški drug za drugega. Nama in Lugandovim sta bila sina rojena. Jela sta pomalem rasti in — se vaditi v streljanju s puško. Oh, kako je nama materama bilo pri srcu, ko sva slišali strele! Saj sva vedeli, za koga bo ta ali

oni strel svoječasno počil. Ko sta dečka postajala večja, začela se je bojazen tudi za nju. Lugando je poslal svojega k sorodnikom v nek oddaljeni kraj. Moj sin Matevž pa me ni hotel zapustiti in je torej ostal doma. Moral se je začeti tudi on skrivati; njegovo edino veselje so mu bile gosli.

Vendar nam je napočil kratek čas mirnega in brezskrbnega življenja, in sicer v tej hiši. Poklicali so me k mali Mariji za dojilko, ker njena mati vsled prestrašenja ni imela mleka. Kmalu po porodu je dobila namreč lažnjivo vest, da je njen mož, gospod Francesketi, padel v boju. V temni noči smo se odplazili od hiše: jaz, moj mož Jernej, moj sin Matevž in majhno dete, ki mi je pa kmalu po prihodu v Kolonijevo hišo umrlo. Vso svojo ljubezen sem od mrtve hčerke obrnila na malo Marijo. Dokler smo živeli v Kolonijevi hiši, je bilo vse dobro: Kolonijevemu gostu bi nihče ne bi smel storiti kaj žalega, sicer bi se bili vsi moške v Veskovatu obrnili zoper napadalca. Ali moj mož ni imel miru, ko je minilo leto: bodoča moriteljja njegovega sina sta še živela, živela sta tudi kot njegova smrtna sovražnika.

Bila je črna noč, ko se je podal od mene. Menil je, da zna vendar dobiti Luganda, ki bo mislil, da je Jernej še vedno pri Koloni. Ali prišlo je drugače. Komaj je prišel moj mož sto korakov iz vasi, že ga je zadela v srce Lugandova kroglja. Zjutraj so mi prinesli mrtvega moža pred ta prag.

Gospod, vprašajte gospo Katarino in potrdila vam bo, da se nisem skoraj nič jokala. Moža sem pokopala, Marijo poljubila in se vrnila z Matevžem v svojo hišo. V bližini sovražnikov naj postane mož! Lugando se je prestrašil, ko je videl, da so v sosedovi hiši zopet ljudje; veleval je sinu, naj se vrne domu, a je doma omožil tudi svojo hčerko da bi pomnožil moško sorodstvo: na ta način je imel moj Matevž enega sovražnika več. Naju s sinom to dejstvo ni prestrašilo. Nehala sva polje obdelovati in prežala sva na sovražnike; lahko bi bila pomrla od lakote, ako bi nama gospa Katarina ne bila pošiljala živeža.

Tako so minila leta; le redkokdaj sva zapustila hišo in se po skritih potih priplazila semkaj, da sva obiskala Marijo. Nekoč, ko sva se zopet vrnila, sva kmalu spoznala, da je stari Lugando pobegnil. Ali se je bal Matevževe kroglje ali moroda orožnikov, ki so zopet začeli delovati pod strožjo vlado cesarja Napoleona. Morebiti je tudi upal, da bodo mojega sina vzeli k vojakom, katerih je Napoleon toliko potreboval in da bo moral za leta in leta v daljni svet. Toda Matevž je reslutil nekaj enakega in je pobegnil v gore.

Jaz sem ostala sama in sem delala, a bila v vednem strahu, ali prineso mrtvo truplo sina ali ono sovražnika v vas. Večkrat sem obiskala svojega sina, ki je bival v neki votlini in mu tja prinašala hranila. Nihče pa ni vedel, kam bi se bil

obrnil Lugando. Naposled mi pride na misel, če se morda ni obrnil v mesto. Pet dni sem od ranega jutra do poznega večera hodila po ulicah in poizvedovala, dokler nisem izvedela, da je Lugando postal čolnar in vozi s svojim čolnom med Bastijo in Kaprajo. Matevžu sem še tisti dan nesla novico. Hitel je v Bastijo, najel si čoln in se polagoma peljal proti Kapraji. Kadar se mu je bližal kak čoln, vrgel se je na dno in čez rob opazoval bližajoče se osebe. Proti jutru mu je bila sreča mila. Lugando se je vračal v spremstvu malega dečka proti Bastiji. Ker je menil, da je Matevžev čoln prazen, se mu je približal.

V prihodnjem trenutku je padel mrtev nazaj in deček ga je pripeljal v Bastijo. Moj mož je bil maščevan.

Matevž je moral pobegniti nazaj v gore a ne pred Lugandovim sinom, ki je videti strahopetnež, ampak pred orožniki. V gore sem se tudi jaz preselila, da sem bližje svojemu sinu. Odkar si ti, o kralj, tukaj, imamo zopet mir, ker vsled posredovanja mirujejo vsa krvna sovraštva.“

* * *

Kralj je zamišljen poslušal. Ko je starka končala, je rekel resno: „Kakšno ljudstvo, kakšna dežela! S takimi ljudmi se da kaj doseči, ko celo v najbornejših kočah od roda do roda vlada ista usoda, ki je vladala v rodovinah starodavnih vladarskih hiš.“

Razpisana nagrada.

Po drugem padcu Napoleonovega cesarstva so bile razmere po vseh evropskih državah res zmešane in skrajno neurejene, a se nikakor niso dale primerjati z razmerami na otoku Korziki, kjer je od prihoda Muratovega vladala nepopisna zmešnjava. Drugod so se začele stranke spajati in vse se je vsled naveličanja vednih bojev začelo pripravljati, da se zagotovi trajen mir; na Korziki pa so se začele stranke ločiti tako ostro, kakor se to godi navadno pred vojsko. Razmere na otoku so bile res čudne. Korzika se je obnašala, kakor bi bila samostojna država in bi ne bila odvisna od skupnega ozemlja Evrope, posebno pa od Francoske, katere dežela je vendar bila. Staro sovraštvo do Francoske se je zopet vzbudilo in začelo plamteti vedno višje in višje. Korzikanci so jeli sovražiti francosko kraljevsko hišo Bourbonov, katerim bi se naj bili podvrgli ne zato, ker bi si bili Bourboni sami zopet opomogli na francoski prestol, ampak zato, ker so jim proti

Napoleonu zavezane države s svojim korakanjem v Pariz zopet poverile vlado. Ali niso bili sedanji Bourboni potomci onih, ki so svoječasnno izdali Korziko in jo Genoveščanom odkupili za denar, kakor se kupi maloceno blago? Nekdaj, ko so bili za Korziko najlepši časi, je otok prostovoljno stopil pod varstvo Angleške, ker je ta dovolila več prostosti, kakor so dovolili Francoska in njeni kralji in cesarji. Zdaj, ko so se bile v bližini prikazale angleške ladje, in je bilo vse sredozemsko morje polno Angležev, je zadnjim prijazna stranka na Korziki zopet začela dvigati glavo. Za Muratom pa so stali vsi stari bojovníki, ki so se bili borili pod njim ali Napoleonom, za njim so stali Bonapartisti, stari republikanci in sploh vsi Korzikanci, kateri so si šteli v dolžnost, podpirati beguna, ki je prosil njihove gostoljubnosti. Njegov prihod je pretresel otok do zadnjega koticčka, vse se je zbiralo in oboroževalo in dve stranki sta stali za boj pripravljene. Kakor prve dni v Veskovatu je bilo v treh tednih v vsaki vasici, v vsakem trgu in mestu na celi Korziki. Vendar pa je usoda prežala edino v Veskovatu, oziroma v Kolonijevi hiši: tamkaj bi se naj bilo dalo znamenje in boj bi se bil začel po vsem otoku.

Murat je dobro vedel, kakšne so bile razmere. Izmed častnikov je bilo le malo takih, ki bi bili o prihodnosti sodili tako trezno, kakor je sodil Francesketi; iz vsega srca so si želeli ka-

kega podjetja in poskus, podvreči si Korziko, se jim je zdel hvaležnejši, nego zopetno zavzetje Neapolja, kjer je bilo zbranih še mnogo avstrijskih čet. Na lastno pest so častniki začeli agitacijo za Murata in so vsak dan sprejemali sele iz raznih krajev. In kakor je kazalo, niso bile razmere videti za Murata neugodne; torej so o njih poročali tudi kralju. Murat pa je imel še drugi vir, iz katerega je zajemal najzanesljivejša poročila: Marija mu je bila ta vir. Poizvedovala je med prostim ljudstvom, bila je v zvezi z različnimi seli in kralj je kmalu spoznal, da so se njena trezna poročila ujemala z onimi častnikov. Čemu bi se torej ne polastil otoka?

Ni se več brigal za preroške opomine stare Marijane. Večkrat na dan je začel zahajati med oborožence in soba se mu je zdela tako zaduhla, da ni rad bival v nji. Francoske čete, ki so se mnogokrat prikazale na obzorju, bi bil najrajši takoj pregnal, ker se mu je dozdevalo, kakor bi mu bile v zasmehovanje. Nadir mu je nekoč preskrbel malo zadačo.

Arabec ni bil več tako miren, kakršnega se je kazal prve dni, ko je polegal pod drevesi na dvorišču. Vedno je pohajkoval po okolici in ni se brigal, ali je stal na domačem ali na tujem, oziroma sovražnikovem ozemlju. Neka notranja gonja mu ni dala miru; vedno ga je silila, storiti nekaj za kralja, nekaj uspešnega in naj bi ga poleg

zalotila tudi smrt. Samo da bi bil žel Marijino pohvalo.

Neko jutro je ležal izven vasi na trati, kar ga nenadoma obstopijo francoski vojaki, ki so se bili približali tiho in neopazovano. Arabec je skočil pokonci in zgrabil za puško. Toda vojaki so mu prijazno namignili z rokami, naj miruje, najstarejši med njimi pa se mu je približal in ga vprašal: „Ali si ti tisti Arabec, ki je prišel z Muratom?“ Nadir mu je pritrdil in s prijaznimi pozdravi je četa odšla. Vendar je Arabec uvidel, da je bolje, ako se umakne na varno zemljo, ker bi morda le lahko prišel v jetništvo. Komaj pa je storil dobrih sto korakov, ko je stal pred mladim častnikom v francoski uniformi. Mož je bil videti zamišljen in žalosten; gledal je proti Kolonijevi hiši. Nadir ga je takoj spoznal, da je tisti častnik, ki je prišel s francoskim poveljnikom v Kolonijevo hišo in veljal za Marijinega zaročenca. Arabec ga ni hotel motiti in je mirno obstal ter hotel čakati, da ga častnik zapazi in ga morda vpraša po Mariji.

Komaj pa je Serra zapazil Arabca, že se mu je obraz stemnil, potegnil je samokres in z vzklikom: „Ali te imam, prokleti čarovnik!“ ga je nameril na Nadirja. Toda ta mu je stal tako blizu, da ga je lahko naglo zgrabil za roko in jo potisnil kvišku. Za las komaj je ušel gotovi smrti. Strel je počil, a krogla mu je tik nad glavo poletela v zrak in mu odnesla le nekoliko kože. Kakor v

mravljišču je začelo vse vreti skupaj in slišali so se tudi posamezni streli. Galvani Serra je hitro spoznal, da je storil veliko neumnost in da je s svojimi vojaki v nevarnosti, ker bi ga znalo razkačeno ljudstvo zajeti. Z naglimi koraki so pobegnili Francozi, a vseeno bi jih bili Veskovačani lahko ujeli, da ni v zadnjem trenutku prihitel na konju sam Francesketi in pomiril ljudi. En sam nepreviden strel je skoraj povzročil domačo vojsko.

Nadir o teh dogodkih ni mogel nič videti, ker mu je kri tekla po čelu in čez oči. Smeje je klical pomoči, dokler ga ni Matevž našel in ga kakor slepca za roko peljal v vas.

Marija se je prestrašila, ko je videla Arabca krvavega. Toda ta jo je tolažil, da ne more biti kaj nevarnega. Kmalu je bil umit in obvezan. Med obvezovanjem je moral pripovedovati, kako je bil ranjen in kdo ga je ranil. Marija se je prestrašila.

„Čemu se prestrašiš? Ali je Galvanijeva krogla nevarnejša od katere druge?“ začudil se je Nadir.

„Galvani je Korzikanec! Varuj se ga, Nadir! Vem, kaj sumi o tebi. Da ti povem resnico — Galvani Serra je na tebe ljubosumen, ker meni, da sem mu zaradi tebe dala zaročni prstan nazaj.“

Nadir je povesil glavo in globoko vzdihnil; okrog ustnic mu je zaigral žalosten nasmehljaj. Pogledal je Marijo in rekel tiho: „Ljubosumen na mene!“

Čutil je, kako se je Mariji stresla roka, ko mu je obvezovala glavo. Oba sta molčala nekaj časa. Naposled je rekla Marija: „Vem, da me ljubiš.“

Nadir se je stresel.

„Bodi krepak, Nadir, prijatelj!“ nadaljevala je deklica, „zdaj niso časi, ko bi človek tudi v srcu hotel dati prostora nežnim čuvstvom. V zraku je, kakor bi vela iz njega velika usoda in nobena blaga duša ne sme misliti na svojo srečo ali nesrečo. V prvi vrsti se mora skrbeti za kralja, kateri bo ali zopet dospel na vrhunec svoje velike in svetle slave, ali pa se pogreznil v temo končne propasti. Tega moža ljubim, dokler je prognanec, begun, nesrečnež. Kakor pa bo zopet neapoljski kralj, tedaj bo zame edinole zopet Joahim Murat, bo zopet mož kraljice Karoline in med njim in mano bo nepresegljiva daljava. To sem po dolgem pre-mišljevanju našla na dnu svoje dekliške duše.“

Nadirju je bilo, kakor bi mu bil žarek upanja zasvetil v srce. Prijel jo je za roko, pogledal ji v oči in rekel: „In potem? In če zmaga?“

„Gotovo je, da bom ljubila njegove prijatelje, ki so mu v sili stali na strani.“

„In potem?“ vprašal je Nadir strastnejše.

„Ne vem, kaj bo,“ odgovorila je deklica žalostno, „— poznam te, Nadir, da si močnejši na duši, kakor je povprečno navadno ljudstvo in ti imaš v sebi posebno nadnaravno moč, da lahko

živiš za druge. Pozabi torej na sebe. Tudi veš, da Bog ne sklepa usode dveh src, dveh ljudi, izmed katerih je bil eden rojen globoko doli ob Nilu, drugi pa na korzikanskem otoku; loči pa naju tudi vera. Toda — to bi ne bilo še nič — če bi te mogla ljubiti, sledila bi ti morda tudi do Nila.“

Nadir je pritisnil njeni roki na prsi, ona pa se je nagnila k njemu in mu rekla: „Poljubi me!“

Arabec je objel deklico in jo vroče poljubil. Ta mu je z roko pogladila čelo in odšla iz sobe.

Medtem se je ljudstvo zbralo zunaj na trgu in se pripravljalo k narodni igri, ki se je na Korziki igrala le redko in sicer navadno le v burnih, v vojskinih časih. Igra v zvezi s petjem in plesom je predstavljala boje Korzikancev z divjimi Saraceni: bila je bojna igra, ki je navduševala ljudstvo do skrajne meje. Sam Murat, kateremu je bila igra nekaj nenavadnega, je bil navzoč med gledalci in se je čutil nekako očaranega in navdušenega. Stare, bojevite narodne pesmi s svojimi starimi nenavadnimi melodijami, ritmično gibanje igralcev, zvonki glasi gosli, rožlanje in žvenketanje orožja, mogočno petje iz sto in sto grl — vse to je vplivalo na kraljevo bojno domišljijo s tako močjo, da se je nehote čutil sredi ljutega boja.

Ko se je igra bližala že h koncu, nastalo je med gledalci ob eni strani trga nakrat živahno gibanje. Dve močni ženski sta tirali slabotnega

možiclja, katerega nihče ni poznal, pred Joahima Murata. Mož je bil bled in se tresel, kakor bi se ga gnalo na morišče. Prišedši pred kralja sta ženi vrgli tujca kakor snop na tla.

„Ali spada ta prizor tudi k igri?“ je vprašal kralj ves začuden.

„Ne, kralj,“ odgovorila je ena izmed obeh žen. „Izdajalci ne sodijo med igralce. Jaz sem zapazila tega možiclja, kako se je plazil med množico in spuščal na tla tiskane lističe. Pobrala sem enega in ker ne znam sama brati, šla sem k tej svojej prijateljici, da mi prebere vsebino tiskanega lista. Brala je, da so Francozi za tvojo glavo razpisali nagrado celih sto in petdeset tisoč frankov. Le glej, da je res tako tiskano. Imel je cel kup listov, ko sva ga prijeli.“

Murat se je zaničljivo nasmehnil, pogledal je list in moža na tleh in je rekel: „Kdo naj se boji izdajstva med takim ljudstvom, kakor ste vi Korzikanci. Naj bo možakar prost in naj trosi enake lističe med ljudstvo, kolikor jih hoče. Tukaj se ne bo našel Judež!“

„Prav imaš, kralj!“ sta rekli ženi in smeje odšli med gledalce. Medtem se je igra končala z zmago Korzikancev in s trga so odmevale vesele pesmi. Molče je gledal Murat na sivo glavo starega Kolona, potem pa je rekel čez nekaj časa: „Proč bom moral, kmalu bom moral proč, sicer me bo tvoje ljudstvo naredilo sanjača.“

Počasnih korakov je odšel kralj v svojo sobo.

Na pragu ga je pričakoval eden izmed treh mornariških častnikov, ki so ga bili na begu iz Toulona sprejeli na svoj čoln. Prišel je bil že med igro, a ker je videl, kako je Murat zamišljen v prizore, ki so se nudili, ni ga hotel motiti in je čakal, dokler se igra ni končala. Zdaj je prijavil kralju, da so v luki ladje že pripravljene za odhod.

„Ali bi naj res odšel od tukaj?“ rekel je kralj kakor sam sebi. „Ali bi se države res ne dale pregovoriti, naj me puste mirno živeti na tem otoku? Poklical bi semkaj ženo in otroke — in če bi Bourboni ne dovolili, ali bi se jim ne mogel ustavljati s tem krepkim ljudstvom? — Bova se še pogovorila, dragi prijatelj, nekoliko moram preišljati.“

Kralj se je podal po stopnjicah v prvo nadstropje, a tam ga je pred durmi tudi čakal nekdo. Bil je majhen, tuj možicelj, ki se je po obleki popolnoma ločil od ljudstva na otoku. Imel je malo glavico, a bistre in umne oči, ter je delal vtis kakšnega učenjaka ali pa pravnika. Spoštljivo se je poklonil pred kraljem, a ni kazal klečeplaztva.

„Ali ste prišli k meni?“ vprašal je kralj.

„Da, veličanstvo!“

„Kdo pa ste?“

„Karbonaro*) sem iz Neapolja?“

---

*) Karbonari so bili udje tajne zveze, ki je začetkoma delala proti Muratu, zatem pa za njega.

„Karbonaro iz Neapolja? In vi pridete k meni?“ vprašal je kralj ves presenečen.

„Da, k vam, veličanstvo! Zveza me pošilja.“

„Zveza vas pošilja — in k meni, Joahimu Napoleonu?“ začudil se je kralj ves razburjen. „Česa želi od mene?“

„Oproščenje Bourbonov iz njihovega jarma!“

„Oproščenje!“ zaklical je kralj. „Pridite — stopite v sobo in izkažite (legitimirajte) se — najdete me pripravljenega.“

Brzo sta stopila v sobo, katero je Murat za seboj zaklenil.

Komaj je po igri minila dobra ura, že je bilo po Veskovatu zopet živahno, častniki so hiteli semintja; imeli so nalog, zbrati štiristo prostovoljcev junakov, ki bi naj kralja spremljali do pomorskega mesta Ajaccija — in od tod mogoče še dalje —.

Črnooblečenega možiclja ni bilo nikjer videti. Kakor ga nihče ni videl priti, tako ga nihče ni videl oditi.

Odhod.

O Joahimu Muratu veljajo besede, da je znal bolje sedeti na konju, nego na prestolu. Njegov konec je tragičen in je kakor zadnje dejanje velike zgodovinske igre, katero je igral veliki Napoleon s svojimi privrženci na svetovnem odru. Teatraličen je bil tudi odhod Joahima Murata iz gostoljubne Kolonijeve hiše. Kralj je jezdil na belem in čilem konju v svoji znani beli opravi z rudečim pasom in visoko perjanico na maršalskem klobuku, njemu ob strani pa je jezdil general Francesketi, a za tema na odločno kraljevo željo gospa Katarina in njena hčerka Marija. Za njimi so sledili razni višji častniki v svojih blestečih opravah, deloma na konjih, deloma peš. Kralj je želel, da ga spremljata tudi Francesketijeva žena in hči, ker se je na ta način na Korziki še vedno čutil v okrilju Kolonijeve gostoljubnosti, čeprav ni več bival pod njegovo streho. Poleg obeh žensk je jezdil Nadir z obvezano glavo v svoji arabski noši. Konec celega sprevoda pa so tvorili izbrani vojaki, najboljši bojavniki in sicer štiristo po številu. Šli so

po oddelkih, katere so vodili častniki. Toda spremljali so jih ob straneh banditi v nerednih vrstah; zadnjih je bilo okrog petdeset in med njimi je bil tudi Matevž, kateremu je sledila stara Marijana. Nosila mu je puško, ker je Matevž igral na gosli. Vsa vas je bila na nogah in je s klici in streli pozdravljala odhajajoče in jim želela srečen pot. Streli so gromko odmevali od gor.

Čeprav je bil kralj videti ganjen, vendar je kazal vesel obraz. Na njegovo izrecno željo ga ni ljudstvo dalje spremljalo, nego do konca vasi. Vsakdo izmed gledajočega ljudstva je bil prepričan da jezdi kralj sreči in slavi nasproti. V kapucinskem samostanu so začeli zvoniti z vsemi zvonovi in ljudstvo je navdušeno klicalo za kraljem, dokler ga je bilo videti. Vendar pa možje v Veskovatu za danes niso odložili orožja, ker se ni bilo zanesti, da bi iz Bastije ne pridrli Francozi in hoteli zasledovati kralja ali pa mu celo preprečili vkrcanje na pripravljene ladje. Ko so nehali zvonovi zvoniti, nastala je v vasi grobna tihota in prebivalcem se je zdelo, kakor bi bil ravnokar mimo njihovih oči šel blesteči sen. Vsak je molčal, da ne bi motil tihote, ki je zavladala po več tednih hrupa in razburjenosti.

Muratov pohod je bil hrupen. Po vaseh, skozi katere je prišel kralj, so ga z veseljem pozdravljali, z gor pa so se oglašali streli za streli. Matevž je igral na svoje gosli divje koračnice in bojevite

narodne pesmi, katere je spremljal s svojim glasom. Tudi njegovi domači vasi se je bližal sprevod. Matevžu je postalo srce mehko, ko se je bližal domačemu popolnoma zanemarjenemu vrtu. Zaigral je veselo pesem, a predno jo je končal, počil je strel — gosli so hreščaje utihnile in Matevž se je s prestreljeno glavo mrtev zgrudil na domača tla. Pri padcu so se tudi gosli razletele na drobne kose. Starka je s krikom: „Jernej — morilec!“ priskočila in se vrgla na sinovo mrtvo truplo.

Nastala je občna zmešnjava. Vse je obstalo in se začelo gnesti okrog mrliča. Tudi kralj je stopil s svojega konja in je zamišljen zrl na mrliča.

„Slab je začetek,“ rekel je Francesketiju, „ko bi bil star Rimljan, bi se vrnil.“

Marija je stala poleg Marijane: bila je videti navidezno mirna, a po obrazu so ji neprestano tekle solze. Nastal je molk, dokler ni starka vstala in z mirnim, pretresujočim glasom rekla: „Usoda se je izpolnila! Oh, saj sem vedela!“

Zdaj šele, ko je izpregovorila starka je stopil iz gruč bandit in jo vprašal: „Ali niso bili posredovalci pri Jerneju?“

Starka je potrdila in prikimala z glavo.

„In je Jernej sprejel premirje?“ vprašal je bandit dalje.

Starka je zopet prikimala.

Zdaj se je banditov in ostalih vaščanov polastila skrajna togota in kralj je videl strašen prizor.

Banditi in celo nekateri vojaki so drvili v morilčevo hišo in v nekaterih minutah je vse prasketalo in pokalo; sekire so pele tako dolgo svojo pesem, dokler ni bila vsa hiša razdejana in kup podrtije. Enako se je zgodilo tudi s hlevom in naposled so padla še tudi vsa sadna drevesa, a vrt je bil kakor razoran. Pri podiranju so se slišale grozne kletve zoper onega, ki je prelomil premirje grešil proti stari šegi in ustrelil Matevža. Da se je z Jernejevo hišo ravnalo tako, je bila stara navada pri vseh onih, ki so po posredovalcih sklenili mir, a ga potem prelomili. Če bi bili mogli dobiti Jerneja, gotovo bi bili vsi svoje nože zasadili v njegovo telo; toda med prvo zmešnjavo se mu je bilo posrečilo pobegniti. Radi tega pa še sodba ni bila gotova. Vsi možje, ki so se udeležili razdejavanja Jernejovih poslopij, so pristopili k Marijani in so ji vpricho mrtvega sina prisegli, da ne bodo prej mirovali, dokler ne bodo zasačili morilca in izvršili nad njim krvno osveto. Nobena duplina ga ne bo mogla skriti in nobeno grmovje ga jim ne bo moglo prikriti. Prisegli so, da mu ne bodo prizanesli in naj bi ga dobili spečega v maternem krilu.

Marijana je dvignila glavo in se je smehljala.

Kralj je presenečen zrl te prizore in je bil skoraj videti prestrašen; ni se v prvi naglici zavedal, ali je to človeška kruta sodba ali delo naravnih, razdivjanih moči. Utopljenemu v svoje misli se mu

je dozdevalo, kakor bi on ležal mrtev na mestu, kjer je počival mrtvi Matevž. Nehote je zopet izustil besede: „Stari Rimljan bi se vrnil!“*)

Kralj je bil še vedno zamišljen, še celo potem, ko so banditi dvignili mrliča in ga ponesli v njegovo rojstno hišo. Vse je čakalo, kdaj se bo kralj prebudil iz sanjavosti. Nihče ni vedel, kake misli so rojile kralju po glavi; morda se podjetje opusti ali pa popelje na celo drugi tir.

Sredi mučne tihote se zasliši po cesti od Veskovata konjsko peketanje; bližal se je jezdec. Celo kralj se je ozrl proti Veskovatu in postal pozoren. Ko se je jezdec že celo približal, se je kralju prijetno razjasnil dozdej temni obraz.

„Paskal Morin — moj dobri prijatelj!“ je zaklical vesel in je z Nadirjem, ki je tudi spoznal prišleca, hitel nasproti staremu dobrotniku.

Res je bil stari republikanec, katerega poznajo cenjeni bralci iz začetka naše povesti. Kralj mu je lastnoročno pomagal iz sedla, medtem ko je Nadir držal konja.

„Moj dragi prijatelj!“ je vzkliknil kralj znovič in je objel Paskala, „tebe pošilja Bog v kritičnem trenutku. Dogodek, ki se je odigral ravno na tem

---

*) Stari Rimljani so imeli vero, da so se vrnil domu, oziroma opustili podjetje, če se jim je v začetku podjetja pripetila kaka nezgoda, oziroma če so si naravna znamenja tolmačili kot usodna ali neugodna.

mestu, me je naredil otožnega in obupanega, a zdaj sem zopet pogumen in podjeten. Kaj pa stara Marjeta? Kaj pa ona dela?“

„Da, res — dobra starka, kaj dela?“ vprašal je tudi Arabec.

„Živi po stari navadi naprej in gospodinji kakor od nekdaj, vendar se rada spominja na burne ure, ko je pomagala rešiti kralja. Ta spomin ji je najljubši.“

„Bog ji daj zdravje!“ želel je kralj iz srca. „In kaj je pritiralo tebe tukaj sem?“

„Gospod,“ rekel je Paskal, „mislil sem, da vas moram opozoriti. Po Toulonu se je raznašala vest, da menite iti zopet v Neapolj in si priboriti svoje kraljestvo nazaj. Vaši privrženci so mi to in še več kaj povedali. Gotovo je, da je vse angleško ladijevje zapustilo francoske obali in križari zdaj pred neapoljskimi lukami. Pisma vam nisem mogel poslati, ker bi bilo tako početje nevarno in torej sem se sam pripravil in šel na pot, da vas svarim pred sovražniki.“

Kralj se je razsrdil: „Ali se mi Angleži res povsod postavljajo na pot? Res, samo toliko bodo dosegli, da ne bom nič omahoval. Pred četrtno nisem vedel, kaj naj storim, a zdaj vem. V Neapolj grem, da tamkaj sodim stare grehe in oprostim ljudstvo. Čutim se zdaj prostejšega nego prej, ko sem bil poslušen Napoleonu. Vedi, stari republikanec, da so me Karbonari pozvali, naj pridem in

da me že pričakujejo. Skozi Angleže in Bourbone se že zmuznem, in ko bom tri dni na neapoljski zemlji, bom imel dovolj privržencev in prijateljev okrog sebe. Začel bom novo zgodovino za Evropo. Zahvaljujem se ti, Paskal, da si me znovič ukrepil. Vrni se nazaj domu in povem ti, da ne boš obžaloval, ker si rešil pregnanega kralja. Pozdravi tudi staro Marjeto! Bog vaju živi!“

„Gospod,“ skušal je starec ugovarjati, „če pa ne morete do Neapolja, če ne morete do svojih privržencev!“

„Mož ima prav,“ oglasil se je Francesketi, „če pride vaše veličanstvo Angležem že na morju v roke!“

„Tedaj sem padel ne kot ujetnik Angležev ali avstrijski penzijonist, ampak kot junak, ki je imel dobro voljo, rešiti ljudstvo, katero mu je bilo že svoječasno izročeno v vladanje.“

Paskal mu je povedal še mnogo podrobnosti, kako je naprimer francoska vlada vse ukrenila, da bi Murat v Neapoljskem ne mogel na suhu in kako je gotovo tudi neapoljska vlada cele priprave še poostrila — toda Joahim Murat ni več poslušal na Paskalova izvajanja in njegove opomine.

Krvna igra, umor Matevža, mu je bila kakor izbrisana iz spomina. Kralj je dal znamenje, trobente so zatrobile, jezdeci so zasedli svoje konje, vojaki so se postavili v vrste in banditi so prihiteli iz Marijine hiše. Banditom sta sledili tudi

Katarina in Marija, da bi se poslovili od France-
sketija in kralja, kajti Marija je hotela na vsak
način ostati na otoku, rekši, da v tej sili in žalosti
ne sme zapustiti svoje stare dovilje Marijane. Molče
sta objeli obe generala in molče je stopila Marija
pred kralja. Ta je imel eno nogo že v stopalu,
da bi se pognal na konja. Bil je tako zamišljen,
da ga je moral general opozoriti, da se hoče Ma-
rija od njega posloviti.

Kralj se je prebudil kakor iz sanj, podal je
Katarini roko in je pritisnil Marijino glavo na svoje
prsi. Vendar je gledal zamišljeno pred sebe, kakor
bi njegov duh plaval v neznanih daljavah. Ko je
Marijana pogledala mu v obraz, se ji je dozdevalo,
kakor bi zrla v obraz mrliča. Mrzlica ji je pretresla
telo, stopila je nazaj in samo srečno pot mu je
mogla želeiti. Kralj je skočil na konja in je odjez-
dil; naglo mu je sledila njegova truma. Marija je
ostala na cesti in je držala roke pred oči, kakor
bi se bala zopet pogledati in zopet gledati mrliču
v obraz. A nekdo ji je rahlo odvil roke izpred
oči. Bil je Nadir, ki je tiho rekel: „Ostani zdrava,
Marija!“

„Nadir,“ se je prestrašila ona, „ali si še tu-
kaj? Oh, ostani, ostani! Kralj gre po poti nesreče!“

In raditega bi ga naj zapustil?“ smehljaj se
je Nadir.

Tudi ona se je smehljala, rekoč: „Bog te živi,
Nadir, — prav imaš! Vendar nekaj mi obljubi!“

„Kaj naj ti obljubim? Povej!“

„Ne vrni se več na naš otok; tukaj te čaka smrt!“

„In naj bo cela korzikanska obal zasedena s smrtnimi angelji — jaz se vrnem!“ zaklical je Arabec. „Ne umrjem prej, dokler te zopet ne vidim. In če mi ni odločena druga sreča, naj mi bo ta, da bom umrl v tvoji bližini in ti lahko z zadnjim zdihljajem zaklical, kako te ljubim, Marija. Kralju sledim, ker me nesreča veže nanj in ker ga ti ljubiš. Če pa gre v propast — in to mu je zapisano na čelu — tedaj nimam nikogar na živem svetu, kakor tebe, Marija. Moja sreča ali nesreča stanujeta tam, kjer domuješ ti. Ves drugi svet je zame puščava. Zaraditega se bom vrnil. Bog te živi! Samo nekaj upanja mi pusti! Z Bogom!“

Hitel je za trumo, ki je že bila zginila za vasjo; Katarina se je bila vrnila k Marijani, Paskal je bil zasedel konja in se je kakor malomarno vračal proti Veskovatu. Benvenuta je sama ostala na cesti, brez gibanja, kakor bi bila okamenela.

Vrnitev.

Veskovaška okolica je tudi še v pozni jeseni krasna, čeprav se pripravlja narava k zimskemu spanju. Tudi ta raj je podvržen postavi vsega pozemeljskega, postavi o življenju in umiranju. Vas je bila videti zapuščena, odkar so se z odhodom kralja Murata odigrali bujni vojni prizori; pa sploh cel otok je bil videti otožen, odkar ni bilo več ladjevja ob obali in so posadke živele zopet svoje vsakdanje življenje. Z Muratovim odhodom je pa posebno samovala Kolonijeva hiša. Žive duše ni bilo videti ne v hiši, ne okrog hiše. Stari Kolona se je mudil v Bastiji, kamor ga je bila pozvala francoska gosposka na zagovor, ker je političnemu begunu izkazal gostoljubnost in takorekoč ljudstvo hujskal k vstaji. Že več dni je stari Kolona v Bastiji takorekoč jetnik. Serafin mu je sledil, drugi posli pa so šli iz službe, kajti Kolonijeva hiša je bila uboga: Kolona in Francesketa sta bila Muratu darovala, kar sta imela premičnega in deloma tudi nepremičnega premoženja. Taborišče

in njegovi prebivalci so bili pojedli vse zaloge. Murat je bil ravno tako dolgo časa kralj, da se je bil navadil gledati le v daljavo, da se je brigal le za razmere v širšem obsegu — vsakdanjih gospodarskih skrbi ni več poznal. Da mu Francesketti in Kolona izkazujeta gostoljubnost, je vedel in jima bil hvaležen, a odkod prihajajo sredstva zanj in za njegove ljudi, za mnogoštevilno množico obo-rožencev, na to niti mislil ni.

Da pa sta bili Katarina in Marija vsak dan žalostni in otožni, kakor jesenska narava zunaj, niso bile toliko krive slabe gmotne razmere. Ako nista prej hoteli iti na blesteči kraljevi dvor in jima je bil bogati lesk malomaren, tako malomarni sta bili tudi glede uboštva. Vajeni navadnega življenja, bi se bili ravno tako lahko preživali, kakor vsaka druga korszikanska žena in hiša jima je še vedno nudila dovolj. Žalostni in otožni sta bili edino zato, ker ju je usoda postavila na pot, po kateri je bil šel izvanreden, usoden človek. In kako je bil ta človek, ta Joahim Murat v svoji nesreči veliko bolj ljubezniv, nego prej v svoji moči in slavi! Ali je moral priti v skrito zatišje Veskovata, ko je vendar svet tako širen in bi ga bila usoda lahko gnala tudi kam drugam?

Na Korziki je bilo že dolgo znano, na kakšen način je končal Joahim Murat. Kako bi torej obe ženski ne bili otožni? Nad Kolonijevo hišo je visel oblak žalosti.

Katarino in Marijo ni razvedrilo, ako ju je večkrat obiskala Marijana in ostala po več ur pri nji, da si je nekoliko odpočila, ko je po več dni plazila po gorovju in grmovju, da bi izsledila Jernejevo skrivališče. Starkin obraz je od dne do dne postal divjejši in ostrejši; nemo je prišla, nemo zopet odšla, le malokdaj je izpregovorila par besedi.

Nekega dne je Marija po stari navadi sedela pri oknu in zrla proti Bastiji, kakor bi koga pričakovala. Vedela je, da bo od te strani dobila poročilo; kaj je s kraljem, kaj z očetom, je sicer vedela, a zanimale bi jo bile podrobnosti. Neki notranji glas ji je pravil, da zna prvi priti Nadir. Ni bila torej celo nič presenečena, ko je nakrat zapazila Arabca korakati čez dvorišče. „Nadir pride!“ rekla je mirno materi. Naglo mu je šla nasproti, a je na pragu kakor ohromela in tudi Nadir je obstal, kakor bi se ne mogel ganiti. Oba človeka sta se srečala, kakor se srečata dva človeka po končanem pogrebu. Nadir je prvi stopil naprej in je podal deklici roko. Marija ni bila več tista pogumna in podjetna deklica, kakršna je bila ob času kraljeve navzočnosti pod Kolonijevo streho. Molče je šla pred njim v sobo, a on ji je enako molče sledil in je molče gospej Katarini podal roko. Vendar je bila deklica prva, ki je našla besedo.

„Kakšne novice nam prinašaš od očeta?“ vprašala je s tresočim glasom.

„Ujet je v Kazerti“, rekel je Nadir, „kar gotovo obe vesta, a bo kmalu izpuščen in se bo vrnil domu. Jaz nisem prej hotel Italije zapustiti, dokler nisem natančno izvedel, kaj se zgodi z generalom. Bourbonška vlada si ne upa še dalje zasledovati Muratovih privržencev, ker je teh vendar preveč. V Neapolju sem dobil to vest od človeka, ki je dobro poučen o vladnih namerah.“

„Hvala Bogu!“ vzdihnila je gospa Katarina s sklenjenima rokama.

Nadir se je vsedel, kakor bi hotel poročati o dogodkih zadnjih tednov. Toda nekaj časa je moralo preteči, preden sta ženski našli toliko poguma, da sta ga pozvali, naj začne pripovedovati. Nadir je globoko vzdihnil, potem pa je začel:

„Ko smo korakali proti Ajacciju, vrelo nam je ljudstvo od vseh strani z navdušenjem nasproti in kralj je jezdil v mesto kakor zmagoslavni vojskovodja. Samo eno besedo bi naj bil izustil in Korzikanci bi ga bili izklicali za kralja in se začeli oboroževati za vojsko proti Francoski. Samo Napoleonova rodbina se je izrekla proti njemu in mu bila sovražna; on sploh nikdar ni sodil v to mrzlosrčno družino in se je med njo vedno čutil tujca. Tem živahnejše in pristrčnejše so ga sprejeli meščani. Povsod so se slišali klici: „Živijo naš kralj!“ Celo s trdnjave, med vojaki si slišal enake klice. A kralj je bil trdno sklenil, da hoče varovati mir na otoku, na katerem je našel toliko lju-

bezni in sočutja. Bourbonskim pristašem se ni bilo posrečilo odvzeti ali ugonobiti kraljevih ladij. Podali smo se na nje in se odpeljali. Šele, ko smo bili na visokem morju, je začel posadkin poveljnik streljati za nami; seveda nas ni zadela nobena kroglja, ampak je bilo slišati, kakor bi nas Francozi v slovo pozdravljali. V Ajacciju je kralj od-slovil vse Korzikance in je imel s seboj torej samo dvesto in petdeset vojakov, ljudi, ki so bili že prej služili pod njegovim poveljstvom. Samo nekaj je žalostilo in vznemirjalo kraljeve prijatelje. V Ajacciju so videli oba brata Ignacija in Šimena Karabeli in pa generala Otavija, ki je bil prišel prostovoljno h kralju in mu prisegel zvestobo, a je kmalu izginil, ko je imel razgovor z obema navedenima bratoma. Znano je bilo, da sta se zadnja razgovarjala tudi z drugimi častniki v Muratovem spremstvu. Ko so ju začeli kot sumljivca iskati, ju ni bilo nikjer najti. Kralj je v svoji visokodušnosti veleval, naj se ju nič ne zasleduje; vendar pa je na vseh barkah vladala slaba volja, ker se ni nihče več zanesel drug na drugega, odkar sta se bila med spremstvom pokazala brata Karabeli. Vsakdo se je bal izdajstva.

Kmalu pa se je živahnost dvignila na kraljevih barkah, kakorbrž je usoda dohitela enega zmed obeh hudobnežev. Ravno smo se bili peljali skozi morsko ožino pri Bonifaciju, ko je plula mimo nas nizka barka s francosko zastavo. Kljub

nočni tmini jo je nekdo spoznal kot eno izmed onih ladij, katere so bile v Bastiji pripravljene za Murata, a potem odvzete po Francozih. Nek častnik je brez kraljevega povelja zasačil barko, ujel moštvo in z njim Ignacija Karabeli. Kratkomalo ga je dal povezati in obesiti na jadrenik, ker je bil namenjen pred kraljem pohiteti v Neapolj. Barko je častnik prepustil valovom, ker ni imel zanjo dovolj svojega moštva. Ko je solnce vzhajalo, smo daleč zadaj za nami videli osamljeno ladjo in na jadreniku viseče truplo.

Ugodni vetrovi so gnali naše ladje proti italijanski obali in vse bi bilo na krovu lahko veselo, ko bi le bilo vedelo kam plovemo. Toda kralj sam ni vedel, kaj mu je storiti. Omahoval je, ali naj pluje okrog Italije v Jadransko morje in poišče tamkaj v Avstriji svojo družino, ali naj stopi na suho v svojem nekdanjem kraljestvu. General Francesketi je mirno čakal, kaj bo storil kralj. A ko smo imeli že več kot pol pota za seboj, nastal je nakrat ponoči strašen vihar; ladje so morale narazen, sicer bi se bile razrušile druga ob drugi. Ko je vihar polegel in je zasijalo nebeško solnce, bili smo celo sami na sinjem morju, a pred nami se je vabljivo razprostirala kalabriška zemlja. Kralj jo je kakor pijan gledal in je bil popolnoma zamišljen v pogled nekdanjega svojega kraljestva. Nagnil se je naprej, kakor bi hotel skočiti v morje, da bi čimprej došel na suho. General Francesketi

ga je moral prebuditi iz zamaknjenosti, rekoč, da naj vendar pomisli, kako malo moči ima in da gre v gotovo pogubo, ako stopi na suho.

Kralj se je zavedel in začel razlagati svoje načrte. Da bi ne stopil na suho zemljo, se ni dal pregovoriti, češ, Kalabrezi so po obnašanju najbolj podobni Korzikancem in z njihovo pomočjo se bo dalo celo Neapoljsko, da, mogoče celo Italijo zasesti. Vsi ugovori so bili zaman in kralj je končno trdil, da je smrt vajena v boju se ga izogibati.

Preden je mogel Francesketi zopet ugovarjati, je dal kralj povelje, naj se ladja krmili proti luki Picco, katere grad se je že od daleč bliščal v solnčnih žarkih. Kakor nalašč je potegnil ugoden vater in gnal ladjo proti kraju pogube. Na potu smo srečali eno naših ladij, katero je vodil častnik Barbor. V naše veliko začudenje je eden izmed naših spoznal na sosednem krovu Šimena Karabeli. Ali je bil jetnik? Barbor ga je ponoči bržčas ujel, kakor so ujeli njegovega brata. Da ni bilo tako, smo kmalu spoznali. Na kraljevo povelje, naj mu sledi, je častnik obrnil ladjo in gledal, da se čim prej oddalji od kraljeve ladje. Šimen Karabeli se je zločestno nasmejalo in prijel za krmilo, češ, ladja se bo kretala, kakor bo on hotel. Kralj je bil razkačen in se je obrnil k Francesketiju: „Ali vidiš, s kakšnimi sredstvi delujejo Bourboni? Samo z izdajo in nezvestobo me skušajo njihovi privrženci

ugonobiti. Gledati moram, da dobim Neapolj nazaj. Ne morem drugače. Naprej!“

Bila je nedelja in zvonovi so zvonili, ko smo pripluli v luko; kralj je stal prvi v ospredju. Vsi smo se gnetli okrog njega, ali on je veleval, da počakamo, ker hoče in mora on prvi stopiti na trdna tla. Bilo nas je okrog trideset. Hiteli smo za kraljem na trg pred gradom.

Kar se je zdaj začelo dogajati, se mi zdi kakor težek sen. Kakor v snu smo začeli klicati: „Živijo kralj Joahim!“ Ljudstva je bila velika množica, a gledala nas je nemo in le nekateri izmed nje so se odzvali našemu klicu; bili so zelo redki. Nakrat je stopil iz množice vodja bourbonskih roparskih čet, Trentakapeli, ki se je bil pod Muratovo vlado s svojimi četami umaknil v gore in se od tam bojeval za pravice prejšnjega kralja, bourbonskega Ferdinanda. Kako se je bojeval, je znano. Moril je vse, kar mu je prišlo pod nož, tudi starce, žene in otroke. Temu roparju in morilcu je bourbonska vlada dala povelje, da čuva nad morsko obaljo in nadzoruje pomorska mesta. Nosil je na sebi blestečo obleko visokega častnika. Kakor zli duh je bil videti, ko je porogljivo zaklical: Ali so tukaj naši ljubi gosti?“ Pogled nanj je na ljudstvo in nas vplival tako, da smo se vsi čutili odrevenele. Kralj se je zagledal v tropo vojakov, ki je nosila njegovo uniformo in ni videl

ne nas, ne Trentakapelija. Bil je očaran, ko je videl svoje vojake.

V istem trenutku je stopil k Trentakapeliju iz množice lep mladenič, ki je bil videti kakor angel poleg hudobnega duha. Rekel je kralju: „Gospod, tukaj si izgubljen! Hiti v Monteleone, kjer imaš mnogo prijateljev. Hiti, hočem ti biti vodnik. Tukaj imaš preveč nasprotnikov.“

To rekši je hitel mladenič naprej, kralj in mi smo mu pa sledili, kajti prepričanje, zvestoba in resnica so mu govorili iz oči. Hiteli smo po cesti, ki drži iz mesta proti Monteleonu; kralj je večkrat postal in je klical svoje vojake. Ti so mu res sledili, a po stranskih potih in povsod so se jim pridruževali oboroženi kmetje. Kralja je to veselilo. Francesketi pa je trdil, da so to sovražniki, ki jih vodi Trentakapeli. Tudi mladenič vodnik je trdil tako, rekoč, da so sovražniki, ki po stranskih stezah hite v Monteleone, da bi kralju prestrigli pot.

Ali kralj ni hotel slušati opominov in je vedno postajal. S tem smo izgubili mnogo časa in kmalu smo videli vojake in kmete vrh hriba, ki so nam zapirali pot do cilja. Francesketi in mi smo potegnili orožje in skočili naprej, da bi jih s silo pregnali, a kralj nas je strogo pokaral. Peš se je podal med oborožence, ki so ga takoj obkolili. Zdaj ni Francesketi več odlašal. Z močno svojo roko si je naredil pot do kralja in zažugal Trenta-

kapeliju, da ga takoj ustrelj, če se s svojimi ne umakne. Beseda in grožnja je pomagala, kralj je bil zopet v naši sredini. General mu je svetoval, naj se z orožjem v roki vrže nad nasprotnika in si s silo naredi pot v Monteleone. Toda kralj si ni ničesar dal dopovedati. „Moj prihod ne sme omažeževati niti ena kapljica neapoljske krvi!“ je menil. Edino te besede so krive, da je izgubil življenje.

Že se je začelo streljati, že smo bili obkoljeni in že se je množica pognala nad kralja, da ga ujame. Brž se strnemo okrog njega in ker vidimo, da ne moremo več v Monteleone, sklenemo bežati nazaj v Picco in se rešiti na ladjo. Naši vojaki zastavijo pot in nam prikrivajo hrbta, mi pa bežimo proti morju. Mladiča ni bilo več nikjer. Ali je izginil, ali je morda padel v boju? Ker smo udarili z vso silo, se pred nami vse umakne in kmalu smo pri morju. Toda naša ladja — plava daleč zunaj na morju, vsi drugi čolni pa so tako močno pripeti, da niti enega ne moremo razrešiti. Medtem so zasledovalci za nami. Mnogo naših je popadalo, ostale so ujeli in zasledovalci so se pripravljali, da planejo nad kralja. Vsi smo bili ranjeni, kdo bi ga mogel braniti?

„Ljudje,“ stopil je kralj mirno pred množico, „nehajte prelivati kri. Tukaj imate moj meč, katerega sem tolikokrat vihtel v ljutih bojih in katerega sem hotel še enkrat dvigniti za vas. Vzemite ga, a pustite moje ljudi pri življenju!“

In tako se je zgodilo! — —“

Nadir je umolknil, ker ga je premagal spomin. Katarini so tekle solze po obrazu. Nadir je nadaljeval:

„Gnali so nas v zapor. Celi pot nas je ljudstvo psovalo; bili so Trentakapelijevi privrženci. Celo grozili so nam. Kralj je bil tako propadel, da je komaj šel. Ni bil sicer ranjen, a je bil smrtno-bled in ves slab. Tako smo prispeli pred ječo. Trentakapeli se je naglo vrgel nad kralja in mu iztrgal vse, kar je še imel dragocenosti na sebi. Duri so se zaprle za nami in nastal je mir. /

Molče smo sedeli ali ležali okrog kralja, a naše rane so krvavele. Vendar nismo imeli dolgo miru. Razdivjana množica je čez nekaj časa pridrla v ječo in nam grozila z noži, samokresi in sekirami, poleg pa nas je preklinjala. Šele zvečer je prišel nek stotnik s štiridesetimi vojaki, zasedel ječo in nas rešil pred Trentakapelijem in njegovo roparsko druhaljo. Oh, kako žalostna je bila noč, ki je sledila temu žalostnemu dnevu!“

V tem trenutku je moral Nadir prekiniti, ker se je z dvorišča zaslišal divji klic. Vsi trije so se radovedno ozrli proti durim. Te so se z močjo odprle in vstopila je Marijana. Obstala je pri durih in se divje smejala. Njen obraz danes ni kazal skoraj nikakih gub, a oči so se ji svetile kakor kakšnemu mačku.

„Jernej je mrtev!“ zašepetala je Marija pred se.

„Da, prav si zadela!“ zaklicala je Marijana in se zopet nasmejala. „Kako bi pa tudi naj bil ušel mojemu maščevanju! Vsi banditi so bili za njegovo sledjo, in vedno sem jih vzpodbujala k maščevanju in jim vlivala žejo v hrepenečo dušo. Bežal je od kraja do kraja, od dupline do dupline, vsak dan je v mislih storil stokratno smrt. Bojzen ga je pomalem morila, da je začel telesno hirati. Danes se ni mogel več priplaziti v svojo jamo; tam sem ga našla in videl me je stati pred seboj, slišal me je, kako sem klicala tolpo zasledovalcev, videl jih je in njihove puške — in tako je končal in bil brez slovesa zagreben v zemljo.“

Umolknila je in se zmagoslavno ozrla po sobi. Zdaj je šele zapazila Arabca: „Ah, Nadir, si že tukaj? Kralj je mrtev, njegova zvezda je utrnila, a ni mi hotel verjeti — umorili so ga. Toda, Nadir, tolaži se, kajti maščevanje se bo izvršilo in če ne na morilcih, pa na njih otrokih in otrok otrokih. O, maščevanje ne umrje, maščevanje je starejša sestra pravice. In če so ljudje preboječi za maščevanje, tedaj pridejo duhovi in izvrše svojo dolžnost. Oni podgrebejo hišo, v kateri prebiva propadli, oni razširjajo okrog njega strupeno vonjavo, in če čuti grozo in strah ter jim skuša uteči, zablodi jo zunaj med svetom in store, da se vrne v krog prežeče propasti. Ti duhovi ne delajo razlike in ne poznajo ne kralja, ne berača.“

Tako je govorila Marijana in bilo je videti, kakor bi govorila v pijanosti ali blaznosti. Potem se je od Nadirja obrnila h Katarini in Mariji, rekoč: „Danes mi bije srce divje, ker sem gledala v umirajoče oči! Poslovim se od vaju — izvršila sem nalogo — gotova sem s tem svetom. V hiši naj si smem poiskati kotichek, kjer se bom vlegla in ne bom več vstala. Pridita včasih k meni pogledat, da me bodo gledale prijazne oči, kadar bom umrla.“

Šla je. Katarina in Marija sta sledili, da bi ji pripravili posteljo. Nadir pa je stopil k oknu in gledal v žalostni večer. Žalostno je šumelo po-vejevju in po velem listju in žalostno je odmevalo v njegovem srcu: na tem otoku prebiva smrt!

Konec.

Marijana si je izbrala ležišče v starem paviljonu v vrtu; poslopje je bilo že precej razpadlo. Ležala je sicer pod streho, a veter je pihal od vseh strani. Gospa Katarina in hčerka sta ji prigovarjali, naj gre v katero izmed praznih sob in v dobro posteljo, ali starka je hotela tako in nič drugače. Rekla je, da ji ravno tako prija, ker vidi nebo in sliši piš vetra in šumotanje vej, katerih je bila zadnja leta v gorovju vajena. Lotila se je je vročinska bolezen in kmalu je začela govoriti v blodnji. Gospa in gospodična sta bdeli pri nji, dokler ni zaspala, potem sta pa pustili čez noč pri nji deklo, ki je pazila na bolnico.

Ko sta se pozno vrnila v sobo, našli sta Arabca na svojem prejšnjem prostoru pri mizi. Bil je zamišljen, da njunega prihoda niti slišal ni. Pomalem se je zavedal, lice mu je postalo mirno in ko si je z roko potegnil čez čelo, je rekel: „Jaz sem samo sel; Murat in Francesketi sta me poslala, da vama poročam o poznejših dogodkih, ko smo šli od tukaj.“

Zopet je nekoliko prenehal, potem pa je nadeljeval svoje po Marijani prekinjeno pripovedovanje:

„Nimam več mnogo povedati. Jetniki smo ležali v ječi, zunaj pa je razsajala druhal. Še enkrat smo upali, ko so prišli Monteleončani, da bi rešili kralja. Toda vlada je bila poslala toliko vojakov, da so morali Monteleončani brez uspeha oditi. Mesto njih pa so prišli sodniki, ki so prinesli v žepih smrtne obsodbe. Med njimi je bilo več takih ki so svoječasno živeli od Muratovih dobrot, a so zdaj bili v bourbonskem taboru. Kralj se je smehljaj, ko se mu je govorilo o sodnikih in o sodbi in ni hotel pred nje. Sodniki so ga sodili ob njegovi nenavzočnosti, on pa je med tem pisal pismo na svojo družino.“

Nadir je potegnil iz žepa pismo in ga položil pred Marijo. Ta ga je samo pogledala, a se ga ni dotaknila. Mati ga je vzela v roke in ga glasno prečitala. V njem je jemal nesrečni kralj slovo od žene in od otrok. Izrazil se je, da umrje zato tako težavno, ker mora umreti tako daleč od svoje družine. „Zapuščam vas brez kraljestva, brez premoženja, obdan od mnogoštevilnih sovražnikov; bodite vedno složni; bodite močnejši, nego je nemila usoda in Bog vas bo blagoslovil!“ To so bile med drugimi stavki besede, s katerimi je tolažil kralj svojo družino in se poslavljaj od nje.

Katarina je jokaje položila pismo na mizo. Nadir je rekel, da mu ga je kralj izročil, da bi ga spravil Francesketijevi rodbini v roke, ki bi naj skrbela, da ga dobi Muratova rodbina. Arabec je nadaljeval:

„Kralj se je jokal, ko je pisal pismo in mi ga oddal. Kmalu nato je vstopil častnik in vprašal kralja, ali je pripravljen za smrt. Kralj mu je potrdil. Vzravnal se je in je ponosno kakor v svojih najlepših dneh sledil častniku. Ni mu bilo treba iti daleč — samo čez prag ječe in na dvorišče. To je bilo ozko. Že je čakalo dvanajst vojakov s pripravljenimi puškami in napetim petelinom. Trdno je stopil pred nje in s krepkim glasom je rekel: „Vojaki, ne pustite me dolgo trpeti — prostor je tesen — merite dobro na prsi!“ Streli so počili — padel je — —“

Mariji se je dozdevalo, kakor bi bile kroglje, ki so podrle kralja, zadele tudi njene prsi. Omedlela je, a se je takoj zopet zavedla in je bleda zapustila sobo. Mati ji je sledila in Nadir je ostal sam.

Podal se je v svojo samotno sobico, v kateri je bil prebival takoj po prvem prihodu v Kolonijevo hišo. Vso noč ni mogel zatisniti oči. Čutil se je kakor pobitega in je na tajnem preklinjal usodo, ki ga je bila prignala na ta otok in pred obličje Francesketijeve hčerke. Kaj, ko bi se vrnil domu — v svojo Arabijo? Kako mirno, v kakšni

zadovoljnosti so mu tekla otroška leta. Skušal se je zamisliti v življenje, ki bi ga živel v domovini. Toda bilo mu je vse zastoj; vedno in vedno mu je silila pred oči njena podoba in arabska planjava se je morala umakniti v ozadje. Naposled se je zdel od usode prokletega in za nesrečo izbranega.

Ko je začelo svitati, hitel je na prosto.

Tudi Marija ni mogla cele noči spati. Da bi pozabila, kar je danes slišala, podala se je k bolni Marijani in ji je stregla. Ni hotela misliti ne nazaj in ne v bodočnost. Marljivo je stregla svoji nekdanji dojilji, ki je hudo trpela vsled neznosne vročine v glavi. Celo noč ji je menjavala mokre obkladke in res je proti jutru minila vročnica. Marija je prepustila bolnico v oskrbi svoje matere in je šla gledat, kaj dela Nadir.

Dolgo ga je pričakovala v dvorani, a ker ga ni bilo, je vprašala slugo po njem. Ta ji je povedal, da je šel že prav zgodaj iz hiše. Marija se je silno prestrašila; tresla se je po vsem telesu. Ali Arabec ne ve, da kdor ima na otoku sovražnika, ne sme ne ponoči in ne podnevi zapustiti brez orožja hišnega praga, ker je vedno v smrtni nevarnosti?

Ogrnila se je v plašč in je hitela ven na dvorišče in od tukaj dalje v vas. Ker ga nikjer ni našla, iskala ga je za vasjo, za drevesnimi skupinami, za grmovjem; povsod se je bala, da bi se znal Galvani Serra prikazati s puško. Nakrat se

je oglasil zvonec v samostanu in prišla ji je dobra misel. Gotovo bo na klopi, na kateri je sedela takrat, ko je prvič dal spoznati svojo ljubezen do nje. Ni se motila. Ko je krenila okrog samostanskega vrta, videla ga je sedeti na klopici. Naglo je stopila k njemu. Njeni koraki so ga vzdramili, skočil je kvišku in se nasmehnil.

„Vrni se nazaj v hišo!“ mu je rekla.

„Saj se bom,“ odgovoril je mirno, „samo slovo sem hotel vzeti od tega prostorčka, preden odidem za vedno.“

„Torej hočeš oditi?“

„Da, Marija — proti domu. Če nam ničesar ne ostane, spomin na domovino je vedno živ; človek si vedno domišljuje, da bo tam našel oni mir, katerega je vžival kot otrok. Ta prostorček je zame svet kraj; tukaj sedé sem videl čudno sliko, lepo sliko svoje domovine; videl sem v duhu čarobne dežele s svetlejšim solncem in modrejším nebom. Tamkaj žive moji bratje in sestre, ubožni sicer, a brezbrizni za preteklost in prihodnjost.“

Žalosten je povesil Arabec glavo in roke; Marija ga je prijela za levo roko in je s solznimi očmi zrla v njegov žalostni obraz.

On pa je položil svojo desnico na njeno ramo in je nadaljeval: „K svojim bratom in sestram hočem. S seboj ne vzamem drugega, nego zaklad v svojem srcu, ki si mi ga dala ti najti, zaklad ljubezni, katerega bom delil, da bom izkazoval

svojim bratom in sestram dobrote. In če bom to storil, boš pravzaprav ti Marija, ki je to storila. Jaz hočem biti svojim bratom učitelj, hočem jih učiti najslajšo tajnost — ljubezen do bližnjega, hočem —“

Glej, v tem trenutku je izza žive meje, za katero je svoječasno ležal Karabeli in opazoval Nadirja in Marijo, kako sta se vračala z gorovja, počil strel — z globokim vzdihom se je Arabec zgrudil, a Marijin objem ga je obvaroval, da ni padel na trda tla.

„Galvani!“ je zakričala Marija in se je z umirajočim, katerega je bila kroglja zadela v srce, zgrudila na tla.

„Zadela si!“ se je nekdo oglasil iz samostanskegn vrta.

* * *

Ker ni na Korziki pokopališča za mohamedance, pokopali so Nadirja v vrtu Kolonija Ceccaldi. V bližini je Marija imela svojo klop, na kateri sta mnogokrat sedela z očetom, ki se je bil vrnil iz ujetništva; tukaj ji je oče povedal, kako zvest je bil Nadir in kako se je žrtvoval za kralja in bil povsod prvi in najpogumnejši, kjer so bile nevarnosti največje. General Franceški je sedaj pričal o junaštvu tujca, katerega zgodovina nikjer ne omenja. Odkar je bil padel

Nadir, je bila Marija veliko bolj mehkosrčna od prej, in ni še bila zrastle trava nad grobom, ko že ni vedela več, kateri spomin ji je dražji — ali spomin na nesrečnega kralja — ali oni na brezdomovinskega junaka!

Kazalo.

	Stran
Stari republikanec	3
Ogleduhi	20
Na širnem morju	35
V Veskovatu	43
Generalova hčerka	52
Roparji	66
Pogajanja	78
Kralj se joče	91
Starkina povest	98
Razpisana nagrada	111
Odhod	121
Vrnitev	130
Konec	143

V založbi Ant. Turka, knjigarja v Ljubljani, Dunajska cesta št. 7

se dobivajo sledeče knjige:

Zlatarjevo zlato. A. Šenoa. Roman. 300 str. Cena Din. 24.—
Zmaj iz Bosne. I. E. Tomić. Povest iz Bosenske zgodovine
192 str. Cena Din. 20.—.

Pred nevihto. J. Turgenjev. Novela. 96 strani. Cena Din. 7.—.

Marjetica. Idila. Spisal A. Koder. 256 str. III. natis. Din. 20.—.

Materina žrtev. Pripovedka iz Dalmacije. Cena Din. 16.—.

Gozdovnik. Spisal H. Majar. I. in II. del. Cena Din. 25.—.

Beneška vedeževalka ali prokletstvo in blagoslov. Povest.
65 strani. Cena Din. 7.—.

Skozi širono Indijo. Povest. Cena Din. 12.—.

Na indijskih otokih. Povest. Cena Din. 10.—.

Mrtvi gostač. Povest. Cena Din. 7.—.

Ciganova osveta. 65 strani. Cena Din. 7.—.

Hedvika, banditova nevesta. 78 strani. Cena Din. 7.—.

Cvetina borograjska. S podobami. 128 strani. Cena Din. 12.—.

Pravljice. Spisal H. Majar, 84 strani. Cena Din. 7.—.

Elizabeta, hči sibirskega jetnika. 100 strani. Din. 8.—.

Fra Diavolo. Povest iz roparskega življenja, 102 str. Din. 12.—.

Rinaldo Rinaldini. Zanimiva roparska povest. 114 str. Din. 14.—.

Musolino, ropar Kalabrije. Zanimiva povest. 102 str. Din. 8.—.

Požigalec. Zanimiva povest. S podobo. 82 strani. Cena Din. 6.—.

Pariški zlatar. Povest. 92 strani. Cena Din. 7.—.

Beligrajski biser. Povest. 56 strani. Cena Din. 7.—.

Cesar Jožef II. Povest. S podobo. 88 strani. Cena Din. 7.—.

Devica Orleanska. Historična povest. 102 strani. Cena Din. 8.—.

Sin medvedjega lovca. Potopisni roman. Cena Din. 20.—.

Pod krivo jelko. Povest iz časa rokovnjačev na Kranjskem.
Cena Din. 12.—.

Zadnji dnevi nesrečnega kralja. Povest. Cena Din. 14.—.

Fran baron Trenk, vodja hrvatskih pandurov. 80 str. Din. 7.—.

Burska vojska. 96 strani. S podobami. Cena Din. 12.—.

Revolucija na Portugalskem. Zanimivo razkritje portugalskega dvora. Z 10 podobami. Cena Din. 6.—.

Cvetke. Spisal H. Majar. 72 strani. Cena Din. 6.—.

Krvna osveta — Kmetska vstaja. 56 strani. Cena Din. 7.—.

Sv. Genovefa. Povest. III. natis, 88 strani. Cena Din. 12.—.

Sveta noč. Spisal R. Vrabl, 56 strani. Cena Din. 6.—.

Sv. Notburga, pomočnica v vsakovrstnih potrebah in popis življenja sv. Heme, 56 strani. Cena Din. 7.—.

Robinzon, povest, 118 strani, s podobami. Cena Din. 12.—.

Stric Tomova koča. — Povest. Cena Din. 16.—.

Največji slovenski spisovnik ljubavnih in ženitovanjskih pisem. IX. pomn. natis, 160 str. Cena Din. 20.—.

Knjiga o dostojnem vedenju. Cena Din 9.—.

Balkansko-turška vojna. Slike z balkanskega bojišča. Z 18 podobami in barv. nasl. podoba. 190 strani. Din. 20.—.

Nove pravljice, 112 strani, z barvano podobo. Cena Din. 12.—.

Zadnji dnevi nesrečnega kralja. Zgodovinska novela. Z barv. podobo. 150 strani. Cena Din. 15.—.

Božja pot na Šmarni gori, z barv. podobo. 32 str. Din. 4.—

Čarovnica s Starega grada. Povest iz sred. veka. Din. 6.—.

Kraljevič in berač. Povest. Cena Din. 6.—.

Božja pot Matere božje na Blejskem jezeru. 32 str. Din. 4.—.

Slovenski šaljivec. Spisal Silvester Košutnik. I. II. III. IV, in V. del. Cena posameznemu zvezku Din. 12.—.

Veliki vsevedež. Zbirka zanimivih in kratkočasnih spretnosti. II. pomnoženi natis. Cena Din. 18.—.

Godčevski katekizem. Ženitne in svatbene napitnice. 64 str. Cena Din. 6.—.

Narodna pesmarica, zbirka najpriljub. pesmi. 100 str. Din. 8.—.

Vošilna knjižica. Zbirka vošilnih listov in pesmic ob priliki novega leta in imendana. 96 strani. Cena Din. 8.—.

Ročni slovensko-nemški in nemško-slovenski slovar. D. 15.—.

Slovensko-angleški in angleško-slovenski slovar. II. pomnoženi natis. 160 strani. Cena Din. 20.—.

Slovensko-italijanski in ital.-slov. slovar, s katerim se brez pomoči učitelja ital. jezik priuči. 210 strani. Cena Din. 20.—.

Kubična računica za trgovce z lesom. Cena Din. 30.—.

Kubična knjižica za rezan, tesan in okrogel les. Cena v platno vez. Din., bolj obširna 312 strani Din. 60.—.

Nova kubična knjiga za novo metersko mero. 200 str. Din. 60.—.

Najnovejši hitri računar, pridejan proračun iz stare mere na novo. 262 strani. Cena trdo vezan Din. 15.—.

Mlinarjev Janez. Povest. — Cena Din. 12.—

Najnovejša velika egiptovska sanjska knjiga. Din. 22.50.

Sanje v podobah. (Mala sanjska knjiga.) Cena Din. 8.—.

Nova velika arabska sanjska knjiga. Najnovejša ilustrovaná izdaja. 310 strani. Cena Din. 50.—.

Spretna kuharica. Nova kuharska knjiga. Navodilo, kako se kuhajo dobra in okusna jedila. 272 strani. Cena mehko vez. Din. 32.—. Elegantno v platno vezana Din. 38.—.

Nove krasne razglednice Šmarne gore, Medvod, Rožnika, Fužin itd. po Din. 1.—.

„Narodna gorenjska noša“, komad Din. 1.—.

Muzikalije: „Buri pridejo“ za glasovir in citre. Din. 4.—.

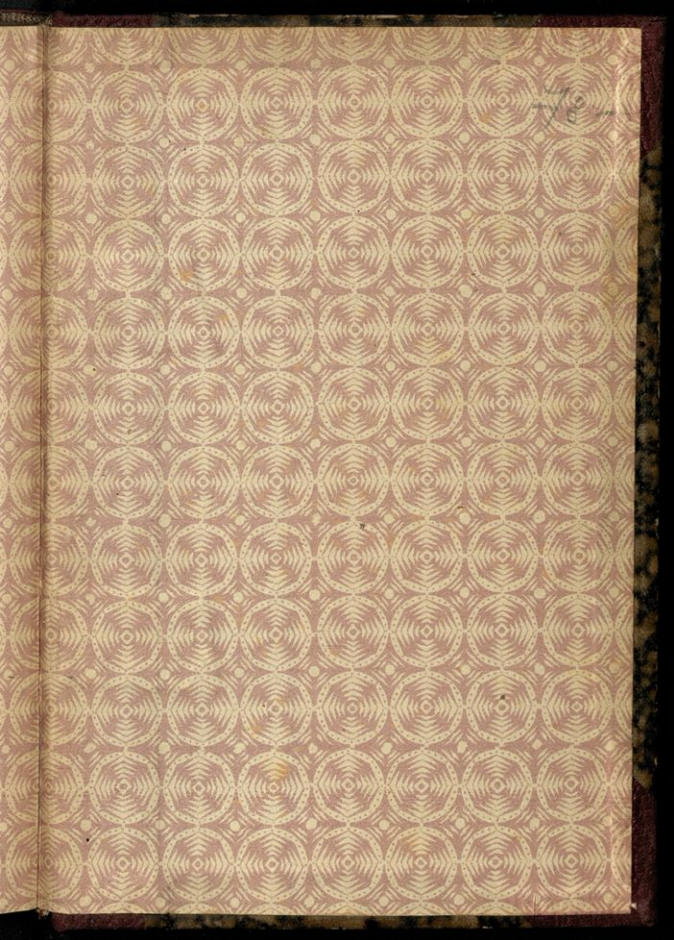

Pri naročilih se mora denar naprej poslati in Din. 3.— za poštnino priložiti. Na povzetje se ne pošilja.

Univerzitetna knjižnica Maribor

S

28238

096002050

COBISS ®